

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LIPOWA DO 2020 ROKU

Lipowa 2015

WPROWADZENIE	3
ZAKRES TEMATYCZNY ORAZ METODOLOGIA PRZYGOTOWANIA STRATEGII ROZWOJU	3
UDZIAŁ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W TWORZENIU STRATEGII ROZWOJU	6
HORYZONT CZASOWY	7
I. RYS HISTORYCZNY GMINY LIPOWA	8
II. DIAGNOZA STRATEGICZNA - POTENCJAŁ, POZYCJA I PROBLEMY GMINY	10
2.1. POŁOŻENIE I POTENCJAŁ OBSZARU	10
2.2. WYMIAR ŚRODOWISKOWY I PRZESTRZENNY	13
STRUKTURA GRUNTÓW	13
ZASOBY ŚRODOWISKA NATURALNEGO ORAZ ZAGROŻENIA	14
OBSZARY CENNE PRZYRODNICZO	19
DZIEDZICTWO KULTUROWE	23
2.2. WYMIAR SPOŁECZNY	28
DEMOGRAFIA	28
RYNEK PRACY	31
EDUKACJA	33
WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE	36
OPIEKA ZDROWOTNA	39
OPIEKA SPOŁECZNA	40
INSTYTUCJE KULTURY	42
MIESZKALNICTWO	44
AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW	45
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	46
2.3. WYMIAR GOSPODARCZY	48
AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA	48
ROLNICTWO	52
BUDOWNICTWO	54
2.4. WYMIAR INFRASTRUKTURALNY	56
INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA	56
INFRASTRUKTURA ICT ORAZ E-USŁUGI PUBLICZNE	57
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	57
GOSPODARKA ODPADAMI	61
INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA	62
2.5. GMINA NA TLE POWIATU I WOJEWÓDZTWA	64
2.6. ANALIZA SWOT	66
3. GŁÓWNE WYZWANIA W POLITYCE ROZWOJU GMINY	69
4. WIZJA ROZWOJU I MISJA GMINY	70
5. OBSZARY PRIORYTETOWE, CELE I KIERUNKI ROZWOJU	71
6. WDRAŻANIE STRATEGII ROZWOJU	78
7. MONITORING STRATEGII ROZWOJU	79
8. ZGODNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	81

Załączniki:

1. Podsumowanie badań ankietowych i w ramach konsultacji społecznych

ZAKRES TEMATYCZNY ORAZ METODOLOGIA PRZYGOTOWANIA STRATEGII ROZWOJU

Dokument pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Lipowa do 2020 roku” został sporządzony dla jednostki samorządu terytorialnego: Gminy Lipowa - położonej w subregionie południowym województwa śląskiego, w powiecie żywieckim.

Strategia Rozwoju jest podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu gminy, określającym obszary, cele i kierunki interwencji lokalnej polityki rozwoju, przy uwzględnieniu potrzeb i oczekiwań całej wspólnoty. Jest również instrumentem współpracy partnerów samorządowych, prywatnych i pozarządowych.

Zarządzanie strategiczne polega na kierowaniu rozwojem w długim czasie, w wyniku wykorzystania rzetelnych danych i wiedzy, celem analizy i oceny bieżącej sytuacji na obszarze gminy oraz określenia przyszłych uwarunkowań i możliwości rozwoju.

Niniejsze opracowanie jest narzędziem wspierania pozytywnych zmian w całej przestrzeni gminy oraz niwelowania barier i problemów pojawiających się w otoczeniu (zdiagnozowanych poprzez analizę danych historycznych oraz na etapie badań wśród mieszkańców), które wymagają efektywnych rozwiązań infrastrukturalnych, gospodarczych i społecznych.

Proces zarządzania strategicznego przebiega wieloetapowo i obejmuje cztery główne fazy, tj.: diagnoza, programowanie, wdrażanie, monitoring i ewaluacja.

Rysunek 1. Zarządzanie strategiczne

Źródło: opracowanie własne

DIAGNOZA

Pierwsza faza: diagnozy zawiera analizę danych historycznych, jak również przeszłe i przewidywane przyszłe uwarunkowania rozwoju gminy, w tym potencjał oraz istniejące bariery wewnętrzne i zewnętrzne.

Diagnozę rozpoczyna analiza strategiczna uwarunkowań społecznych, gospodarczych i przestrzennych gminy, którą sporządzono w oparciu o dane udostępnione przez Urząd Gminy oraz poszczególne jednostki działające na obszarze gminy, a także dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Żywcu, etc.

W ramach konsultacji społecznych, na podstawie badań ankietowych, określono podstawowe obszary problemowe, priorytety rozwoju oraz propozycję działań, które łącznie z analizą umożliwiły definicję celów. Realizacja założeń strategii ma przede wszystkim dążyć do zrównoważonego rozwoju gminy, w tym do poprawy jakości warunków życia mieszkańców, warunków prowadzenia działalności gospodarczej, przy uwzględnieniu aspektów związanych z ochroną środowiska oraz zachowaniem zasobów dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Diagnoza przedstawia dynamiczny bilans korzystnych i niekorzystnych cech i wyróżników gminy, który pozwala na zidentyfikowanie głównych mocnych i słabych stron oraz atutów (szans) i ograniczeń (barier) rozwoju, które określono w ramach analizy SWOT. Niniejsza analiza pozwala ocenić obecną i przyszłą sytuację jednostki.

PROGRAMOWANIE

Programowanie jest wynikiem pierwszej fazy, czyli: diagnozy. Programowanie zawiera określenie wizji, misji, priorytetów, celów oraz kierunków działań w zakresie rozwoju gminy.

Cele strategiczne są najważniejszymi celami, które gmina zamierza osiągnąć, wynikającymi z analizy SWOT oraz zidentyfikowanych problemów.

W ramach definiowania celów wyróżniono działania o różnej szczegółowości, w tym od rodzaju i typu przedsięwzięć do konkretnych projektów inwestycyjnych.

W procesie opracowywania priorytetów, celów, kierunków rozwoju i odpowiadających im przedsięwzięć dokonano zgodności zapisów Strategii Rozwoju z dokumentami strategicznymi na poziomie: powiatowym, subregionalnym, wojewódzkim oraz krajowym. Wynika to z tzw. zasady spójności, która jest gwarantem tego, że osiągnięte skutki będą w jak najwyższym stopniu synergiczne ze ścieżką rozwoju całego regionu, czy państwa. Ponadto, z punktu widzenia formalnego, umożliwia to ubieganie się gminy o dofinansowywanie przewidzianych do realizacji przedsięwzięć ze źródeł zewnętrznych, w tym z funduszy europejskich.

Strategia Rozwoju Gminy Lipowa powstała w wyniku zaangażowania władz gminy, pracowników Urzędu Gminy w Lipowej i jednostek organizacyjnych gminy, mieszkańców oraz organizacji pozarządowych, jak również zewnętrznych doradców.

Prace nad dokumentem obejmowały następujące etapy:

- Przygotowanie wzoru ankiet w zakresie stanu istniejącego oraz perspektyw rozwoju Gminy Lipowa i przeprowadzenie badania ankietowego wśród mieszkańców i podmiotów działających na obszarze gminy;
- Opracowanie diagnozy strategicznej w zakresie potencjału, pozycji i problemów gminy oraz analizy SWOT na podstawie wyników badania ankietowego, danych Głównego Urzędu Statystycznego oraz informacji dostarczonych przez Urząd Gminy w Lipowej, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i innych instytucji publicznych (tj. Powiatowy Urząd Pracy, Komenda Powiatowa Policji w Żywcu);

- Opracowanie projektu Strategii Rozwoju Gminy Lipowa z uwzględnieniem wyników diagnozy i badań ankietowych;
- Przeprowadzenie konsultacji w ramach zebrań wiejskich w poszczególnych sołectwach w formie prezentacji wyników diagnozy założeń strategicznych (w tym cele rozwoju gminy);
- Przeprowadzenie elektronicznych konsultacji społecznych i wyłożenie projektu strategii do publicznego wglądu;
- Uzupełnienie projektu o wniesione uwagi i przyjęcie strategii uchwałą Rady Gminy.

Rysunek 2. Etapy prac nad Strategią Rozwoju Gminy Lipowa

Źródło: opracowanie własne

WDRAŻANIE

Koordinacja wdrażania założeń Strategii rozwoju leży po stronie samorządu gminy, w tym Wójta oraz Urzędu Gminy w Lipowej.

W procesie wdrażania realizowane są programy i plany uszczegóławiające założenia lokalnej polityki rozwoju i skupiające się na konkretnej dziedzinie, spójne ze Strategią Rozwoju Gminy Lipowa, tj.:

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Przestrzennego Zagospodarowania Gminy oraz Miejskowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego,
- Lokalny Program Rewitalizacji,
- Program Ochrony Środowiska,
- Plan Gospodarki Odpadami,
- Program Ograniczenia Niskiej Emisji,
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii,
- Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi,
- i inne.

W ramach tej fazy przygotowywane i realizowane są określone, konkretne zadania (w tym inwestycje), umożliwiające osiągnięcie zakładanych celów, sformułowanych na etapie programowania. Niniejsze projekty muszą być oparte o analizę sytuacji finansowej gminy z uwzględnieniem prognozy: dochodów, zadłużenia i jego spłat oraz wydatków bieżących związanych ze sferą społeczną i eksploatacyjną. Analiza, uzupełniona o prognozę pozyskiwania środków zewnętrznych pozwala określić horyzont czasowy możliwych wydatków inwestycyjnych.

Wykaz przedsięwzięć powinna zawierać m.in. Wieloletnia Prognoza Finansowa, będąca częścią uchwały budżetowej.

MONITORING I EWALUACJA

Monitoring wdrażania Strategii Rozwoju Gminy jest podstawowym warunkiem realizacji celów określonych w tym dokumencie.

W celu sprawnego i efektywnego wdrażania przyjętych założeń, niezbędne jest ciągłe monitorowanie efektów przedsięwzięć, wchodzących w zakres określonych programów oraz wydatków na ich realizację, w tym źródeł finansowania.

Istotną kwestią jest również dokonanie oceny wpływu zarządzania strategicznego, w tym realizacji Strategii, w ramach ewaluacji.

Sam proces monitorowania i ewaluacji obejmuje zbieranie i analizę danych dotyczących m.in. efektów wdrażanych projektów realizujących cele zawarte w Strategii.

Monitoring i ewaluacja polegają na:

- kontroli postępu realizacji lokalnej polityki rozwoju, planów, programów oraz przedsięwzięć,
- weryfikacji osiągniętych rezultatów i porównywaniu ich zgodności z przyjętymi celami,
- ocenie sytuacji zewnętrznej i założeń, które mogą się dezaktualizować z upływem czasu, w związku ze zmianami sytuacji gminy, regionu i kraju.

Monitoring i ewaluacja oraz upowszechnienie efektów i wyników realizacji programów, czy projektów osiągających zakładane cele Strategii, będzie prowadzony w oparciu o zgromadzone informacje oraz osiągnięte wskaźniki.

Niniejsza faza umożliwi dokonanie okresowych analiz i ocen skutków wdrażanych programów, czy przedsięwzięć na poziomie rozwoju infrastrukturalnego oraz społeczno – gospodarczego gminy. Władze samorządowe kreujące politykę rozwoju gminy, będą miały możliwość modyfikowania i korygowania planowanych przedsięwzięć, odpowiednio do zmieniających się uwarunkowań, możliwości oraz ewentualnych zagrożeń.

UDZIAŁ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W TWORZENIU STRATEGII ROZWOJU

Strategia Rozwoju Gminy Lipowa do 2020 roku zawiera główne cele i uwarunkowania oraz priorytety rozwoju w określonym horyzoncie czasu, z uwzględnieniem warunków zewnętrznych i wewnętrznych, przy czynnym udziale społeczności lokalnej.

Niniejszy dokument odnosi się do najważniejszych zagadnień, w tym problemów wymagających rozwiązania, które płyną z otoczenia, a diagnoza stanu istniejącego, obok analizy i syntezy danych statystycznych, wynika z aktywności lokalnej społeczności.

Przyjęte cele i działania są wynikiem inicjatyw oddolnych i partycypacji społeczności w tworzeniu Strategii, poprzez przeprowadzenie konsultacji społecznych polegających na:

- przeprowadzeniu badań ankietowych wśród mieszkańców gminy (luty – marzec 2015),
- indywidualnych spotkaniach z przedstawicielami organizacji pozarządowych, instytucji i innych podmiotów działających na obszarze gminy (luty – marzec 2015),
- prezentacji założeń Strategii na zebraniach wiejskich w każdym sołectwie (marzec 2015),
- wyłożeniu projektu Strategii do publicznego wglądu i uwzględnieniu uwag (kwiecień 2015).

W ramach konsultacji społecznych przeprowadzono ankietyzację wśród mieszkańców, w zakresie stanu istniejącego oraz perspektywy rozwoju gminy. Wyniki ankiet są podstawą do przygotowania diagnozy stanu istniejącego w Gminie Lipowa oraz wyznaczenia celów i kierunków rozwoju w ramach Strategii Rozwoju Gminy Lipowa do 2020 roku. Każdy mieszkaniec mógł skorzystać z szansy i okazji wypowiedzenia się w tak ważnych zagadnieniach, jakimi są kierunki działań realizowane na terenie gminy, służące całemu społeczeństwu. Ankietę mogli wypełnić wszyscy mieszkańcy gminy w związku z udostępnieniem jej na stronie internetowej gminy oraz w Punkcie Obsługi Klienta w Urzędzie Gminy w Lipowej. Jednocześnie projekt Strategii Rozwoju został udostępniony na stronie internetowej gminy wraz z formularzem zgłaszania uwag.

HORYZONT CZASOWY

Horyzontem czasowym programowania są lata 2015 – 2020.

Okres wdrażania Strategii Rozwoju Gminy jest zgodny z założeniami polityki krajowej i regionalnej, w tym następujących dokumentów programowych, tj. Strategia Rozwoju Kraju 2020, Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”, Strategia Rozwoju Subregionu Południowego Województwa Śląskiego wraz ze Strategią Regionalnych Inwestycji terytorialnych na lata 2014-2020.

Niniejszy dokument stanowi również podstawę ubiegania się o dofinansowanie na realizację projektów z funduszy Unii Europejskiej i innych źródeł zewnętrznych.

Zgodnie z Dyrektywą UE każda jednostka samorządu terytorialnego powinna opierać swoje działania współfinansowane ze środków Unii Europejskiej na planie strategicznym. Strategia stanowi podstawę do opracowywania programów, planów inwestycyjnych czy przygotowania konkretnych przedsięwzięć. Nowy okres programowania 2014-2020, który jest jednocześnie nowym okresem finansowania w Unii Europejskiej, stwarza gminie możliwość pozyskania środków na poszczególne działania podejmowane przez samorząd lokalny.

Dzieje Lipowej, jak i innych miejscowości na tym terenie są ściśle związane z dziejami Żywiecczyny. Najstarsze ślady osadnictwa w okolicy miasta Żywiec dotyczą góry Grojec (612 m n.p.m.) i pochodzą z okresu halszackiego kultury łużyckiej (ok. 2500 lat temu).

Rejon Żywiecki od 1179 r. należał do księstwa krakowskiego i wchodził w skład kasztelani oświęcimskiej. W 1179 r. książę Kazimierz Sprawiedliwy podarował powiaty: bytomski i oświęcimski księciu raciborsko-opolskiemu Mieszkowi Płatonogiemu, stąd obszar ten przez kilka wieków związany był ze Śląskiem. W 1327 r. stał się lennem korony czeskiej prawie na cały wiek. W roku 1433 otrzymał go Przemysław, syn księcia oświęcimskiego, a w 1457 r. król Kazimierz Jagiellończyk kupił księstwo Oświęcimskie wraz z Żywiecczyną. W imieniu króla dobrami żywieckimi w tym okresie zarządzał Jakub z Dębna (Piela M, 1996). W 1476 r. w nagrodę za pomoc udzieloną w czasie wyprawy węgierskiej ziemie te otrzymał Piotr Komorowski (magnat węgierski, hrabia na Orawie i Liptowie), Komorowscy władali tą ziemią do 1626 r., kiedy to Mikołaj Komorowski w zamian za długi i objęcie starostwa nowotarskiego oddał ją królowej Konstancji (żonie Zygmunta III Wazy). W latach 1624-1672 Żywiecczyna stanowiła własność prywatną królewskiej rodziny Wazów: królowej Konstancji, Karola Ferdynanda i Jana Kazimierza, który powracał przez Żywiec do kraju w czasie potopu szwedzkiego, a ponownie przebywał tutaj, gdy po abdykacji opuszczał kraj. Zachowała się informacja, iż wyróżnienie za zasługi w obronie Żywca przed najazdem szwedzkim od króla Jana Kazimierza otrzymał Mikołaj Jasek – wojewoda wałaski, mieszkaniec Lipowej. W nagrodę król uwolnił go od pańszczyzny. W roku 1675 Żywiecczynę wykupił hrabia Jan Wielkopolski, a w 1838 r. zarządzali nią Habsburgowie aż do zakończenia II wojny światowej (Piela M, 1996).

Lipowa jest jedną ze starszych osad żywieckich. Jej początki związane były z rodem Radwanitów i sięgają końca XIII wieku (Matuszczyk A., 1995). Nazwa miejscowości pojawiła się w dokumencie z 1242 roku. Pierwszy kościół w Lipowej wymieniono w roku 1350 w spisach pobieranego w Polsce Świętopietrza z lat 1346 - 1358. Jan Długosz pisał o parafii w „Liber beneficiorum” w latach 1470 -1480. Dziedzicem wsi Lipowej był wówczas Piotr Komorowski (Piela M, 1997). Nazwę tej miejscowości wyjaśnia Andrzej Komoniewski w „Dziejopisie Żywieckim”: „...wieś nazwana, iż tam w tym miejscu najpierwszy tameczny poddany chałupę sobie z drzewa samego lipowego zbudował i tę chałupę jego lipową nazwano, a potem od tej chałupy wieś Lipowa osadzona i przezwana” (Dziejopis Żywiecki, 1987). Osadnikami na terenach obecnej gminy byli przybysze z doliny Wisły, Śląska i Orawy, karczowali oni lasy na stokach gór, zasiedlali karczowiska przemieniając je w, pola uprawne i pastwiska. Ziemia tutaj nie dawała obfitych plonów, dlatego na pierwszy plan wysunęła się gospodarka hodowlana. W wieku XV zaludniali ten obszar Wołosi i oni również nastawieni byli na pasterstwo i gospodarkę hodowlaną. Tak więc rozwijało się tu życie pasterskie i szalańnicze. Z czasem następowało scalanie tradycji i kultur wniesionych przez różnych osadników co przyczyniło się do powstania nowej grupy etnicznej - górali żywieckich. Od XV wieku na terenach Żywiecczyny stopniowo wykształcała się gospodarka folwarczna, która istniała do początku XX wieku. W roku 1608 z dużego „latyfundium Komorowskich” wydzielono osobne Państwo Żywieckie. W jego skład weszło jedno miasto i 23 wsie - wśród nich była Lipowa, w której Mikołaj Komorowski założył folwark o charakterze rolno – spożywczym. Jego powstanie związane było z zabraniem lipowskim chłopom gruntów i przyłączeniem doń pięciu ról należących do „pietrzykowickich rolników”. W 1715 r. folwark ten został poszerzony o Pietrzykowice, Słotwinę, Ostre, Starą Leśną i Nową Leśną. Wioski te stanowiły klucz lipowski liczący „91 dymów” (gospodarstw), a więc około 400 mieszkańców. Lipowa miała wówczas „20,5 ról”. Filip Sulimierski w „Słowniku geograficznym Królestwa Polskiego...” (wydany w 1884 r.) tak pisze o Lipowej: „Obszar większej posiadłości liczy roli ornej 673, łąk i ogrodów 142, pastwisk 66, lasu 3737. (...) W roku 1869 było chat 216, mieszkańców 1732, a w 1880 r. mieszkańców było 1866”. W XVIII wieku istniało ogromne zapotrzebowanie przemysłu na drzewo. Spowodowało to ciężką sytuację dla szalańnictwa, gdyż zaczęto komasować lasy, zalesiać polany. W roku 1853 zlikwidowano serwituty państwowe, a górale stracili połowę posiadanych pastwisk. Dlatego z czasem gospodarka szalańnicza zaczęła zamierać i

stawiała się zajęciem ubocznym. Ograniczenie swobód, wprowadzenie pańszczyzny i nędza spowodowały pogarszanie się warunków życia na wsi (Ziętara T., 1986). Stąd potomkowie wędrownych pasterzy zaczęli wstępować na drogę konfliktu z prawem.

Na początku XIX wieku Żywiecczyzna była obszarem intensywnej eksploatacji rud żelaza, które przerabiano w hucie w Węgierskiej Górze. Rudę zwożono z terenu wsi Lipowa przez wieś Ostre i Radziechowy. Silnie żelaziste piaskowce i zlepieńce znajdowały się głównie w warstwach istebniańskich w rejonie Lipowej, Słotwiny i Góry Palenicy. W XIX w. istniała na tym obszarze produkcja sera szwajcarskiego. Wyrabiano, go na dużą skalę - rocznie do 1500 cetnarów – w Dankowicach, Lipowej i Słotwinie. Patriotyzm mieszkańców Lipowej ujawnił się podczas I wojny światowej, kiedy doszło do formowania Legionów Polskich. Do 28 maja 1915r. w szeregi legionów weszło, aż 15 ochotników z Lipowej. Inicjatywę społeczną mieszkańcy wykazali 31 sierpnia 1905 r., kiedy to odbyło się zebranie Stronnictwa Chrześcijańsko-Ludowego w Lipowej, na którym ks. Stojalowski (były jezuita, działacz społeczno-polityczny, poseł) złożył sprawozdanie z Sejmu Krajowego, a poseł Fijałek z parlamentu wiedeńskiego.

Ważne miejsce w historii Lipowej zajmuje ks. Ferdynand Sznajdrowicz. Był on nie tylko gorliwym kapłanem, ale i wielkim patriotą, jak również opiekunem wszystkich biednych i potrzebujących pomocy. Szczególnie troszczył się o chorych mieszkańców. "Leczył ludzi i miał dobre rozeznanie w chorobach", a przepisane recepty były honorowane w aptece. Swoje usługi wykonywał za darmo. Posiadał on znajomość wiedzy medycznej, gdyż zanim wstąpił do seminarium, przez pewien czas studiował medycynę. Zdobyte wiadomości okazały się bardzo pomocne, gdyż w tamtych czasach nie było systematycznej opieki lekarskiej na wsi. Dzięki staraniom ks. Sznajdrowicza powstał Dom Parafialny, w którym w latach 1937-38 wystawiono "Betlejem Polskie" L. Rydla. Przedstawienie jasełek było niepowtarzalnym sukcesem księdza, który osobiście wybrał młodzież najzdolniejszą, uczył ją i wypożyczył dla niej stroje w Teatrze im. J. Słowackiego w Krakowie, również sam charakteryzował wszystkich aktorów. Jak widać był on wielkim społecznikiem, a także członkiem Rady Gminnej. Służył pomocą i radą przy budowie szkoły w Dolnej Lipowej i Lipowej, jak również przy budowie domu „sokoła” w Słotwinie i remizy strażackiej. Przy jego wsparciu otwarto w lutym 1938 r. sklep w domu Jana Golca, a w 1939r. otwarto drugi sklep w Lipowej Poddzielcu. Stanął on na czele założonej Spółdzielni "Jedność". Od księcia Habsburga uzyskał drewno na budowę przytułku dla starców. Te wszystkie akcje udało się mu zrealizować dzięki społecznemu talentowi i powiązaniom jego rodziny z Habsburgami. Właśnie dzięki temu w 1937 r. otrzymał pełnomocnictwo pocztowe na wszystkie przesyłki i listy w Lipowej. Ten wspaniały człowiek dbał o oświatę i kulturę narodową tutejszej ludności. Wyróżniał się wśród okolicznych duszpasterzy dynamizmem i mocną osobowością. W czasie II wojny światowej kiedy zapytali go mieszkańcy Lipowej co mają zrobić z bronią (którą uzyskali od polskich jednostek wycofujących się podczas kampanii wrześniowej), odpowiedział: "nie wiadomo czy się jeszcze nie przyda", więc trzeba ją zakonserwować i zakopać. Okupacyjne władze niemieckie dowiedziały się o ukrytej broni i aresztowano księdza proboszcza, a także 32 osoby z Lipowej i ze Słotwiny, oraz kilka z Twardorzeczki i Ostrego, w sumie 40 osób. Dnia 18 stycznia 1940r. po strasznych torturach ksiądz Sznajdrowicz wraz z 36 parafianami został rozstrzelany przy cegielni "GRÜNFELD'a w Katowicach (Piela M, 1997). Z relacji świadków wynika, iż ks. Sznajdrowicz wziął całą winę na siebie, ale „żaden z parafian nie potwierdził zeznań jego samego obciążających". Obok kościoła parafialnego w Lipowej znajduje się pomnik ku „pamięci mieszkańców Lipowej, Ostrego, Słotwiny” zamordowanych w czasie egzekucji w Katowicach oraz w innych miejscowościach w latach 1939 – 1945.

2.1. POŁOŻENIE I POTENCJAŁ OBSZARU

Lipowa to gmina wiejska o powierzchni 58,8 km² zlokalizowana jest w subregionie południowym województwa śląskiego w powiecie żywieckim.

Od południa graniczy z Gminą Radziechowy – Wieprz od południowego – zachodu z miastem Wiśła, od północy z miastem Szczyrk oraz Gminą Buczkowice. Na północnym-wschodzie graniczy z Gminą Łodygowice, a na wschodzie z miastem Żywiec.

W odległości ok. 8 km położone jest miasto powiatowe Żywiec (32 tys. mieszkańców), a 20 km - miasto na prawach powiatu: Bielsko – Biała (największego miasta subregionu południowego województwa śląskiego, które zamieszkuje 174 tys. osób). Do centrum Katowic („stolicy” regionu śląskiego), gminę dzieli dystans 85 km.

Rysunek 3. Lokalizacja Gminy Lipowa w województwie śląskim

Źródło: www.gminy.pl

Rysunek 4. Lokalizacja Gminy Lipowa w powiecie żywieckim

Źródło: www.gminy.pl

W granicy gminy znajdują się następujące sołectwa:

- Lipowa o powierzchni 4 052 ha
- Leśna o powierzchni 351 ha,
- Ostre o powierzchni 701 ha,
- Słotwina o powierzchni 270 ha,
- Sienna o powierzchni 200 ha,
- Twardorzeczka o powierzchni 234 ha

W 2013 roku gminę zamieszkiwało 10320 osób, a gęstość zaludnienia wyniosła: 176 osób na km².

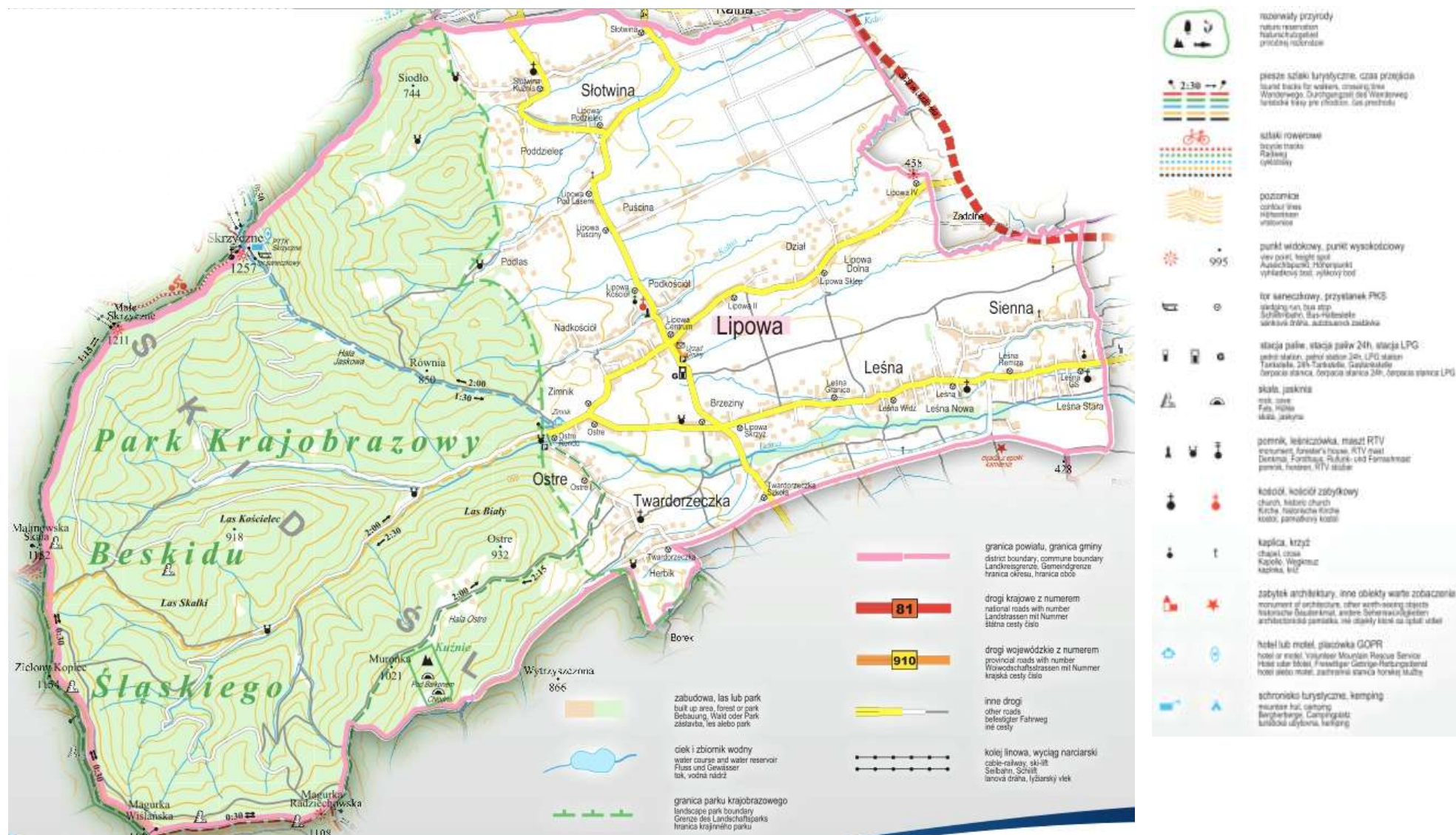
Gmina stanowi 5,7% powierzchni powiatu żywieckiego oraz 0,5% obszaru województwa śląskiego.

Geograficznie położona jest w obrębie Beskidu Śląskiego i Kotliny Żywieckiej – są to obszary o dużych, często unikalnych, walorach krajobrazowych oraz turystycznych, stwarzające doskonałe warunki do całorocznego wypoczynku oraz rekreacji w różnorodnych formach aktywności: turystyce górskiej i pieszej, ekoturystyce, uprawianiu sportów zimowych, sportach szybowcowych, lotniarstwie, wędkarstwie, myślistwie, także w leczeniu i profilaktyce zdrowotnej. Nad gminą dominuje najwyższe wzniesienie Beskidu Śląskiego tj. Skrzyczne (1257 m n.p.m.). Walory krajobrazu kształtowane są również przez doliny potoków (dopływów Soły): Leśnianki, Kalonki, Wieśnika i Żarnówki. Potoki te zachowały naturalny urok z racji tego, że nie są uregulowane. Na potoku Leśnianka znajduje się ujęcie wody używanej do produkcji znanego na całym świecie piwa Żywiec.

Na terenie gminy rozwija się drobna wytwórczość, rzemiosło, usługi oraz handel.

Występuje tutaj przede wszystkim wiejska i podmiejska zabudowa (przeważnie jednorodzinna) przylegająca do szlaków komunikacyjnych.

Rysunek 5. Obszar Gminy Lipowa

Źródło: Urząd Gminy w Lipowej

2.2. WYMIAR ŚRODOWISKOWY I PRZESTRZENNY

STRUKTURA GRUNTÓW

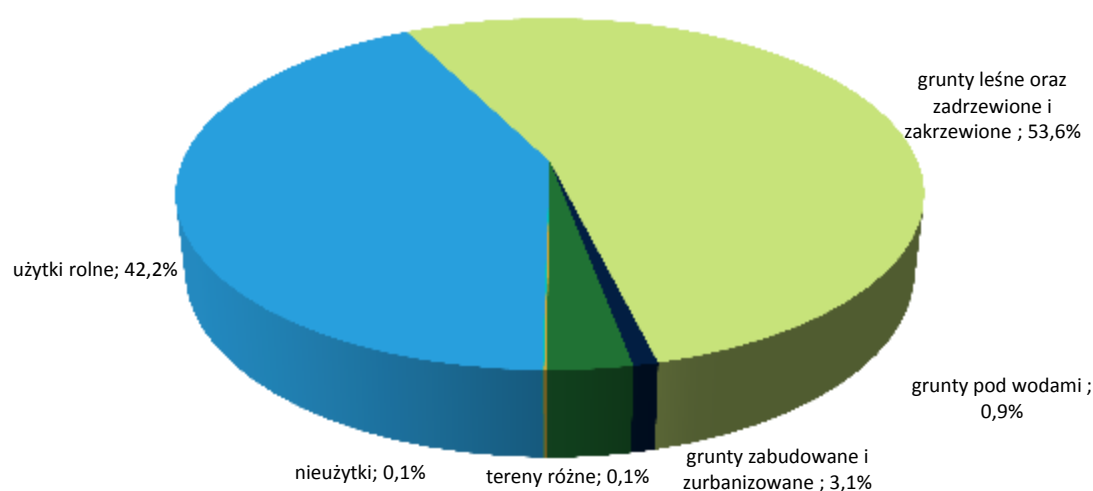
Według danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii (za 2013 rok), ponad połowę powierzchni gminy, tj. 53,6% stanowią grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione. Natomiast 42,2% ogółu obszaru zajmują użytki rolne, z czego przeważają grunty rolne. Grunty zabudowane i zurbanizowane stanowią 3,1% terenu gminy Lipowa.

Tabela 1. Powierzchnia geodezyjna Gminy Lipowa według kierunków wykorzystania w 2013 roku w ha

Wyszczególnienie	W ha	W %
Ogółem	5872	100,0%
użytki rolne razem	2479	42,2%
użytki rolne - grunty orne	1616	27,5%
użytki rolne – sady	68	1,2%
użytki rolne - łąki trwałe	272	4,6%
użytki rolne - pastwiska trwałe	365	6,2%
użytki rolne - grunty rolne zabudowane	158	2,7%
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione razem	3149	53,6%
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – lasy	3095	52,7%
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione - grunty zadrzewione i zakrzewione	54	0,9%
grunty pod wodami razem	53	0,9%
grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	53	0,9%
grunty zabudowane i zurbanizowane razem	181	3,1%
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny mieszkaniowe	32	0,5%
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny inne zabudowane	7	0,1%
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny rekreacji i wypoczynku	2	0,0%
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny komunikacyjne – drogi	140	2,4%
Nieużytki	6	0,1%
tereny różne	4	0,1%

Źródło: GUGIK, GUS

Rysunek 6. Struktura powierzchni geodezyjnej Gminy Lipowa według kierunków wykorzystania w 2013 roku w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGIK, GUS

ZASOBY ŚRODOWISKA NATURALNEGO ORAZ ZAGROŻENIA

Gmina Lipowa, podobnie jak Beskid Śląski, charakteryzuje się opadami wynoszącymi od 800 do 1200 mm rocznie i dużym zaśnieżeniem w miesiącach zimowych. Największy wpływ na kształtowanie się pogody wywierają masy powietrza polarno-morskiego z przeważającym wiatrem zachodnim. Temperatura powietrza obniża się wraz ze wzrostem wysokości n.p.m. stopniowo ku południowemu wschodowi. Najchłodniejszym miesiącem jest styczeń, natomiast najcieplejszym jest lipiec. Istotnym czynnikiem klimatycznym jest silny wiatr, który jest łagodzony przez otaczające góry. W porze wiosny i jesieni wieje tu wiatr halny. Dzięki czystemu górskiemu powietrzu, dużemu nasłonecznieniu i dobrej wilgotności powietrza, klimat Beskidu Śląskiego sprzyja rekonwalescencji po chorobach dróg oddechowych i serca, a także łagodzi choroby nerwowe.

Cały obszar gminy położony jest w zlewni rzeki Soły, do której wpadają wszystkie potoki z tego regionu. Do ważniejszych z nich można zaliczyć:

- Potok Twardorzeczka, który wpływa do Soły. Jego źródło znajduje się na Hali Radziechowskiej,
- Potok Leśna, również wpływa do Soły, a jego źródło znajduje się na wzgórzach Magurki, Zielony Kopiec, Malinowska Skałka, Kościelec,
- Potok Malinowski wpływający do Soły. Jego obszar źródłkowy znajduje się na wzgórzach Malinowska Skała i Kościelec,
- Potok Kalonka, który wpływa do Żylicy. Źródłem jest obszar Skrzycznego,
- Potok Kalna, który również wpływa do Żylicy, a źródło jest na wzgórzu Równia.

Z powyższych informacji wynika, iż gmina położona jest w obszarach źródłkowych.

Niezamierzające źródło zwane „mini Sikawą”, znajduje się leśnictwie Morońka, gdzie woda wypływa ze zbocza stoku. Wśród innych źródeł należy nadmienić: „Siurcek”, „Głodna woda”, „Zimnik”.

Na terenie gminy Lipowa nie zlokalizowano punktów monitoringowych, dlatego też do zobrazowania jakości wód powierzchniowych przedstawiono wyniki z punktów znajdujących się najbliżej obszaru gminy.

W pierwszym przypadku ocenę jakości wód powierzchniowych dokonano zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2002 r. w sprawie wymagań jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych (Dz. U. Nr 176, poz. 1455). Pod uwagę wzięto trzy punkty monitoringowe, tj.:

- Leśnianka ujście do Soły
- Kalonka ujście do Żylicy
- Kocierzanka ujście do potoku Łękawka

Wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia o najlepszej jakości występują na ujściu Leśnianki do Soły utrzymując stałą kategorię A2. Natomiast wody najgorszej jakości występują na ujściu Kalonki do Żylicy otrzymując kategorię niemieszczącą się w A3. Powodem tak słabej jakości są przekroczenia stężenia azotu oraz niejonowych substancji powierzchniowo czynnych¹.

Obszar gminy Lipowa należy do karpackiego regionu hydrogeologicznego, podregionu zewnętrznokarpackiego. Wody podziemne występują tu w postaci wód szczelinowych, rzadziej szczelinowo-porowych w utworach kredy i paleogenu (głównie piaskowce i zlepieńce). Wydajności w strefach zbudowanych z piaskowców mogą osiągać do 5 m³/h, zaś w strefach z przewagą łupków z reguły nie przekraczają 2 m³/h. Głębokość zalegania zwierciadła wód podziemnych waha się od kilku do kilkudziesięciu metrów na kulminacjach.

¹ Informacja o stanie środowiska na terenie Powiatu Żywieckiego, Inspekcja Ochrony Środowiska Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach, Delegatura w Bielsku - Białej

Najbardziej zasobne fragmenty poziomów wodonośnych tworzą Użytkowe Poziomy Wód Podziemnych (UPWP), w obrębie, których wyróżnia się charakteryzujące się najlepszymi parametrami hydrogeologicznymi Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP).

Gmina Lipowa leży w zasięgu fliszowego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych – GZWP nr 348 – Godula (Beskid Śląski). Jest to zbiornik wydzielony w spękanych i porowatych piaskowcach gruboławicowych warstw godulskich. W utworach tych dominują wody wodorowęglanowo- siarczanowo-wapniowe. Przeważają tutaj wody o wysokiej jakości, na ogół nie przekraczające przepisów sanitarnych i często możliwe do konsumpcji bez uzdatniania.

Głównymi zagrożeniami dla wód powierzchniowych i podziemnych prowadzących wody nieodpowiadające normom są skażenia komunalne i związane z chemicznymi środkami do produkcji rolnej. Ścieki socjalno-bytowe, pochodzące z zabudowy mieszkaniowej, odprowadzane są często do nieszczelnych osadników przydomowych bądź też lokalnie budowanymi przez mieszkańców kanałami bezpośrednio do przydrożnych rowów melioracyjnych lub cieków wodnych. Ścieki te są źródłem zanieczyszczeń wyrażającym się w związkach takich jak BZT₅, ChZT, azot amonowy i fosforany².

Dodatkowo istotnym zagrożeniem, dla jakości wód są substancje ropopochodne splukiwane podczas opadów deszczu z nawierzchni dróg i parkingów.

Poważne źródło zanieczyszczeń wód podziemnych i powierzchniowych stanowią też związki biogenne spływające z pól uprawnych w okresach po nawożeniu gruntów rolnych, jak również nielegalne wysypiska śmieci.

Jakość wód podziemnych badana jest w punktach monitoringu sieci krajowej i regionalnej. Na terenie gminy Lipowa występuje jeden punkt monitoringu regionalnego o numerze 0046/R. Jakość wody występująca w rejonie GZWP 348 oznaczono jako klasę IV. Najczęściej występującymi wskaźnikami obniżającymi jakość wód w utworach fliszowych są wodorowęglany. W wodach tego poziomu parametry fizykochemiczne nie odpowiadały normom określonym dla wód do picia. Jedynym wskaźnikiem decydującym o braku przydatności wody do picia jest twardość ogólna.

Region wodny górnej Wisły, do którego należy gmina Lipowa jest obszarem, w którym wskaźniki opadu i odpływu przewyższają ich średnie wartości dla obszaru Polski. Przewyższenia te są znaczne i sięgają odpowiednio 4-10 % oraz 50 - 80 %. Odpowiada to górskiemu charakterowi dorzecza i jest przyczyną wysokiego zagrożenia powodziowego. Poziom zagrożenia powodziowego w tym dorzeczu jest wyższy, co najmniej o 15 % od przeciętnego zagrożenia powodziowego w Polsce. Rozległe i intensywne opady trwające kilka dni i osiągające do 200 mm/dobę (północne stoki Tatr i Beskidy) powodują szybkie i gwałtowne wezbrania.

Większy wpływ na formowanie się odpływu Wisły mają jej karpackie dopływy w zachodniej części dorzecza. Z hydrologicznego punktu widzenia największe zagrożenie powodziowe stwarzają dorzecza Soły i Dunajca, ale także Raby i Skawy. Zagrożenia te potwierdzone są licznymi opisami danych historycznych. Charakterystycznym dla dorzecza górnej Wisły jest, że wezbrania nie obejmują całego dorzecza, lecz poszczególne zlewnie.

Drugim ważnym czynnikiem determinującym zagrożenie powodziowe w dorzeczu jest osadnictwo i jego rozwój na przestrzeni lat. Koncentruje się ono wzdłuż rzek, których doliny utraciły swą naturalną funkcję prowadzenia wielkich wód. W wyniku wezbrań w korytach rzek i potoków powstają szkody powodziowe, które obejmują:

- zażwirowanie rumoszem na znacznych odcinkach koryt rzek i potoków oraz zmiany ich trasy oraz nurtu wody,
- obniżenie dna koryt rzek i potoków spowodowane gwałtowną erozją w trakcie przepływów ekstremalnych,
- uszkodzenia lub zniszczenia uregulowanych odcinków potoków, poprzez korekcję stopniową i progową, zabudowę żłobami betonowo – kamiennymi oraz zaporami przeciw – rumowiskowymi,
- uszkodzenia lub zniszczenia podłużnych i poprzecznych kamiennych i faszynowo–kamiennych budowli regulacyjnych,

² Program Ochrony Środowiska dla Gminy Lipowa na lata 2011-2018

- zerwania brzegów, a w konsekwencji utworzenie rozległych wyrw brzegowych, które powodują niszczenie dróg, mostów, zagrożenie dla budynków, linii energetycznych i gruntów rolnych itp.

Ponadto w wyniku wezbrań ulegają uszkodzeniu lub zniszczeniu elementy umocnień na górnych i dolnych stanowiskach zapór i stopni wodnych, stanowiące o bezpieczeństwie tych obiektów.

Na obszarze gminy Lipowa na podłożu z piaszczowców, zlepieńców, i fliszu karpackiego występują gleby bielcowe, płowe, brunatne. Na terenach fliszowych gleby są, kwaśne i silnie kwaśne o dużej ilości szkieletu. Na obszarze o dużej ilości osadów piaszczowcowych z domieszkami łupków ilość substancji szkieletowej jest mniejsza i jest on drobniejszy. Zdecydowanie dominującymi typami próchnic kwaśnych na terenie gminy są butwina typowa i moder butwinowy i murszowaty. Taki typ próchnicy jest wynikiem ciągłego zakwaszania gleby, co wpływa niekorzystnie na całokształt cech fizycznych i chemicznych podłoża. Dlatego można stwierdzić, że panujący tu bielcowy kierunek procesu glebotwórczego jest podstawowym czynnikiem kształtującym niekorzystne cechy środowiska glebowego na terenie gminy Lipowa.

Na terenie gminy występują gleby klasy IV, V, VI w niewielkiej ilości występują klasy II, i III. Zdecydowana przewaga terenów rolniczych leży w zachodniej części gminy, w sołectwach Lipowa, Leśna, Sienna, i Twardorzeczka określając charakter tych miejscowości, jako rolniczy.

Dodatkowym zagrożeniem dla środowiska naturalnego w Gminie Lipowa, w tym dla zdrowia i życia ludzi są płyty azbestowe pokrywające dużą część budynków, zwłaszcza mieszkalnych. W XX wieku azbest stał się surowcem powszechnie stosowanym w budownictwie. Jego zużycie gwałtownie wzrosło pomiędzy 1950 a 1980 r. W Polsce największą popularność zyskał w latach 70-tych. Jego zużycie wynosiło wówczas 100 tys. ton rocznie (ok. 2% światowej produkcji).

Azbest jest bardzo groźnym czynnikiem chorobotwórczym, a główną przyczyną aktywności kancerogennej azbestu jest wydłużony kształt jego cząstek, a więc kształt typu włókno. Włókna azbestu trafiają do organizmu głównie drogą oddechową. Efektem jest powstawanie zbliznowaceń lub indukcja procesu nowotworowego. Ekspozycja środowiskowa spowodowana jest występowaniem azbestu w powietrzu atmosferycznym, wodzie pitnej i artykułach spożywczych. Głównym źródłem skażenia środowiska pyłem azbestowym są uszkodzone powierzchnie płyt na dachach i elewacjach budynków oraz dzięki wysypiska odpadów azbestowych.

Znaczącym problemem występującym w Lipowej są również nielegalne wysypiska śmieci, zwłaszcza na obszarach poza zabudowaniami, w tym w dolinach rzek, na polach przy drogach dojazdowych, często na obszarach o dużym znaczeniu przyrodniczym, zwłaszcza chronionych. Występowanie tych wysypisk wiąże się z niską kulturą i edukacją ekologiczną mieszkańców. Zagrożenia wywołane przez dzikie wysypiska przyczyniają się do degradacji środowiska naturalnego poprzez: zanieczyszczenie gleb, wód podziemnych i powierzchniowych, zagrożenia pożarowe, samozapłon gazów, szkodliwe oddziaływanie na florę i faunę.

Kolejnym zagrożeniem, nie tylko dla środowiska naturalnego, ale również dla zdrowia i życia ludzi, jest proces wzniesienia ognia na obszarach nieużytków, trawiastych i uprawnych w celu pozbycia się pozostałości uschniętej roślinności. Ze względu na zagrożenie pożarowe, uciążliwość dymu oraz negatywny wpływ na bioróżnorodność tzw. „wypalanie łąk” uznawane jest za szkodliwy przeżytek. Pomimo tego, że jest to nielegalne i grozi za to kara pozbawienia wolności, wypalanie roślinności nadal jest stosowane często jako forma oczyszczania terenów nieużytków rolnych, wczesnowiosenny i późnojesienny sposób oczyszczania pastwisk lub sposób na letnie oczyszczanie pól po zbiorach. Zwyczaj ten utrzymuje się głównie na obszarach zaniedbanych rolniczo oraz nieużytkach. Wypalania skutkują stratami we florze i faunie oraz degradacją ekosystemu przyrodniczego ważnego w nowoczesnej gospodarce rolnej. Podczas pożaru niszczone są część niezbędnej dla żyznej gleby materii organicznej, w wyniku czego zostaje spowolniony proces tworzenia próchnicy (humusu). W trakcie spalania, redukcji i wyparowaniu ulegają związki azotu, a związki

potasu i fosforu pozostają w popiele. Część soli mineralnych (fosforu i potasu) pozostających w popiele może być roznoszona przez wiatr, a przy opadach deszczu spłukiwana do rzek i zbiorników wodnych. Podczas spalania materii organicznej w wysokich temperaturach tworzą się znaczne ilości szkodliwych związków takich jak dioksyny czy wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne.

Poważnym problemem stanowiącym zagrożenie jest zanieczyszczenie powietrza. Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U.2013, poz. 1232) oraz rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 10 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. 2012, poz. 914) dokonano „Dwunastej rocznej oceny jakości powietrza w województwie śląskim, obejmującej 2013 rok”, w ramach której Gminę Lipowa zaliczono do strefy śląskiej – kod strefy PL2405.

Zgodnie z opracowaniem: „Stan jakości powietrza w województwie śląskim w 2013 roku” – dane Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Katowicach, jakość powietrza atmosferycznego w najbliższym punkcie pomiarowym w Żywcu przy ul. Słowackiego jest niezadowalająca. Średnie stężenie wynosi: PM10 – 58,1 [µg/m³], dla porównania: dla strefy śląskiej waha się w przedziale: od 30 do 58 µg/m³). Pozostałe wskaźniki to: SO₂: 21 [µg/m³], NO₂ – 23 [µg/m³] oraz w punkcie pomiarowym w Żywcu przy ul. Słowackiego – benzo(a)piren: 5[µg/m³].

Niekorzystne skutki zdrowotne ze względu na wystąpienie poziomów alarmowych pyłu zawieszonego PM10 określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu wystąpiły w strefie śląskiej 24 stycznia 2013 roku w Żywcu.

Strefę śląską zaliczona do klasy C (ochrona zdrowia) i obszarów przekroczeń normatywnych stężeń zanieczyszczeń (poziomów dopuszczalnych lub docelowych) w strefach: tj. PM10, B(a)P, O₃, PM_{2,5}.

Głównym składnikiem emitowanych do atmosfery zanieczyszczeń gazowych w gminie jest dwutlenek węgla, który jest głównym produktem reakcji spalania paliw kopalnych w celach energetycznych i technologicznych. Nie stanowi on zagrożenia dla zdrowia ludzi, zwierząt i roślin, jednak ma znaczący wpływ na zmiany klimatyczne tzw. ocieplenie globalne. Natomiast takie związki jak: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla i pyły stanowią bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia. W niewielkich ilościach emitowane są również związki chloropochodne, węglowodory aromatyczne i alifatyczne oraz sadza. Razem z pyłem do atmosfery dostają się związki metali ciężkich, pierwiastki promieniotwórcze oraz benzo(a)piren – powszechnie uważany za substancję silnie kancerogenną, szkodliwą już w najmniejszych stężeniach. Znaczne przekroczenia dopuszczalnych wielkości występują przy pomiarze pyłu zawieszonego oraz benzo(a)pirenu. Ten ostatni wykazuje szczególnie wysokie stężenie w okresie zimowym (sezon grzewczy), kiedy to wzrasta emisja z domów jednorodzinnych przy spalaniu paliw dla celów grzewczych.

Największą emisją zanieczyszczeń gazowo-pyłowych charakteryzuje się eksploatacja kotłów węglowych zarówno o sortymencie mieszanym (kotły stare) jak i sortymencie ekogroszku. Spalanie w celach grzewczych paliw gazowych jak i ciekłych związana jest ze znacznie mniejszą emisją zanieczyszczeń. Paliwa te uznaje się za bardziej ekologiczne. W przypadku emisji do atmosfery dwutlenku węgla, gazu w głównej mierze odpowiedzialnego za efekt cieplarniany, także największym jej udziałem odznaczają się kotłownie z zastosowaniem kotła węglowego.

Do emitorów powierzchniowych można zaliczyć również obszary ulic i dróg o małym natężeniu ruchu, których emisja nie wpływa w sposób istotny na wielkość występujących stężeń zanieczyszczeń. Źródłem emisji zanieczyszczeń tego typu jest spalanie paliw płynnych w silnikach spalinowych pojazdów.

W Gminie Lipowa zlokalizowane są obiekty (m.in. użyteczności publicznej), które nie spełniają warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki, np. wykazują się zbyt wysokimi współczynnikami przenikania ciepła przez przegrody, a co jest z tym związane wymagają wysokiego zapotrzebowania na ciepło i w konsekwencji przyczyniają się do nadmiernej emisji zanieczyszczeń do środowiska, w tym CO₂ oraz PM10. Dodatkowo występują tutaj obiekty oraz obszary (w tym: przemysłowe), których stan techniczny i poziom zdegradowania nie pozwalają na ich dalszą eksploatację. Techniczny stan obiektów jest tylko jednym z aspektów degradacji przestrzennej. Równie istotnym dla negatywnego postrzegania tego obszaru jest – poza stanem

„śmierci technicznej” wielu obiektów – istnienie niezagospodarowanych pustek, zaniedbanych przestrzeni publicznych i prywatnych, brak estetyki i detalu urbanistycznego, jak również częste objawy dewastacji.

Gmina Lipowa położona jest na terenach narażonych na powstawanie osuwisk. Przyczyna ich powstawania tkwi przede wszystkim w naprzemianległości masywnych piaskowców (ulegających najczęściej osuwaniu) i łupków, stanowiących płaszczyznę poślizgu dla piaskowca, dużej stromości stoków oraz długotrwałych i obfitych opadach letnich. Większość osuwisk to formy stare i nieaktywne. Jakość terenów położonych na obszarze gminy w części zależy od warunków naturalnych i ukształtowania terenu, ogromny jednak wpływ na stan powierzchni ziemi ma człowiek i jego racjonalne bądź lekkomyślne i nierozważne postępowanie wynikające w dużej mierze z nieznajomości obowiązujących przepisów. Dlatego tak ważnym jest, aby korzystanie z warunków naturalnych takich jak w tym przypadku surowce mineralne odbywało się w zgodzie z przepisami i racjonalnym myśleniem, które nakazuje zostawić teren w takim stanie porównywalnym do tego przed eksploatacją.

W Gminie Lipowa na klimat akustyczny mogą wpłynąć w niewielkim stopniu przedsiębiorstwa. Źródła hałasu pochodzą przede wszystkim od maszyn i urządzeń produkcyjnych emitujących hałas przez przegrody na zewnątrz obiektu. Ponadto do potencjalnych źródeł hałasu będą należeć także prowadzone prace dorywcze jak cięcia, kucia oraz odbywający się transport kołowy. Natężenie hałasu głównie związane jest z drogami powiatowymi i gminnymi, które są dosyć wąskie i w okresach prac polowych narażone na zablokowanie przez przejeżdżające maszyny rolnicze, jak również samochody ciężarowe.

Głównymi instalacjami emitującymi pola elektromagnetyczne są: linie przesyłowe wysokiego, średniego i niskiego napięcia oraz stacje transformatorowe, a także: instalacje radiokomunikacyjne (stacje bazowe telefonii komórkowej, stacje radiowe i telewizyjne).

Na terenie gminy Lipowa źródłem niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego są linie przesyłowe energii elektrycznej wysokiego napięcia.

Rysunek 7. Główne zagrożenia dla środowiska naturalnego w Gminie Lipowa

Źródło: opracowanie własne na podstawie

Gmina Lipowa, dzięki położeniu na obszarze Beskidu Śląskiego i Kotliny Żywieckiej, może się pochwalić atrakcyjnymi uwarunkowaniami geograficznymi, jej obszar charakteryzuje zróżnicowana rzeźba terenu. Kształtują się tu siedliska borów mieszanych będące naturalnym siedliskiem świerka występującego we wszystkich piętrach reglowych i tworzące w znacznej przewadze lite świerczyny, z domieszką buka rzadko jodły.

Nad gminą dominuje najwyższe wzniesienie Beskidu Śląskiego: Skrzyczne (1257 m n.p.m.). Znajdują się tutaj i inne, ważne pod względem krajobrazowym wzniesienia: Ostre (935,2 m n.p.m.), Palenica (751,9 m n.p.m.), Mała Palenica (618,5 m n.p.m.), a także bezimienne wzgórze w Słotwinie (481 m n.p.m.), w Oстрыm (574 m n.p.m.) i w Twardorzeczce (581,5 m n.p.m.). Najciekawsze panoramy można obserwować z licznych na tym terenie hal beskidzkich. Najbardziej rozległe i najpiękniejsze są tu hale: Ostre, Jaśkowa i Skrzyczne.

Beskid Śląski to pasmo górskie, stanowiące część Beskidów Zachodnich. Jest mezoregionem wchodzącym w skład prowincji Karpat Zachodnich³ (według naukowej regionalizacji Polski opracowanej przez Jerzego Kondrackiego). Natomiast Kotlina Żywiecka to duża kotlina śródgórska w Beskidach Zachodnich, której centrum znajduje się w rejonie ujścia do Soły jej dwóch dużych dopływów: prawobrzeżnej Koszarawy i lewobrzeżnej Żylicy.

Beskid Śląski stanowi część fliszowych Karpat Zachodnich. Przede wszystkim góry te mają układ pasmowy i są porożcinane głębokimi dolinami rzek i potoków. Charakteryzują się stosunkowo niedużą wysokością bezwzględną gdzie najwyższym wzniesieniem jest Skrzyczne: 1257 m n.p.m., ale duże różnice wysokości między szczytami a dnami dolin, sięgające w przypadku Kotliny Żywieckiej do 800 m.

Rysunek 8. Widok na Górę Skrzyczne oraz Gminę Lipowa

Źródło: www.lipowa.pl

³ Jerzy Kondracki: Geografia regionalna Polski. Warszawa: Wyd. Naukowe PWN, 1998

Beskid Śląski w naturalny sposób dzieli się na dwie części: mniejszą - zachodnią, czyli Pasma Stożka i Czantorii, oraz wschodnią - większą i bardziej rozczłonkowaną, czyli Pasma Baraniej Góry zwane również pasmem Wiślańskim lub Baraniogórskim. Grzbiet Pasma Wiślańskiego, którego wschodnia i południowo-wschodnia część wznosi się od Karolówki ku północnemu-wschodowi do Szczytu Baraniej Góry, ciągnie się na północ do Malinowskiej Skały, gdzie dzieli się na prawą odnogę z kulminacją Skrzycznego i lewą esowato skierowaną ku północy do Pasma Klimczoka. Od głównego grzbietu odchodzą liczne grzbiety boczne. Do najważniejszych grzbietów znajdujących się na terenie gminy Lipowa należą: ramię Kościelca rozciągające się od Malinowskiej Skały oraz grzbiet Magurki Radziechowskiej ciągnącej się do Magurki Wiślańskiej.

Kotlina Żywiecka ograniczona jest od zachodu przez Beskid Śląski, od północny – przez Pogórze Śląskie (łączy się z nim przez Bramą Wilkowicką) i Beskid Mały, zaś od południowego wschodu i południa przez Beskid Makowski i Beskid Żywiecki. Ma trójkątny kształt, długość z zachodu na wschód około 20 km, szerokość z południa na północ około 15 km i powierzchnię około 320 km². Spiętrzone przez zaporę w Tresnej wody rzeki Soły tworzą Jezioro Żywieckie, zajmujące północną część kotliny. Największym ośrodkiem przemysłowym regionu jest miasto Żywiec. Mimo znacznego przekształcenia środowiska przyrodniczego region ma jednak walory turystyczno-rekreacyjne dzięki sąsiedztwu wysokich gór Beskidu Żywieckiego i Śląskiego oraz obecności dużego zbiornika wodnego.

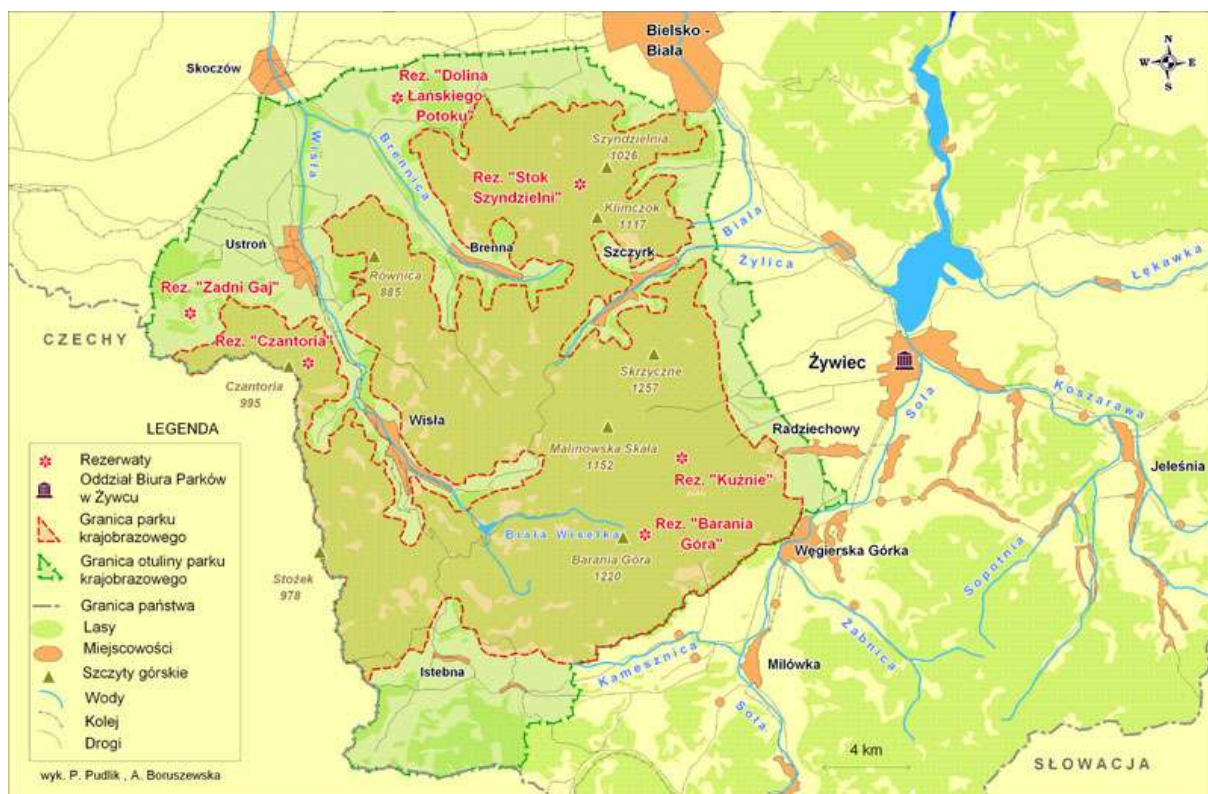
Obszar gminy urozmaicają naturalne progi skalne, które tworzą małe, ale malownicze wodospady. Między Beskidem Śląskim a Kotliną Żywiecką występują wapienne wzgórza np. Nowe czy Bindowa Kępa. Prawdopodobnie kiedyś istniał tu ciąg wapiennych pasm, ale został „rozmyty” przez rzeki wypływające z Beskidów. Do niedawna wzgórza te były wykorzystywane gospodarczo. Eksploatowano (łamano) wapień cieszyński, który służył nie tylko jako materiał budowlany, ale przede wszystkim był surowcem, z którego wypalano wapno. Piec służący do tego celu znajdował się w Twardorzeczce oraz w Lipowej - został jednak zniszczony przez powódź. Do dziś zachowały się jedynie reliktury urządzeń technicznych wapiennika w Radziechowach. Eksploatacja złóż została przerwana ze względu na ich skromne zasoby (Suschka J., 1996). Walory estetyczne krajobrazu w obrębie Kotliny Żywieckiej kształtowane są przez doliny potoków i towarzyszące im łągi oraz zarośla. Najbardziej malownicze doliny to: dolina Leśnianki, Kalonki, Wieśnika, a także środkowa i dolna część doliny Żarnówki. Potoki te zachowały swój naturalny urok przez to, iż nie są uregulowane. Górna część potoku Leśnianki obfituje w osuwiska i wychodnie skalne - głównie łupków (Wilczek Z, 1998).

Dużym urozmaicheniem morfologii stoków na tym terenie są osuwiska skalne, wynikające z przemieszczania się mas skalnych i zwietrzelinowych na stokach fliszowych. Przyczyna ich powstawania tkwi przede wszystkim w naprzemianległości masywnych piaskowców (ulegających najczęściej osuwaniu) i łupków, stanowiących płaszczyznę poślizgu dla piaskowca, dużej stromości stoków oraz długotrwałych i obfitych opadach letnich. Osuwiska te stanowią obecnie formy stare i nie są już aktywne. Na obszarze gminy Lipowa występują gołoborza czyli „pola głazów”, które są jednak nieaktywne, zamarte i zalesione. Widać je pod szczytami po stronie południowej. W tutejszym krajobrazie pojawiły się liczne „wykroty” wynikające z wprowadzenia na tym terenie monokultury świerka w miejsce pierwotnej puszczy karpackiej jodłowo-bukowo-świerkowej. Stosowanie sztucznych nasadzeń świerczyny spowodowało wiele niekorzystnych następstw m.in. większą podatność na choroby i szkodniki, oraz słabą odporność na silne wiatry. Pomimo, że w lasach na terenie gminy dominuje świerk jednak dzięki wytyczeniu strefy ochronnej (związanej z poborem wody z Leśnianki) przez browar żywiecki udało się zachować na tym obszarze jeden z najszerzych pasów naturalnego lasu liściastego z panującą nadrzeczną olszyną górską.

Na obszarze gminy zlokalizowany jest fragment Parku Krajobrazowego Beskidu Śląskiego, który został utworzony w 1998 r. Powierzchnia ogólna parku wraz z otuliną wynosi 609,05 km², w tym powierzchnia samego parku 386,20 km². Obszar Beskidu Śląskiego charakteryzuje się bardzo urozmaiconą budową geologiczną. Najważniejszą jednostką strukturalną tworzącą zrąb górotworu Beskidu Śląskiego jest płaszczowina śląska. Na terenie Beskidu Śląskiego zinwentaryzowano 21 pojedynczych lub grupowo występujących skałek. Najciekawsze z nich to skały grzybowe w dolinie Białej Wisetki i na górze Kiczora, skały na Kobylej w dolinie Dziechcinki, grupa skałek na Malinowskiej Skale, są chronione jako pomniki przyrody nieożywionej. Pomnikami przyrody są też jaskinie, a wśród nich największa w Karpatach Fliszowych Jaskinia w Trzech Kopcach o łącznej długości korytarzy 1216 m. Na stokach Baraniej Góry znajdują się źródłiska największej rzeki Polski - Wisły. Zlewnia tej rzeki wraz z dopływami zajmuje

największy obszar parku. Niewielką powierzchnię zajmuje też zlewnia Odry – drugiej co do wielkości rzeki naszego kraju. W okolicach Koniakowa przebiega fragment kontynentalnego działu wodnego. Potoki Czadeczek i Krężelka należą już do zlewiska Morza Czarnego. Pierwotnie lasy zajmowały prawie całą powierzchnię Beskidu Śląskiego. Obecnie piętro pogórza do wysokości około 500 m n.p.m. zajmują uprawy polowe i tereny zurbanizowane. Pozostały tylko niewielkie fragmenty łągów (las olszowojesionowe i jesionowowiązowe) i grądów (las lipowograbowe). W piętrze regla dolnego między 500-1000 m n.p.m. potencjalnym typem roślinności są buczyny z domieszką świerku, jodły i jaworu. Obecnie na siedliskach tych panują świerczyny wtórne pochodzenia. Partie szczytowe powyżej 1000 m n.p.m. to regiel górny z dominującym tu wysokogórskim borem świerkowym. W Nadleśnictwach Ustroń i Wisła występuje świerk istebniański - ekotyp cechujący się najlepszymi w Europie parametrami wzrostowymi i odpornościowymi. Licznie reprezentowane są ssaki w tym między innymi kopytne: jeleni, sarna i dzik; duże drapieżniki: wilk, ryś, lis i sporadycznie niedźwiedź. Z mniejszych gatunków należy wymienić zimujące w jaskiniach nietoperze: gacek wielkouch, nocek duży, nocek wąsaty, podkowiec mały oraz bardzo pożyteczne owadożerne ryjówki: aksamitna, malutka i górską. Lista ssaków Beskidu Śląskiego zamyka się liczbą około 35 gatunków. Górską faunę ptaków reprezentują gatunki subalpejskie - siwerniak, drozd obrożny, dzięcioł trójpalczasty i orzechówka. Gatunki puszczańskie reprezentowane są przez kuraki - głuźca i jarząbka oraz duże ptaki drapieżne. Gady Beskidu Śląskiego najliczniej reprezentowane są przez jaszczurki: zwinkę i żyworodną oraz żmiję zygzakowatą, zaskrońca i padalca. Z 18 spotykanych w Polsce płazów, na obszarze Beskidu Śląskiego występuje 13 gatunków, np.: salamandra plamista, kumak górski, czy rzekotka drzewna. Badania ryb dorzecza górnej Wisły wykazały występowanie 12 gatunków, przy czym najpospolitszy jest tutaj pstrąg potokowy. Obszary o charakterze naturalnym lub nieznacznie przekształcone, zostały uznane jako rezerваты przyrody. Zajmują one zaledwie 1% ogólnej powierzchni parku. Należą do nich: Zadni Gaj o powierzchni 6,39 ha, Barania Góra o powierzchni 383,04 ha, Czantoria o powierzchni 97,71 ha, Wisła o powierzchni 17,61 ha, Stok Szyndzielni o powierzchni 57,92 ha, Dolina Łąńskiego Potoku o powierzchni 46,89 ha, Kuźnie – jedyny rezerwat przyrody nieożywionej o powierzchni 7,22 ha.

Rysunek 9. Park Krajobrazowy Beskidu Śląskiego

Źródło: Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego, www.zpk.com.pl

Na terenie gminy zlokalizowany jest fragment (3 164,84 ha) obszaru Natura 2000 o charakterze siedliskowym, o łącznej powierzchni: 26 405,40 ha. Obszar położony jest w masywie Beskidu Śląskiego z niewielkimi fragmentami w obrębie Pogórza Śląskiego i w Kotlinie Żywieckiej. Trzon obszaru tworzą dwa pasma górskie: Stożka i Czantorii oraz Baraniej Góry, zbudowane głównie z piaskowca godulskiego. Występuje tu szereg malowniczych form skalnych, takich jak: progi i wodospady w dolinach potoków, liczne formy skałkowe oraz różnorodne formy osuwiskowe powierzchniowe i podziemne. Najbardziej znaną i najgłębszą jaskinią Beskidu Śląskiego jest jaskinia Malinowska (Ondraszka) o dł. 230,5 m i głębokości 22,7 m. Z północno-zachodnich stoków Baraniej Góry, na wysokości 1100 m wypływają źródła Czarnej Wisłki. Lasy, to głównie sztuczne monokultury świerkowe. Naturalny las jodłowo-bukowo-świerkowy w wieku ok. 200 lat zachował się tylko na północno-zachodnich stokach Baraniej Góry. Tereny położone na Pogórzu Śląskim i w Kotlinie Żywieckiej są miejscem występowania bardzo rzadkich w regionie muraw kserotermicznych (ciepłolubne).

Przedmiot ochrony na obszarze Natura 2000 stanowią: podkowiec mały, mopek, nocek orzęsiony, nocek bechsteina, nocek duży, wilk, wydra europejska, ryś, traszka grzebieniasta, kumak górski, traszka karpacka, minóg strumieniowy, głowacz białopłetwy, brzanka, pachnica dębowa, kozioróg dębosz, biegacz gruzełkowaty, tojad mocny, tocja karpacka.

Walory krajobrazu kształtowane są również przez doliny potoków: Leśnianki, Kalonki, Wieśnika i Żarnówki. Potoki te zachowały naturalny urok z racji tego, że nie są uregulowane. Na potoku Leśnianka znajduje się ujęcie wody używanej do produkcji znanego na całym świecie piwa Żywiec.

Na obszarze gminy u podnóża masywu Skrzycznego, w dolinie rzeki Leśnianka, została wytyczona przez Nadleśnictwo Węgierska Górka: Ścieżka Dydaktyczno-Przyrodnicza "Dolina Zimnika". Obszar ten, wielu walorach przyrodniczych, jest bardzo często i chętnie odwiedzany przez turystów. Zadaniem ścieżki jest zwrócenie uwagi na specyfikę górskiej przyrody zarówno ożywionej, jak i nieożywionej. Bardzo ważnym celem jest pokazanie bioróżnorodności organizmów współżyjących w środowisku leśnym oraz roli człowieka w zachowaniu dla potomnych walorów przyrodniczych regionu. Ścieżką, która zaczyna się na parkingu niedaleko Hotelu „Zimnik”, można odbyć kilkukilometrową trasę wraz z możliwością odpoczynku i biwakowania w wyznaczonych miejscach.

Rysunek 10. Dolina Zimnika

Źródło: www.lipowa.pl autor: J. Wawrzuta

W gminie znajduje się rezerwat przyrody Kuźnie. Jest to rezerwat przyrody nieożywionej, pow. 7,22 ha. Rezerwat położony jest na terenie wsi Twardorzeczka, na wysokości 800 do 1010 m n.p.m. Rezerwat powołany został dla zachowania zgrupowania osuwisk skalnych, form skałkowych, jaskiń oraz drzewostanu świerkowego porastającego południowo-wschodnie stoki góry Morońka (1021 m n.p.m.) w Beskidzie Śląskim. Osobliwością przyrodniczą rezerwatu są osuwiska bloków skalnych występujące w dolnej i środkowej części rezerwatu, natomiast w części górnej charakterystyczna jest obecność wychodni skalnych w postaci ambon oraz baszt, występujących pojedynczo lub tworzących skupiska. Ogółem znajduje się tutaj 10 wychodni skalnych w formie ambon (grupa skalna złączona swoimi podstawami i blokami ze stokiem góry), 2 w kształcie baszt (duża forma skalna, wolnostojąca w kształcie bryły) oraz liczne blokowiska i bloki skalne. Na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie 5 jaskiń (Chłodna, Pod Balkonem, Niska, W trzech kamieniach, w Morońce) i 2 schronisk skalnych, głównie pochodzenia osuwiskowego. Największe z jaskiń to: Jaskinia Chłodna (długość 117 m, głębokość 17 m) oraz Jaskinia Pod Balkonem (długość 45 m, głębokość 10 m), które objęte są ochroną pomnikową od 1993 roku.

Do pomników przyrody zlokalizowanych w gminie należą:

- lipa drobnolistna - 2 szt. (*Tilia cordata*) - nr rej. 202, Decyzja PWRN w Krakowie nr RL-op 8311/85/68 z 13.04.1968r. (Lipowa, przy drodze Żywiec-Lipowa, obok krzyża przydrożnego przy posesji nr 375),
- lipa drobnolistna (*Tilia cordata*) – nr rej. 223, Decyzja PWRN w Krakowie nr RL- op 8311/137/68 z 26.04.1968r. (Leśna, na prywatnej posesji obok zabudowań gospodarczych),
- Malinowska Skała (6x14x5 m; 1150 m n.p.m.), nr rej. 277, Decyzja nr 0138/38/77 Wojewody Bielskiego w sprawie uznania za pomnik przyrody okt 1.2 (Dz. Urz. z 1977r. Nr 4, poz. 67), (wychodnia skalna tzw. "Malinowska Skała", w Nadleśnictwie Węgierska Górka, Leśnictwo Lipowa),
- Jaskinia „Chłodna”, nr rej. 352, Rozporządzenie nr 1/93 Wojewody Bielskiego z 23.04.1993r. (Dz. Urz. Woj. Bielskiego z 1993r. nr 5 poz. 31), (Twardorzeczka, połud.- wsch. stoki Muronki, w obrębie osuwiska na terenie rezerwatu „Kuźnie”),
- Jaskinia „Przed Balkonem”, nr rej. 353, Rozporządzenie nr 1/93 Wojewody Bielskiego z 23.04.1993r. (Dz. Urz. Woj. Bielskiego z 1993r. nr 5 poz. 31), (Twardorzeczka, powyżej jaskini Chłodnej, na wysokości 915 m n.p.m. 80 m na pld. – zach. od ambony skalnej o wys. ok. 10m na terenie rezerwatu „Kuźnie”).

DZIEDZICTWO KULTUROWE

Na terenie Lipowej znajdują się miejsca i budowle wpisane do rejestru zabytków i ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (A-608/89), tj.:

- Kościół parafialny p.w. św. Bartłomieja (1896r.)
- Plebania przy zespole kościelnym (ok. 1899r.)
- Budynek gospodarczy, przy zespole kościelnym (ok. 1899r.).

Kościół św. Bartłomieja w Lipowej powstał około 1350 roku, przebudowany dwukrotnie, w pierwszej połowie XVI i przy końcu XIX wieku. Obecny kościół murowany pochodzi z 1896 roku, a konsekrowany 1904 r.

W kościele znajduje się Tryptyk św. Rodziny, z roku około 1540. Pochodzi z głównego ołtarza poprzedniego kościoła drewnianego. Składa się on z trzech obrazów, malowanych na desce z podkładem kredowym i przedstawia: Św. Annę Samotrzecią, Św. Jana Chrzciciela i Św. Bartłomieja.

Rysunek 11. Zabytkowy kościół św. Bartłomieja w Lipowej

Źródło: www.parafialipowa.pl

W gminnej ewidencji zabytków (zaakceptowanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przy aktualizacji GEZ (luty 2015r.) figurują następujące obiekty zabytkowe objęte ochroną, w poszczególnych miejscowościach:

Lipowa

1. Kościół parafialny p.w. św. Bartłomieja, mur. 1896r. – nr rejestru zabytków: A-608/89; dz.3705
2. Plebania przy zespole kościelnym ok. 1899r. – nr rejestru zabytków: A-608/89, dz.3695
3. Budynek gospodarczy, przy zespole kościelnym, mur. ok. 1899r. – nr rejestru zabytków: A - 608/89; dz. 3695
4. Dom nr 353, mur. , ok. 1900 r.; dz. 3711 (zespół kościelny)
5. Budynek nr 9 tzw. „stara chata” mur. ok. 1900 r.; dz. 3707
6. Figura św. Jana Nepomucena, k. nr 655 kam. 1871r.; dz. 5383
7. Krzyż przydrożny, k. strażnicy OSP kam.1882r.; dz.3226/3
8. Kaplica pw. Dolnej Lipowej z 1862r.; dz.2536
9. Kapliczka z figurką Matki Boskiej nr 263, kam. 1860r.; dz.954
10. Kapliczka wraz ze starodrzewem w postaci kasztana, przy posesji nr 183, drewn.-kam. XIX w; dz. 2199
11. Budynek parafialny, mur. ok. 1930r.; dz. 3708
12. Dom przy zespole zabudowy folwarcznej, mur. ok. 1900 r., dz. 1613
13. Browar przy zespole zabudowy folwarcznej, mur., ok. 1900r. dz. 687
14. Kuźnia przy zespole zabudowy folwarcznej, mur., ok. 1900r. dz. 687
15. Obora przy zespole zabudowy folwarcznej, mur., ok. 1900r. dz. 689
16. Dom przy zespole zabudowy folwarcznej, mur. ok. 1900r. dz. 687
17. Dom nr 27, drewn., ok. 1930r.; dz.2256
18. Dom nr 65, drewn.-zręb. 1895r.; dz. 3740/1
19. Dom nr 68, mur. ok. 1900r.; dz. 3109
20. Dom nr 264, drewn.-zręb. 1924 r.; dz. 1407
21. Dom nr 274, mur. 1 w.XXw.; dz.1407
22. Dom nr 360, drewn.-zręb. pocz. XXw. dz.4802
23. Dom nr 378, mur. ok. 1920-1930r. dz.5477/1

24. Cmentarz rzymsko-katolicki wraz z kaplicą oraz aleją przy zespole kościelnym, zał. 1875r. – nr rejestru zabytków: A-615/87; dz.3693
25. Leśniczówka Łukasze, drew., ok. 1900r. dz. 4019,
26. Nadleśnictwo 1857r; dz. 5522
27. Dom przy zespole podworskim, mur. - drew., ok. 1920r.; dz. 550
28. Budynek inwentarski przy zespole zabudowy podworskiej, mur. ok. 1920r.; dz. 550
29. Obora przy zespole zabudowy podworskiej, mur. ok. 1920 r.; dz. 550
30. Park przy zespole zabudowy podworskiej; dz. 550
31. Figura Jezusa; 1920r. dz. 4455
32. Stanowisko archeologiczne, okres nowożytny, dz.1314
33. Stanowisko archeologiczne, epoka kamienia, dz.678
34. Stanowisko archeologiczne, okres nowożytny, dz.2043
35. Stanowisko archeologiczne, epoka kamienia, dz.3325/2
32. Schronisko Górskie PTTK (Skrzyczne)

Leśna

1. Kapliczka z figurką Matki Boskiej, 1818r., obok posesji nr 7, kam., 1951r., dz. 2407
2. Kapliczka zwana Domkiem Matki Boskiej, ok. 1945r., dz. 2456
3. Krzyż kamienny, przy posesji nr 69, kam., 1858 r., dz. 410
4. Budynek nr 6, mur ok. 1930 r.; dz. 2409/1
5. Dom, ok. 1920r. dz.1514
6. Budynek inwentarski przy zagrodzie nr 44, drew., ok. 1920r.; dz.1514
7. Dom nr 54, drew., ok. 1920r.; dz.908
8. Dom nr 66, mur., ok. 1880r.; dz.530
9. Dom nr 69, mur., ok. 1930r.; dz. 410
10. Dom nr 124, mur., ok. 1930r.; dz. 2105
11. Dom nr 198, drew., ok. 1900r.; dz. 1509
12. Dom nr 272, drew., I ćw. XX w.; dz.1182
13. Kapliczka NMP wraz ze starodrzewem w postaci dwóch lip, 1818r., dz. 2138
14. Kaplica Matki Bożej Wezwania Pańskiego, 1708r. dz. 2368
15. Stanowisko archeologiczne, pradziejowe, dz. 2065/1
16. Stanowisko archeologiczne, średniowiecze, dz. 1364
17. Zapora przeciwpancerna hockerhindernis (pot. zęby smoka), w ciągu linii fortyfikacji oberkommando des Hyeres Stellung B2, 1940r.

Ostre

1. Dom nr 22, drew.-zręb., ok.1920r.; dz.97
2. Dom nr 42, drew.-zręb., ok.1930r.; dz.110/18
3. Dom nr 52, drew.-zręb., ok.1930r.; dz.38/3
4. Dom nr 21, drew. pocz. XXw.; dz.141/1
5. Dom nr 30, drew. I ćw. XXw; dz.16/4
6. Dom nr 19, drew. ok. 1920r.; dz.149
7. Dom nr 43, drew. pocz. XXw.; dz.147/2

8. Dom nr 45, pocz. XXw.; dz.112/1

9. Dom nr 69, pocz. XXw.; dz.328

Sienna

1. Dzwonnica, 1926r., dz.659/3

2. Figura przydrożna Jezusa Nazareńskiego, kam., 1811r.; dz.659/3

3. Kapliczka z figurą Matki Bożej z dzieciątkiem, kam.1914r. I 1958r.; dz. 427/1

4. Kapliczka z figurą Jezusa wraz ze starodrzewiem w postaci 2 jesionów, mur., 1928 r.; dz. 794

5. Krzyż z figurą Jezusa wraz ze starodrzewiem w postaci Lipy, drew., pocz. XX w.; dz. 370

6. Kapliczka Najświętszej Marii Panny, mur., ok. 1900r.; dz.572/2

7. Dom nr 37, mur.-drew., II poł. XIXw.; dz.422

8. Dom nr 64, mur.-drew., 1927r.; dz.947

9. Dom nr 83, drew., ok. 1920r.; dz.906

10. Krzyż z figurą Jezusa, ok. 1890r.; dz. 116

11. Krzyż z Jezusem, poł. XIXw.; dz. 796

12. Figura Matki Boskiej, 1914r.; dz. 367

Słotwina

1. Kaplica Najświętszego Serca Pana Jezusa wraz ze starodrzewem, 1900 r.; dz. 655

2. Dom nr 10 drew., ok. 1920 r.; dz.1001

3. Dom nr 14 mur., ok. 1920 r.; dz.988

4. Dom nr 97 drew., ok.1920r.; dz.920

5. Dom nr 107; ok. 1920r.; dz.1103

6. Kapliczka Matki Boskiej Piekarskiej przy 129; 1930r.; dz.1022

7. Stanowisko archeologiczne; okres nowożytny; dz. 860

8. Stanowisko archeologiczne; pradzieje; 1037/3

9. Stanowisko archeologiczne, okres nowożytny; dz. 810

Twardorzeczka

1. Dom nr 78 drew. ok. 1940r.; dz.517/1

2. Dom nr 85 drew. XIX/XXw.; dz.496/2

3. Dom nr 303 drew. pocz. XXw.; dz.589

4. Dom nr 609, drew. ok. 1935r.; dz.903

5. Dom nr 623, drew., ok.1935r.; dz.898

7. Leśniczówka Morońko, pocz. XXw.; dz. 1185

8. Stanowisko archeologiczne, okres nowożytny; dz. 350

Na uwagę zasługują liczne kapliczki i krzyże przydrożne, które na stałe wtopiły się w lipowski krajobraz. Każda kapliczka ma swoją historię powstania i swoisty wygląd. Naznaczona jest tradycją danej wioski i wiąże się ze zdarzeniami minionych dni. Wśród nich są stare o ciekawej historii i te nowe. Przydrożne kapliczki i krzyże to symbole upamiętniające ważne wydarzenia historyczne lub ich rocznice.

Rysunek 12. Kapliczki i krzyże na obszarze gminy

Źródło: Plan Odnowy Miejscowości Lipowa, 2014r.; www.lipowa.pl

W Lipowej zlokalizowana jest Izba Regionalna w budynku gospodarczym Wandy i Władysława Bułka, która stanowi zbiór eksponatów (w tym sztuki ludowej) stanowiący tożsamość i dziedzictwo kulturowe Żywiecczyny.

Rysunek 13. Zbiory Izby Regionalnej w Lipowej

Źródło: www.lipowa.pl

DEMOGRAFIA

W Gminie Lipowa (wg. danych na koniec 31.12.2013 roku) zamieszkuje 10320 osób, z tego 51,9% stanowią kobiety. W latach 2009-2013 liczba mieszkańców wzrosła o ok. 3,3%.

Tabela 2. Stan ludności wg miejsca zamieszkania i płci w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem	9990	10150	10222	10286	10320
mężczyźni	4864	4915	4934	4961	4968
kobiety	5126	5235	5288	5325	5352

Źródło: GUS

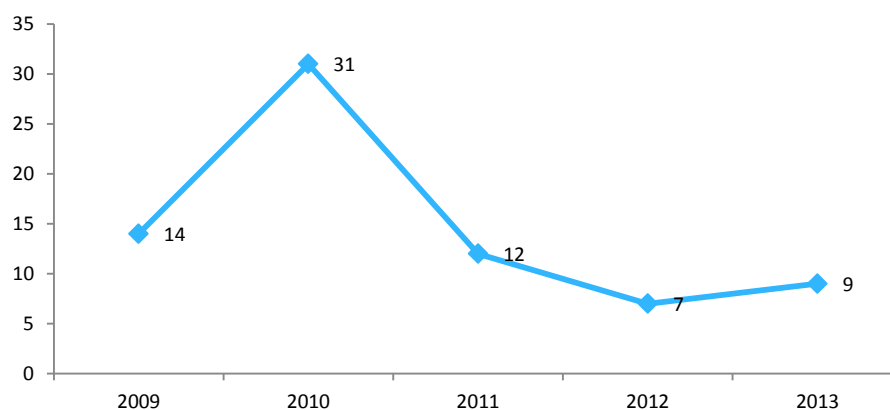
W ostatnich pięciu latach objętych analizą, przyrost naturalny w Gminie Lipowa kształtował się na dodatnim poziomie, w tym na koniec 2013 roku wyniósł 9 osób i był wyższy zdecydowanie wśród kobiet.

Tabela 3. Ruch naturalny wg płci w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Urodzenia żywe					
ogółem	117	122	114	104	108
mężczyźni	53	65	53	54	51
kobiety	64	57	61	50	57
Zgony ogółem					
ogółem	103	91	102	97	99
mężczyźni	55	53	60	58	50
kobiety	48	38	42	39	49
Przyrost naturalny					
ogółem	14	31	12	7	9
mężczyźni	-2	12	-7	-4	1
kobiety	16	19	19	11	8

Źródło: GUS

Rysunek 14. Przyrost naturalny w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Saldo migracji w Gminie Lipowa w latach 2009 – 2013 kształtowało się na dodatnim poziomie. Największą liczbę zameldowań na pobyt stały można było zaobserwować w ruchu wewnętrznym, gdzie saldo migracji wyniosło na koniec 2013 roku: 72 osoby, z czego 68% stanowiły kobiety. Natomiast jeśli chodzi o saldo migracji zagranicznych to wyniosło ono -8 osób. Analizując migrację według kierunków należy stwierdzić, iż największa liczba osób zameldowanych w gminie pochodziła z miast: 71,2% ogółu zameldowań w 2013 roku, jednocześnie wśród kierunków wymeldowań przeważa wieś, tj. 46,7%. Saldo migracji na 1000 mieszkańców w analizowanym okresie czasu było dodatnie i wahało się w granicach: 1,9 do 7,2 osoby.

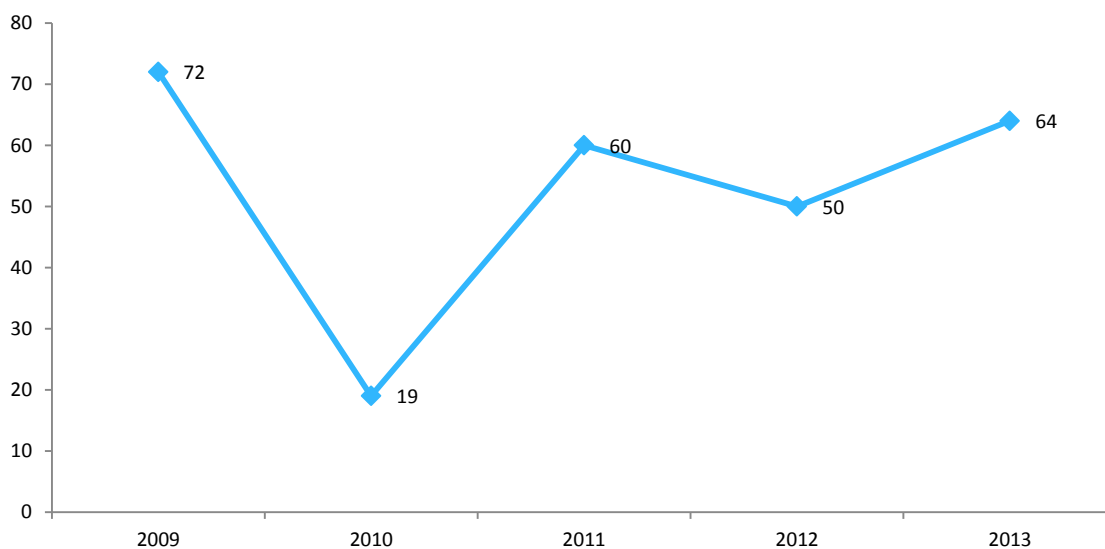
Tabela 4. Migracje wewnętrzne i zagraniczne w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Migracje na pobyt stały gminne wg typu, kierunku i płci migrantów					
zameldowania w ruchu wewnętrznym					
ogółem	147	103	135	118	138
mężczyźni	63	47	66	55	59
kobiety	84	56	69	63	79
zameldowania z zagranicy					
ogółem	5	1	8	7	1
mężczyźni	3	0	3	4	0
kobiety	2	1	5	3	1
wymeldowania w ruchu wewnętrznym					
ogółem	77	81	77	72	66
mężczyźni	36	41	39	25	36
kobiety	41	40	38	47	30
wymeldowania za granicę					
ogółem	3	4	6	3	9
mężczyźni	1	1	4	1	5
kobiety	2	3	2	2	4
saldo migracji wewnętrznych					
ogółem	70	22	58	46	72
mężczyźni	27	6	27	30	23
kobiety	43	16	31	16	49
saldo migracji zagranicznych					
ogółem	2	-3	2	4	-8
mężczyźni	2	-1	-1	3	-5
kobiety	0	-2	3	1	-3
Migracje na pobyt stały gminne wg płci, typu i kierunku					
zameldowania ogółem					
ogółem	152	104	143	125	139
mężczyźni	66	47	69	59	59
kobiety	86	57	74	66	80
zameldowania z miast					
ogółem	80	67	78	78	99
mężczyźni	34	32	40	39	44
kobiety	46	35	38	39	55
zameldowania ze wsi					
ogółem	67	36	57	40	39
mężczyźni	29	15	26	16	15
kobiety	38	21	31	24	24

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
zameldowania z zagranicy					
ogółem	5	1	8	7	1
mężczyźni	3	0	3	4	0
kobiety	2	1	5	3	1
wymeldowania ogółem					
ogółem	80	85	83	75	75
mężczyźni	37	42	43	26	41
kobiety	43	43	40	49	34
wymeldowania do miast					
ogółem	40	37	45	41	31
mężczyźni	20	17	26	16	14
kobiety	20	20	19	25	17
wymeldowania na wieś					
ogółem	37	44	32	31	35
mężczyźni	16	24	13	9	22
kobiety	21	20	19	22	13
wymeldowania za granicę					
ogółem	3	4	6	3	9
mężczyźni	1	1	4	1	5
kobiety	2	3	2	2	4
saldo migracji					
ogółem	72	19	60	50	64
saldo migracji na 1000 osób					
ogółem	7,2	1,9	5,9	4,9	6,2

Źródło: GUS

Rysunek 15. Saldo migracji w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

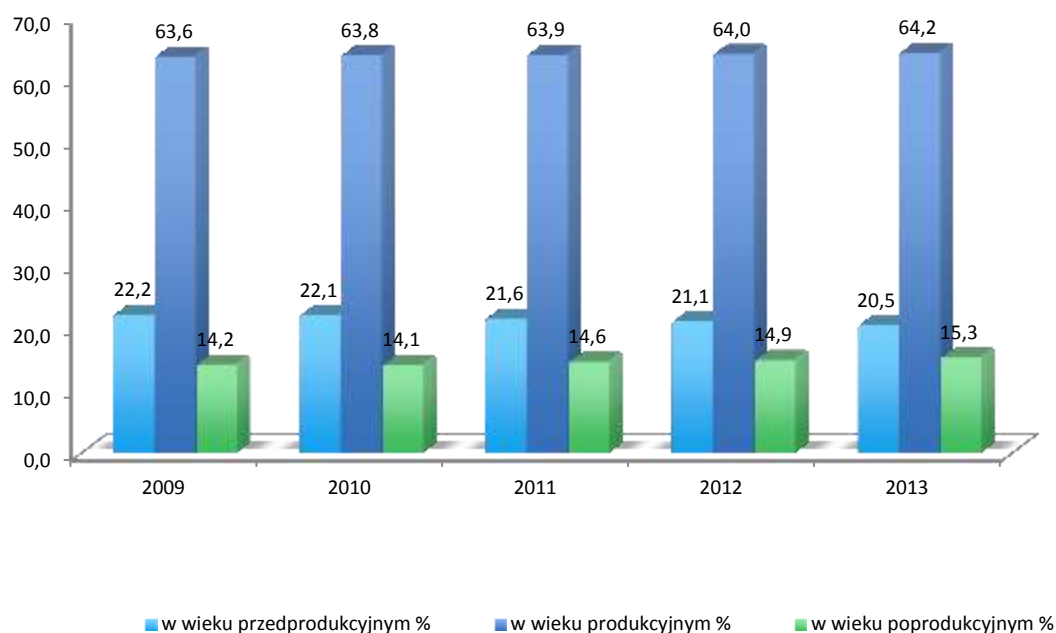
W gminie Lipowa obserwuje się tendencję wzrostową w zakresie udziału liczby osób w wieku poprodukcyjnym oraz produkcyjnym, natomiast zmniejszenie w wieku przedprodukcyjnym. W 2013 roku liczba osób w wieku produkcyjnym stanowiła 64,2% ogółu ludności, w wieku przedprodukcyjnym: 20,5%, natomiast w wieku poprodukcyjnym: 15,3%.

Tabela 5. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
w wieku przedprodukcyjnym	22,2	22,1	21,6	21,1	20,5
w wieku produkcyjnym	63,6	63,8	63,9	64,0	64,2
w wieku poprodukcyjnym	14,2	14,1	14,6	14,9	15,3

Źródło: GUS

Rysunek 16. Struktura udziału ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

RYNEK PRACY

W ostatnich 5 latach liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Żywcu ulegała wahaniom i na koniec 2013 roku wyniosła: 570 osób, w tym: 50,4% ogółu osób bezrobotnych stanowiły kobiety.

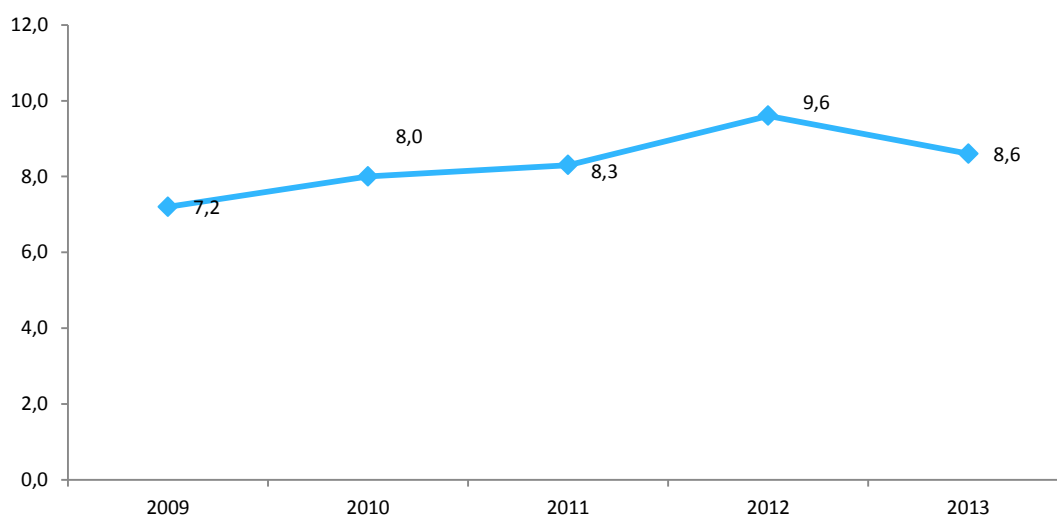
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym najwyższy poziom osiągnął w 2012 roku: 9,6%, natomiast najniższy: 7,2%.

Tabela 6. Rynek pracy w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Bezrobotni zarejestrowani wg płci w osobach					
Ogółem	455	515	545	630	570
mężczyźni	226	237	273	301	283
kobiety	229	278	272	329	287
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci w %					
Ogółem	7,2	8,0	8,3	9,6	8,6
mężczyźni	6,8	7,0	8,0	8,8	8,2
kobiety	7,6	9,0	8,7	10,5	9,1

Źródło: GUS

Rysunek 17. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

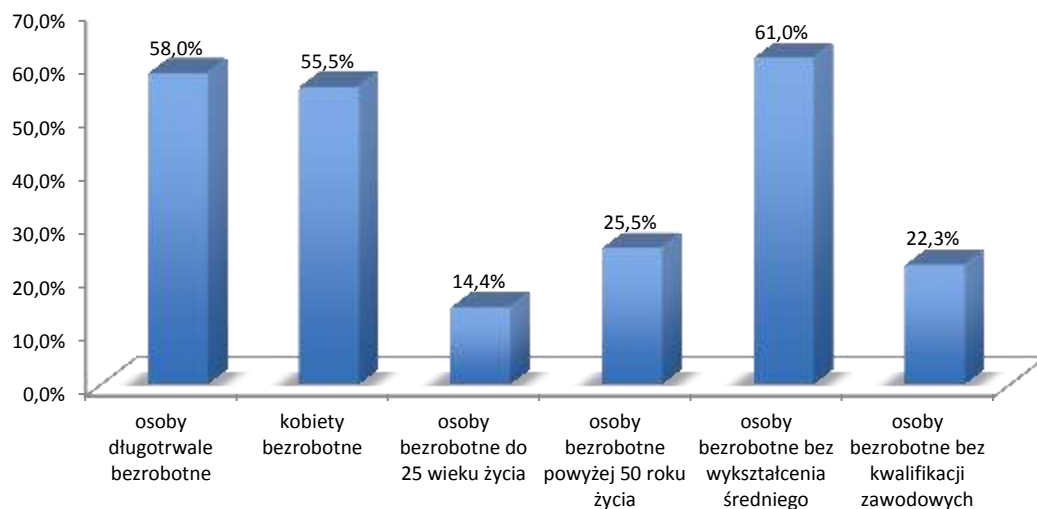

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wyodrębnione zostały grupy osób uznane za będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych najliczniejszymi grupami w Gminie Lipowa byli (zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu pracy w Żywcu na koniec 2014 roku):

- osoby bez wykształcenia średniego – 61,0% ogółu bezrobotnych,
- osoby długotrwale bezrobotne – 58,0%,
- kobiety – 55,5%.

Rysunek 18. Udział osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Żywcu

EDUKACJA

Na terenie Gminy Lipowa funkcjonują następujące jednostki oświatowe w zakresie szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego:

- Gimnazjum im. Jana Pawła II w Twardorzeczce
- Szkoła Podstawowa im. Orła Białego w Słotwinie (w ramach Zespołu Szkolno-Przedszkolnego),
- Szkoła Podstawowa im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Lipowej,
- Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Twardorzeczce,
- Szkoła Podstawowa im. ks. Jana Twardowskiego w Siennej,
- Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Leśnej.

Liczba uczniów szkół podstawowych od 2009 roku zmniejszyła się o ok. 5% i wyniosła na koniec 2013 roku: 635 osób. Natomiast liczba uczniów gimnazjum spadła o 27,8% do poziomu: 316 osób.

Uczniowie uczą się obowiązkowo języka angielskiego i niemieckiego. Dzieci dowożone i odwożone są autobusami szkolnymi z różnych części gminy. W szkołach organizowane są zajęcia dodatkowe: sportowe, muzyczne, plastyczne, itp. Nie wszystkie szkoły posiadają sale gimnastyczne oraz boiska sportowe, przykładowo uczniowie ze Szkoły Podstawowej w Twardorzeczce korzystają z infrastruktury sportowej zlokalizowanej przy Gimnazjum. Jednocześnie te dwie placówki oświatowe nie mają odpowiedniego zaplecza kuchennego i stołówki.

W zakresie oświaty w gminie, analizie poddano następujące współczynniki:

- współczynnik skolaryzacji brutto - relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Wskaźnik w 2013r. wyniósł dla szkół podstawowych: 94,49%, gimnazjum: 87,53% - w porównaniu z poprzednim okresem nastąpił niewielki spadek,

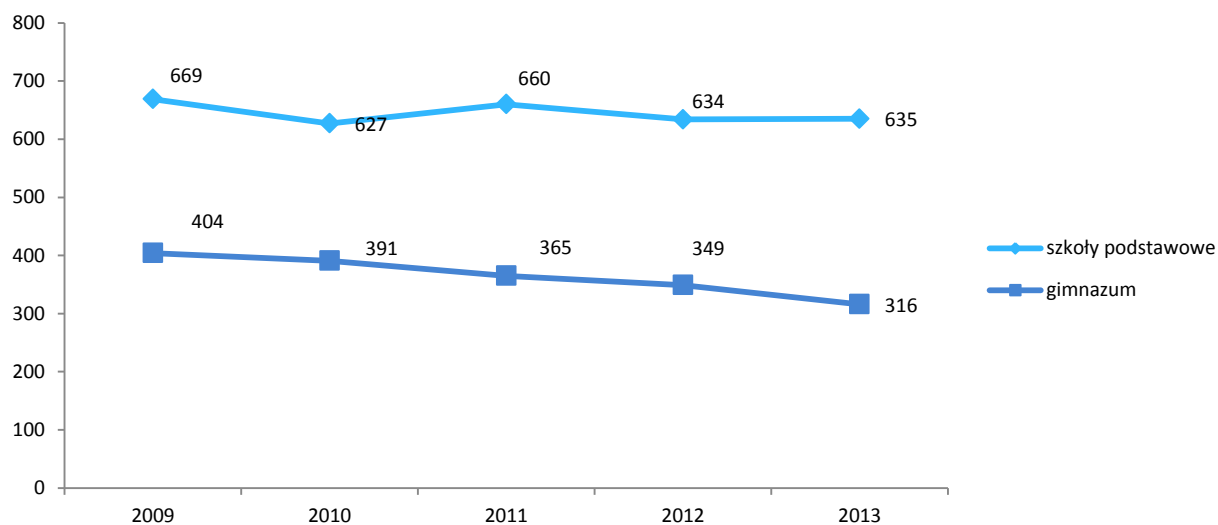
- współczynnik skolaryzacji netto - relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Wskaźnik w 2013r. wyniósł dla szkół podstawowych: 90,92%, gimnazjum: 85,87% - w porównaniu z poprzednim okresem nastąpił niewielki spadek.

Tabela 7. Szkolnictwo w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
SZKOLNICTWO PODSTAWOWE					
Szkoły podstawowe ogółem					
ogółem	5	5	5	5	5
pomieszczenia szkolne	49	54	54	55	-
oddziały w szkołach	37,00	36,00	38,00	37,00	37,00
uczniowie	669	627	660	634	635
absolwenci	123	134	120	105	97
SZKOLNICTWO GIMNAZJALNE					
Gimnazja ogółem					
ogółem	1	1	1	1	1
pomieszczenia szkolne	37	37	37	36	-
oddziały w szkołach	18,00	18,00	16,00	14,00	13,00
uczniowie	404	391	365	349	316
absolwenci	142	129	128	118	129
SOLARYZACJA					
Współczynniki skolaryzacji (szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne)					
współczynnik skolaryzacji brutto					
szkoły podstawowe	94,63	90,87	97,92	96,21	94,49
gimnazja	93,30	93,32	91,02	86,60	87,53
współczynnik skolaryzacji netto					
szkoły podstawowe	93,92	90,29	89,61	91,96	90,92
gimnazja	88,91	90,69	89,03	85,61	85,87

Źródło: GUS

Rysunek 19. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjum w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W szkołach działa ogółem 6 pracowni komputerowych. Wszystkie szkoły wyposażone są w komputery z dostępem do Internetu.

W ostatnich latach poziom wyposażenia w komputery w szkołach na terenie gminy wzrósł o ok. 50%, z czego prawie 90% komputerów posiadało dostęp do Internetu, a ponad połowa – dostęp do szerokopasmowego Internetu. Ponad 65% komputerów zostało przeznaczonych do użytku uczniów.

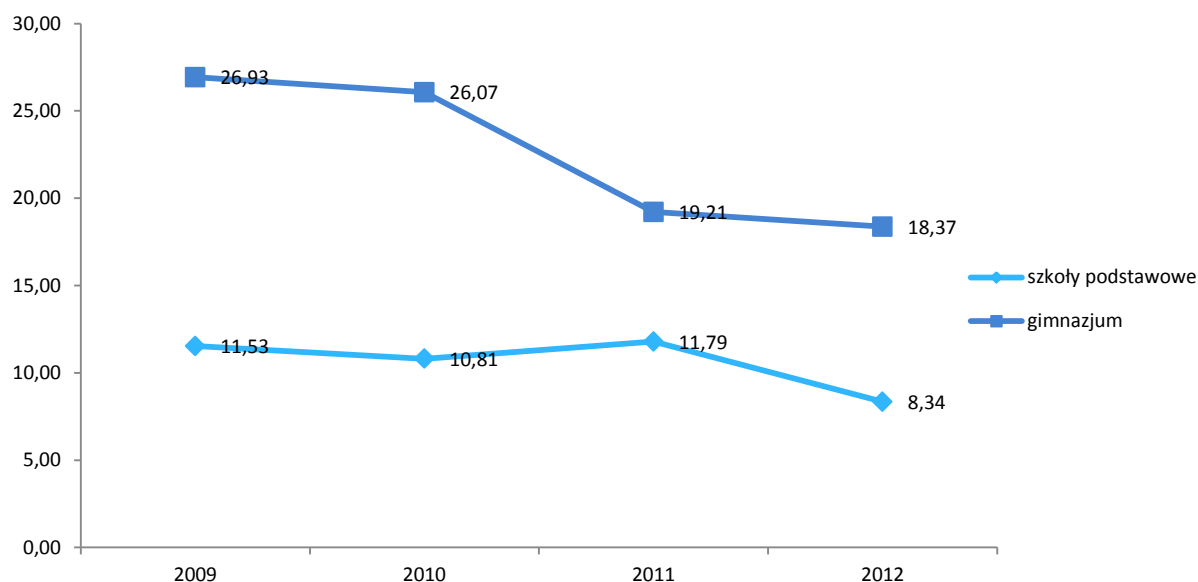
Tabela 8. Komputeryzacja szkół podstawowych i gimnazjum w Gminie Lipowa w latach 2009-2012

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012
KOMPUTERY W SZKOŁACH				
komputery w szkole - ogółem	101	100	129	152
szkoły podstawowe	72	73	72	94
gimnazjum	29	27	57	58
komputery z dostępem do Internetu - ogółem	84	88	119	136
szkoły podstawowe	66	67	65	81
gimnazjum	18	21	54	55
komputery z dostępem szerokopasmowym - ogółem	62	66	89	80
szkoły podstawowe	44	45	35	25
gimnazjum	18	21	54	55
komputery przeznaczone do użytku uczniów - ogółem	84	82	81	100
szkoły podstawowe	62	61	59	78
gimnazjum	22	21	22	22
komputery z dostępem do Internetu przeznaczone do użytku uczniów - ogółem	73	73	75	95
szkoły podstawowe	58	58	56	76
gimnazjum	15	15	19	19
komputery z dostępem szerokopasmowym przeznaczone do użytku uczniów - ogółem	53	53	48	43
szkoły podstawowe	38	38	29	24
gimnazjum	15	15	19	19
pracownie komputerowe - ogółem	6	6	6	6
szkoły podstawowe	5	5	5	5
gimnazjum	1	1	1	1
Wskaźniki komputeryzacji szkół podstawowych i gimnazjalnych				
udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu				
szkoły podstawowe	100,00	100,00	100,00	100,00
gimnazjum	100,00	100,00	100,00	100,00
uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów				
szkoły podstawowe	11,53	10,81	11,79	8,34
gimnazjum	26,93	26,07	19,21	18,37
uczniowie przypadający na 1 komputer z szerokopasmowym dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów				
szkoły podstawowe i gimnazjum	20,2	19,2	21,4	22,9

Źródło: GUS

W szkołach podstawowych 8,34 ucznia przypada na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów, natomiast w gimnazjum: 18,37 uczniów. Od 2009 roku wskaźnik ten poprawił się w szkołach podstawowych o 27,7%, a w gimnazjum: 31,8%. Jeśli chodzi o liczbę uczniów przypadających na 1 komputer z szerokopasmowym dostępem do Internetu to wyniosła ona średnio ponad 20 osób w analizowanym przedziale czasu.

Rysunek 20. Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w Gminie Lipowa w latach 2009-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych najczęściej uczęszczają do placówek w pobliskim Mieście Żywiec, tj.: licea ogólnokształcące, technika i szkoły zawodowe (m.in. mechaniczne, elektryczne, gastronomiczne, ekonomiczne, samochodowe, drzewne i leśne).

WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

W Gminie Lipowa działa 5 przedszkoli, prowadzonych przez samorząd gminny, w których funkcjonuje ogółem 12 oddziałów zapewniających miejsce 268 dzieciom:

- Przedszkole w Lipowej,
- Przedszkole w Słotwinie (w ramach Zespołu Szkolno-Przedszkolnego),
- Przedszkole w Twardorzeczce,
- Przedszkole w Leśnej,
- Przedszkole w Siennej,

oraz oddział przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Lipowej.

Liczba dzieci na koniec 2013 roku w przedszkolach wyniosła: 292 osoby i wzrosła w przeciągu 5 lat o 12,7%, natomiast liczba miejsc praktycznie nie uległa zwiększeniu. Odsetek dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł 61,3% (228 dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na 372 dzieci ogółem), jeszcze niższy jest wskaźnik dla dzieci w wieku 3-4 lat: 47,0% - co świadczy o barierach w dostępie do edukacji przedszkolnej przede wszystkim ze względu na brak odpowiedniej liczby oddziałów i miejsc przedszkolnych.

Tabela 9. Wychowanie przedszkolne w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

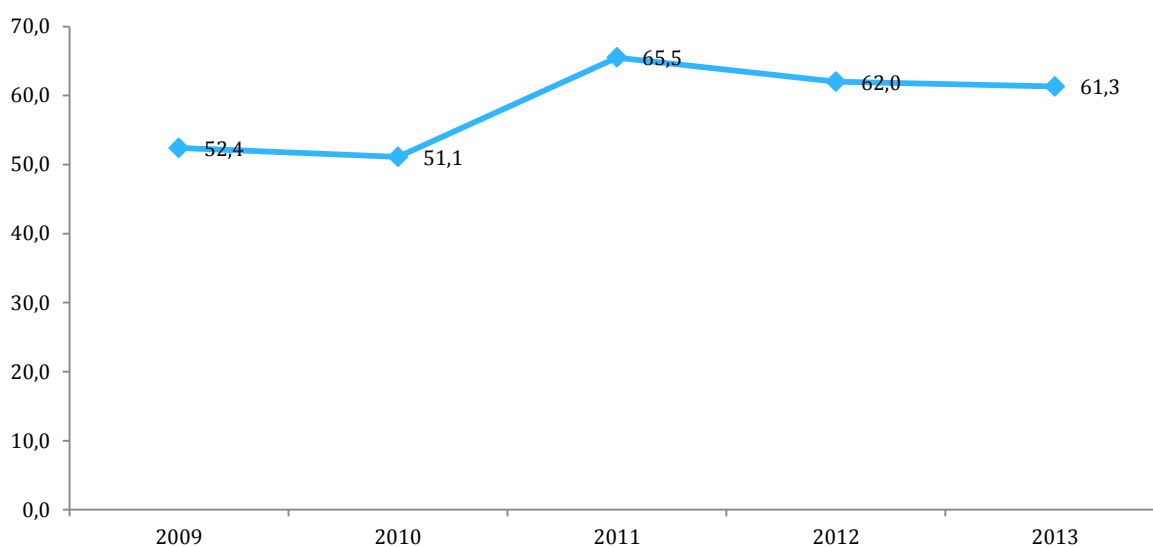
Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
PRZEDSZKOLA I ODDZIAŁY PRZEDSZKOLNE					
Przedszkola ogółem	5	5	5	5	5
oddziały	12,00	12,00	13,00	11,00	12,00
miejsca	255	255	255	258	268
dzieci	259	269	272	282	292
Przedszkola wg typu i organu prowadzącego					
prowadzone przez jednostki samorządu gminnego	5	5	5	5	5
Dzieci w przedszkolach wg wieku i płci					
dzieci - ogółem	259	269	272	282	292
dzieci do lat 6 włącznie	259	269	272	282	291
dzieci 6-letnie	92	98	47	68	73
dzieci od 3 do 6 lat	257	264	269	282	285
Dzieci wg pojedynczych roczników wieku					
2 i mniej	2	5	3	0	6
3	41	30	50	35	48
4	57	57	73	76	69
5	67	79	99	103	95
6	92	98	47	68	73
7 i więcej	0	0	0	0	1
Dzieci wg płci					
chłopcy	119	123	130	137	146
dziewczęta	140	146	142	145	146
Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych					
ogółem	0	0	0	1	1
Dzieci w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych					
dzieci - ogółem	0	0	0	24	41
dzieci do lat 6 włącznie - ogółem	0	0	0	24	41
dzieci 6-letnie - ogółem	0	0	0	11	25
dzieci od 3 do 6 lat - ogółem	0	0	0	24	41
DZIECI OBJĘTE WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM					
Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym					
dzieci ogółem					
dzieci w wieku 3 - 5 lat	315	325	339	366	372
dzieci w wieku 3 - 6 lat	411	434	449	472	491
dzieci w wieku 3 - 4 lat	206	219	231	247	253
dzieci w wieku 4 - 6 lat	311	322	333	344	362
dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym					
dzieci w wieku 3 - 5 lat	165	166	222	227	228
dzieci w wieku 3 - 6 lat	257	264	269	306	326
dzieci w wieku 3 - 4 lat	98	87	123	111	119
dzieci w wieku 4 - 6 lat	216	234	219	271	278
odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym					
dzieci w wieku 3 - 5 lat	52,4	51,1	65,5	62,0	61,3
dzieci w wieku 3 - 6 lat	62,5	60,8	59,9	64,8	66,4
dzieci w wieku 3 - 4 lat	47,6	39,7	53,2	44,9	47,0

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
dzieci w wieku 4 - 6 lat	69,5	72,7	65,8	78,8	76,8
NAUCZYCIELE					
Nauczyciele pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni w przeliczeniu na etaty					
przedszkola					
ogółem	-	-	21,27	21,75	21,72
mężczyźni	-	-	0,24	0,24	0,28
kobiety	-	-	21,03	21,51	21,44
oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych					
ogółem	-	-	0,00	1,00	1,79
kobiety	-	-	0,00	1,00	1,79

Źródło: GUS

Pomimo obowiązku szkolnego już od 6 roku życia, prognoza na najbliższe lata udziału dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym z obszaru gminy nie przedstawia się korzystnie, tj. na poziomie ok. 70% dla dzieci w wieku 3-5 lat.

Rysunek 21. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych edukacją przedszkolną w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W Lipowej funkcjonuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Grupowa Praktyka Lekarzy ESKULAP Spółka cywilna, który zapewnia m.in. podstawową opiekę zdrowotną, opiekę lekarza rodzinnego, poradnię ginekologiczno – położniczą. Dodatkowo prowadzona jest prywatna praktyka stomatologiczna. Gmina charakteryzuje się niedostatecznym dostępem do usług medycznych, w tym liczbą przychodni przypadających na 10 tys. ludności. W przypadku specjalistycznych porad lub zabiegów mieszkańcy muszą korzystać z usług medycznych w większych ośrodkach miejskich: Żywcu lub w Bielsku – Białej.

Na obszarze gminy funkcjonują również 2 apteki.

Tabela 10. Opieka zdrowotna w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
PRZYCHODNIE - AMBULATORYJNA OPIEKA ZDROWOTNA (STAN W DNIU 31 XII)					
Przychodnie					
ogółem	1	1	2	2	2
praktyki lekarskie na wsi	1	1	1	1	1
przychodnie na 10 tys. ludności	1	1	2	2	2
Podstawowa opieka zdrowotna - porady					
porady ogółem					
ogółem	34782	33164	37754	35891	33253
Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie					
porady lekarskie ogółem					
ogółem	-	-	-	37427	34570
APTEKI I PUNKTY APTECZNE					
Apteki ogólnodostępne					
apteki	1	1	1	2	2
mgr farmacji	2	2	2	5	5
Apteki - wskaźniki					
ludność na aptekę ogólnodostępną	9990	10150	10222	5143	5160

Źródło: GUS

Najbliższy szpital zlokalizowany jest w Żywcu, w którym funkcjonują następujące oddziały: izba przyjęć, wewnętrzny, rehabilitacyjny, dziecięcy, chirurgii ogólnej, chirurgii urazowo-ortopedycznej, ginekologiczno-położniczy, noworodkowy, anestezjologii i intensywnej terapii, opiekuńczo-leczniczy, blok operacyjny oraz apteka szpitalna. Ze względu na zły stan techniczny istniejącego szpitala powiatowego oraz brak odpowiednich standardów medycznych, planuje się, że w 2017 roku zostanie oddany do użytku nowy obiekt zrealizowany w formule partnerstwa publiczno-prywatnego. Nowy szpital o powierzchni ok. 18 000 m² z możliwością rozbudowy, oprócz w pełni zintegrowanych oddziałów, będzie posiadał SOR oraz lądowisko dla helikopterów. Zapewni opiekę medyczną finansowaną z Narodowego Funduszu Zdrowia.

W Lipowej funkcjonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który jest jednostką organizacyjną samorządu gminnego, powołaną do prowadzenia w szczególności działań z zakresu pomocy społecznej na rzecz wspólnoty samorządowej Gminy Lipowa, mających na celu umożliwienie rodzinom i osobom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne możliwości i uprawnienia, a także zapobieganie powstawaniu takim sytuacjom. W ośrodku można uzyskać pomoc zarówno pieniężną, jak i niepieniężną. Pomocy społecznej udziela się w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Tabela 11. Opieka społeczna w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ					
Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej					
gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	151	174	189	201	202
osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	549	589	581	639	653
udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	5,5	5,8	5,7	6,2	6,3
ŚWIADCZENIA RODZINNE					
Korzystający ze świadczeń rodzinnych					
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	535	489	448	400	374
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	1105	1025	923	836	771
dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	994	913	821	756	706
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	44,5	40,8	37,3	34,6	32,7
Kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych w roku – ogółem w tys. zł					
kwota świadczeń rodzinnych	2253	2506	2317	2202	2122
kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami)	1784	1958	1682	1506	1470
kwota zasiłków pielęgnacyjnych	287	310	310	301	300

Źródło: GUS

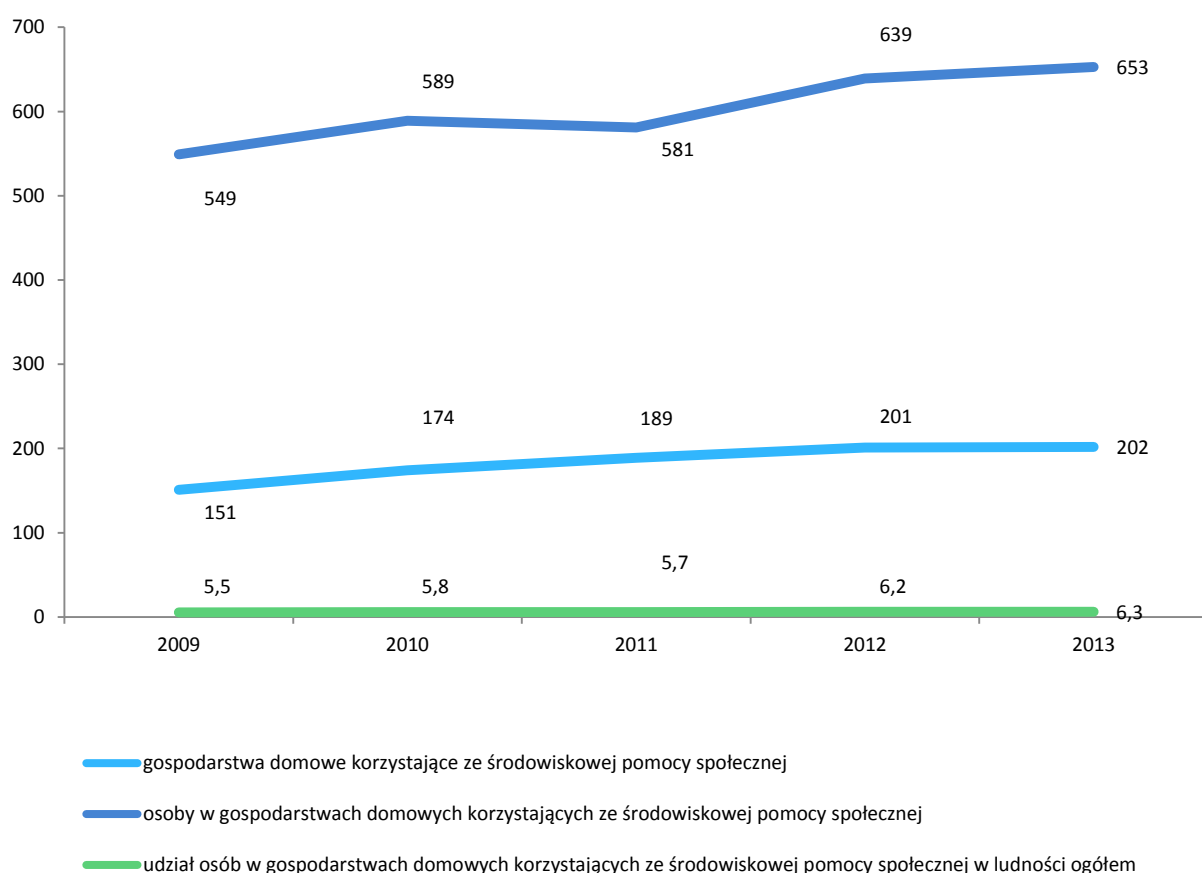
W latach 2009 – 2013 w gminie wzrosła liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej o prawie jedną trzecią: ze 151 do 202 rodzin. Wiąże się to ze wzrostem osób korzystających z niniejszej pomocy – ich udział w ludności gminy ogółem wyniósł 6,3 osoby na koniec 2013 roku., w porównaniu do 5,5 osoby w 2009 roku.

W badanym okresie, zmalała liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci. W 2013 roku 771 dzieci otrzymało wsparcie w 374 rodzinach, w porównaniu z 2009 rokiem ich liczba spadła o ok. 30%. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku również uległ zmniejszeniu i wyniósł: 32,7%.

Kwota świadczeń rodzinnych najwyższy poziom osiągnęła w 2011 roku: 2317 tys. zł, a na koniec 2013 roku: 2122 tys. zł.

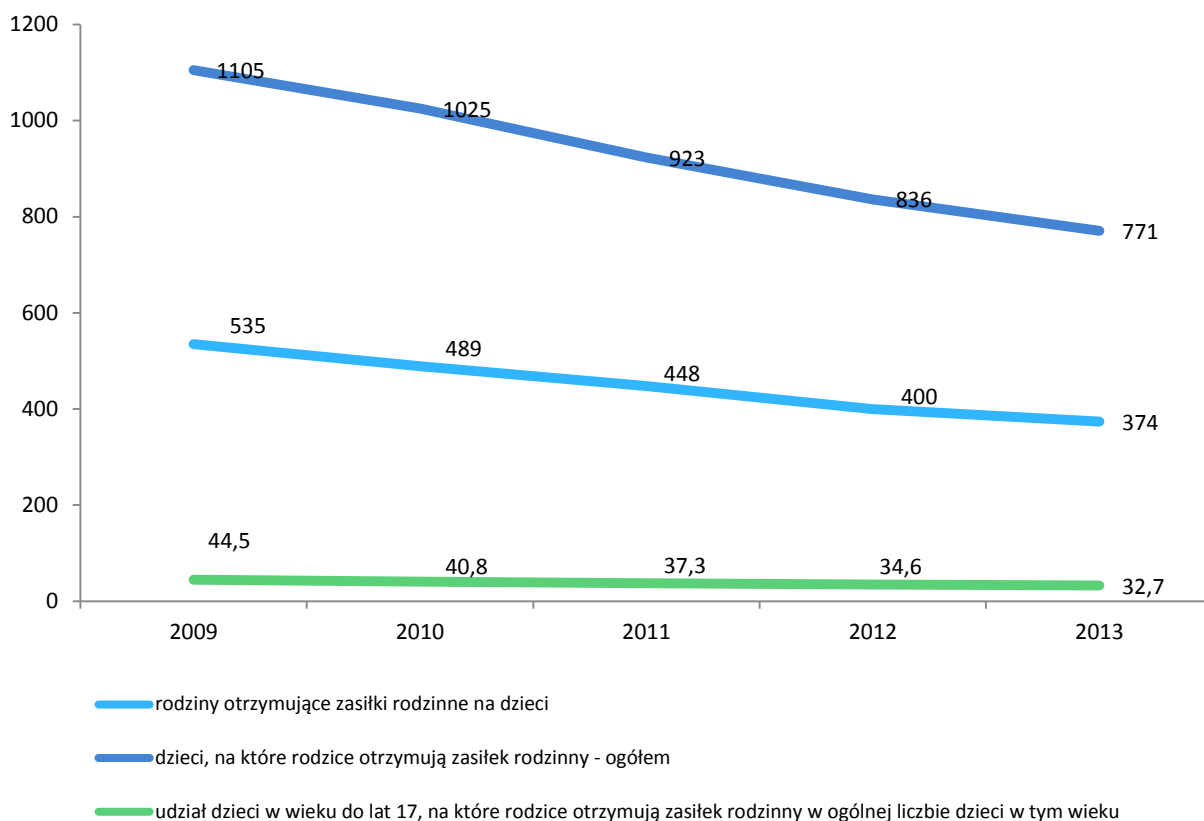
Największy udział w świadczeniach rodzinnych mają zasiłki rodzinne (wraz z dodatkami) ok. 70%.

Rysunek 22. Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 23. Korzystający ze świadczeń rodzinnych w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych występujących w Gminie Lipowa. Problem uzależnienia od alkoholu w Gminie Lipowa dotyka szczególnie osoby w wieku 35 – 60 lat, choć pojawiają się przypadki ryzykownego picia wśród ludzi młodych. Zjawisko narkomanii w Gminie Lipowa występuje w środowisku zamkniętym, najczęściej wśród ludzi młodych, którzy poszukują nowych doznań i wrażeń, bądź też podatne na wpływ otoczenia w obawie przed odrzuceniem sięgają po środki odurzające. Jeżeli chodzi o przemoc w rodzinie, to jest to zjawisko, które występuje najczęściej w środowisku, gdzie mamy do czynienia z uzależnieniem, choć coraz częściej pojawiają się w rodzinach dobrze sytuowanych, o dobrej opinii, wśród młodych małżeństw.

INSTYTUCJE KULTURY

W gminie nie funkcjonuje samorządowa instytucja kultury typu dom lub ośrodek kultury, która w ramach swoich zadań statutowych realizowałaby różne formy w sferze działalności kulturalnej, edukacyjnej, artystycznej, społeczno – kulturalnej.

W Lipowej działa Gminna Biblioteka Publiczna jako samodzielna jednostka organizacyjna instytucji kultury utrzymywana z budżetu gminy. Wchodzi w skład ogólnokrajowej sieci bibliotek publicznych. Jej główna siedziba mieści się w budynku Urzędu Gminy w Lipowej. Posiada dwie filie w Leśnej i Twardorzeczce. Filia w Leśnej mieści się w budynku Przedszkola obok kościoła, natomiast filia w Twardorzeczce w Gimnazjum tejże miejscowości. Biblioteka gminna i filia w Twardorzeczce jest w pełni zautomatyzowana przy wykorzystaniu programów bibliotecznych (automatyczna obsługa czytelników). Pracownicy biblioteki

dbają o staranny dobór nowości wydawniczych, zwłaszcza uaktualnienia zbiorów z zakresu wydawnictw encyklopedycznych i informacyjnych oraz literatury pięknej i popularno-naukowej, wychodząc tym samym naprzeciw rosnącym oczekiwaniom czytelników. Do wglądu również na miejscu jest Kronika Gminy i kronika wsi w Leśnej, którą prowadzą bibliotekarze.

Księgozbiór wynosi prawie 40 tys. wolumenów, z których korzystało na koniec 2013 roku: 2624 czytelników, a liczba wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz wyniosła 27349 sztuk. W ostatnich 5 latach liczba czytelników wzrosła o ok. 30%, natomiast liczba wypożyczonego księgozbioru o prawie 14%. W gminie wzrosła również o ponad 27% liczba czytelników na 1000 mieszkańców z 201 osób w 2009 roku do 254 w 2013 roku.

Tabela 12. Biblioteki w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Placówki biblioteczne					
biblioteki i filie	3	3	3	3	3
pracownicy bibliotek	4	5	5	5	5
księgozbiór	41776	39511	37784	38431	39935
zbiory elektroniczne zinwentaryzowane	-	-	25	27	27
czytelnicy w ciągu roku	2007	2246	2240	2470	2624
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	24021	22967	25274	26513	27349
obiekty przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich: wejście do budynku	-	0	1	1	1
Komputeryzacja bibliotek					
komputery użytkowane w bibliotece ogółem	5	6	7	7	7
komputery użytkowane w bibliotece dostępne dla czytelników	3	3	4	4	4
komputery wykorzystywane do prac biblioteczno - bibliograficznych ogółem	3	4	3	3	3
komputery wykorzystywane do prac w zakresie gromadzenia i/lub opracowywania biblioteczno - bibliograficznego	3	4	3	3	3
komputery wykorzystywane do prac biblioteczno - bibliograficznych - do ewidencji czytelników i udostępnień	3	4	3	3	3
komputery podłączone do Internetu	5	5	7	7	7
komputery podłączone do Internetu dostępne dla czytelników	3	3	4	4	4
Biblioteki - wskaźniki					
ludność na 1 placówkę biblioteczną	3330	3383	3407	3429	3440
księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	4181,8	3892,7	3696,3	3736,2	3870,0
czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	201	222	220	241	254
wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	12,0	10,2	11,3	10,7	10,4

Źródło: GUS

W gminie od 1999 roku działa Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Lipowianie”. Zespół prezentuje tańce górali żywieckich takie jak hajduki, obyrta, siustany, walce i polki. Skład kapeli jest tradycyjny: skrzypce, sekundy, bas, klarnet i akordeon. Członkowie zespołu reprezentują różne pokolenia.

Natomiast przy Ochotniczej Straży Pożarnej w Lipowej działa Młodzieżowa Orkiestra Dęta założona w 1988 roku, która uświetnia wydarzenia religijne i kulturalne organizowane w gminie.

Na komunalne zasoby mieszkaniowe w Gminie Lipowa składa się 5 mieszkań o łącznej powierzchni 178 m², w tym 4 z nich to mieszkania socjalne (stan na koniec 2013 roku).

Liczba budynków mieszkalnych ogółem na obszarze gminy wynosi 2999 sztuk, w których zlokalizowanych jest 3095 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 294155 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosi: 95 m², natomiast na 1 mieszkańca: 28,5 m². Na jedno mieszkanie przypada średnio 4,6 izby o powierzchni ok. 20,7 m². Na 1000 mieszkańców przypada prawie 300 mieszkań. Ponad 90% ogółu mieszkań wyposażonych jest w sieć wodociągową oraz łazienkę, natomiast ok. 80% w centralne ogrzewanie.

W analizowanym okresie czasu wskaźniki w zakresie mieszkalnictwa uległy nieznacznej poprawie.

W ostatnich 5 latach liczba budynków mieszkalnych wzrosła o ok. 8,5%.

Tabela 13. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Zasoby mieszkaniowe gmin (komunalne)					
mieszkania ogółem					
mieszkania	5	-	-	-	5
powierzchnia użytkowa mieszkań	231	-	-	-	178
mieszkania socjalne					
mieszkania	3	-	3	4	4
powierzchnia użytkowa mieszkań	105	-	105	125	125
Zasoby mieszkaniowe					
ogółem					
mieszkania	2888	2903	2961	3036	3095
izby	12956	13195	13505	13916	14215
powierzchnia użytkowa mieszkań	264601	270130	277480	286570	294155
Budynki mieszkalne w gminie					
ogółem	2765	2787	2869	2941	2999
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne					
ogółem					
wodociąg	2671	2705	2764	2840	2901
ustęp spłukiwany	2428	2681	2740	2816	2877
łazienka	2521	2576	2635	2711	2771
centralne ogrzewanie	2248	2318	2377	2453	2514
gaz sieciowy	904	939	965	994	1014
Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań					
wodociąg	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
łazienka	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
centralne ogrzewanie	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Zasoby mieszkaniowe - wskaźniki					
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	91,6	93,1	93,7	94,4	95,0
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	26,5	26,6	27,1	27,9	28,5
mieszkania na 1000 mieszkańców	289,1	286,0	289,7	295,2	299,9

Źródło: GUS

Aktywność mieszkańców Gminy Lipowa można rozpatrywać w kilku wymiarach m.in. ekonomicznym i związanym z obywatelskimi postawami.

Charakter ekonomiczny aktywności wyrażony jest poprzez wskaźniki tj.:

- liczbę podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców,
- udział prywatnych podmiotów gospodarczych w całkowitej liczbie podmiotów gospodarki narodowej,
- poziom aktywności zawodowej.

Powyższe wskaźniki zostały przedstawione w części dotyczącej sfery gospodarczej.

Ta część opracowania poświęcona zostanie aktywności mieszkańców przejawiającej się m. in. w działalności organizacji pozarządowych, organizacji imprez i wydarzeń kulturalnych, czy frekwencji wyborczej.

Rozwój społeczeństwa obywatelskiego wyraża się m. in. poprzez liczbę aktywnych organizacji pozarządowych działających na danym terenie oraz liczbę zaangażowanych w ich działanie osób. Na terenie gminy według danych GUS działa 17 podmiotów tj. fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne. Na obszarze gminy rozwija się także amatorski ruch sportowy. Działają tutaj kluby sportowe, w tym liczne kluby uczniowskie. Organizowane są także liczne imprezy i zajęcia sportowe, tj.:

- Lokalny Klub Sportowy „Skrzyczne” Lipowa,
- Lokalny Klub Sportowy „Sokół” Słotwina,
- Lokalny Klub Sportowy Leśna,
- Gminny Uczniowski Klub Sportowy „Sukces” z Lipowej,
- Uczniowski Klub Sportowy „Ajax” z Leśnej.

W Gminie Lipowa działają organizacje:

- Stowarzyszenie Ziemi Lipowskiej,
- Stowarzyszenie Miłośników Oscypka,
- Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Lipowianie”,
- Akcja Katolicka w Lipowej,
- Koło Łowieckie w Brzezinach,
- Nieformalna grupa działania: Koło Emerytów i Rencistów Brzeziny w Lipowej,
- Akcja Katolicka w Słotwinie,
- Nieformalna grupa działania Koło Emerytów i Rencistów Podlas w Lipowej,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Lipowej,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Siennej,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Leśnej,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Słotwinie,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Twardorzeczu.

Funkcjonuje tutaj również 5 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej: Lipowa, Leśna, Słotwina, Sienna, Ostre. Dwie Jednostki należą do Krajowego Systemu Ratowniczo - Gaśniczego (KSRG) tj. OSP Lipowa i OSP Słotwina. OSP biorą również czynny udział w życiu społecznym gminy - angażują się do prac społecznych i uświetniają swoim udziałem uroczystości kulturalne i religijne.

W gminie, corocznie organizowane są następujące imprezy, zazwyczaj o charakterze lokalnym, w których biorą udział przede wszystkim jej mieszkańcy. Do najważniejszych z nich należą:

- Dni Gminy Lipowa,
- Festyn ekologiczny „Święto Śliwki”,
- Festyny z okazji Dnia Dziecka, i inne.
- Imprezy sportowe.

Od 2012 r. Stowarzyszenie Ziemi Lipowskiej organizuje "Święto Śliwki", które ma zachęcać do odtwarzania tradycyjnych sadów oraz promować przetwory wytwarzane w tradycyjny sposób. Na terenie gminy, licznie występowały sady ze śliwką żniwką, w związku z tym, impreza jest okazją do kultywowania dawnych zwyczajów.

Wskaźnikiem aktywności społecznej jest także frekwencja wyborcza. W drugiej turze wyborów prezydenckich w 2010 roku frekwencja wyniosła 57,58% i była wyższa niż średnia dla kraju, która wyniosła: 55,31%, natomiast w wyborach samorządowych w 2014 roku: 56,00%, przy średniej krajowej: 47,4%. Frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2011 roku wyniosła w gminie: 48,23% i była porównywalna do średniej krajowej: 48,92%.

Tabela 14. Aktywność wyborcza mieszkańców Gminy Lipowa na tle powiatu, województwa i kraju

Wyszczególnienie	wybory Prezydenta RP 2010 r. (II tura)	Wybory parlamentarne 2011	wybory do Parlamentu Europejskiego 2014	wybory samorządowe 2014
liczba uprawnionych do głosowania	7822	7921	8129	8221
liczba wydanych kart	4504	3820	1878	4604
frekwencja w Gminie Lipowa	57,58%	48,23%	23,10%	56,0%
frekwencja w Powiecie Żywieckim	58,85%	50,17%	23,74%	45,6%
frekwencja w Województwie Śląskim	54,29%	49,55%	23,75%	36,80%
frekwencja w kraju	55,31%	48,92%	23,83%	47,40%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW

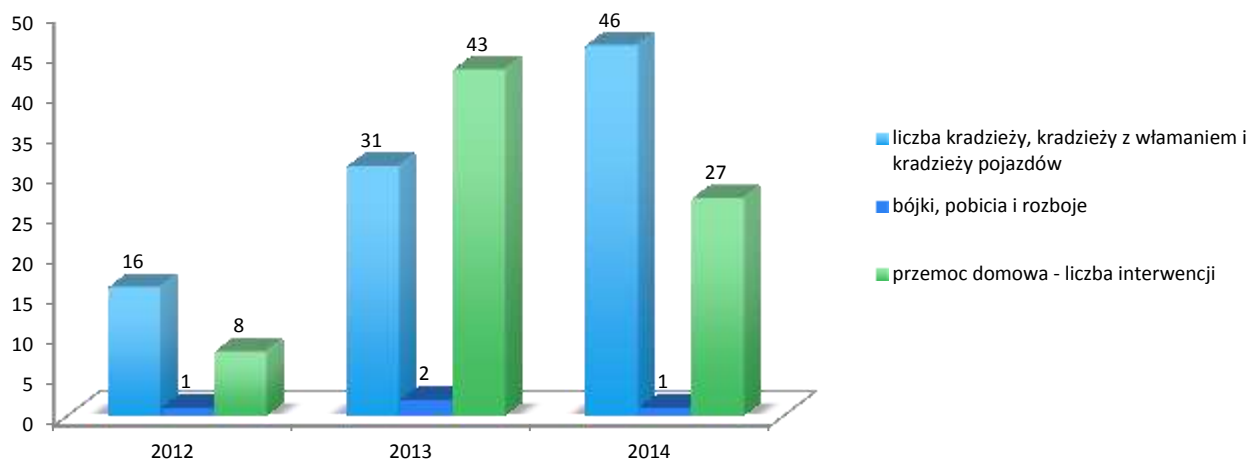
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Gmina Lipowa to rejon działalności Komendy Powiatowej Policji w Żywcu i Komisariatu Policji w Łodygowicach. Wykrywalność przestępstw dla powiatu wyniosła według danych za 2013 rok⁴ ok. 76%, natomiast wskaźnik zatrzymań sprawców na gorącym uczynku przestępstwa wyniósł ok. 16,69%, co przekłada się na większą skuteczność działania żywieckich policjantów. Efektywność zatrzymań sprawców na gorącym uczynku w siedmiu wybranych kategoriach przestępstw kryminalnych plasuje Komendę wśród pięciu najlepszych na mapie województwa śląskiego.

W latach 2012-2014 liczba przestępstw na terenie Gminy Lipowa wzrosła w zakresie: kradzieży, kradzieży z włamaniem i kradzieży pojazdów prawie trzykrotnie do 46 sztuk w 2014 roku. Liczba interwencji w zakresie przemocy domowej była największa w 2013 roku i wyniosła: 43 szt. Natomiast w analizowanym okresie liczba bójek, pobić i rozbojów wahała się w przedziale od 1 do 2 rocznie.

⁴ „Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Powiatu Żywieckiego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2013 roku” Komenda Powiatowej Policji w Żywcu

Rysunek 24. Poziom przestępczości w Gminie Lipowa w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Żywcu

Stan bezpieczeństwa w ruchu drogowym uległ poprawie względem lat ubiegłych. W 2013 roku odnotowano jeden wypadek ze skutkiem śmiertelnym.

Najczęstszymi przyczynami wypadków drogowych, spowodowanych przez kierujących było:

- niedostosowanie prędkości do warunków ruchu,
- nie udzielenie pierwszeństwa przejazdu,
- nie zachowanie bezpiecznej odległości między pojazdami.

Niestety (pomimo podjętych działań zapobiegawczych) na Żywiecczyźnie w dalszym ciągu utrzymuje się zagrożenie ze strony nietrzeźwych użytkowników dróg, zarówno kierujących, jak i pieszych.

Według danych Komendy Powiatowej Policji w Żywcu, prowadzona procedura interwencji Policji wobec przemocy w rodzinie „Niebieskie Karty” znacząco zmieniała postępowanie policjantów przy podejmowaniu interwencji domowych, ponieważ nie ograniczono czynności tylko do udzielania pomocy doraźnej, ale przede wszystkim wprowadzono obowiązek dalszego zainteresowania rodziną, w której miała miejsce przemoc, w celu udzielenia pokrzywdzonym wszechstronnej pomocy. Powstanie i działanie od 2011 roku w każdej gminie na terenie powiatu żywieckiego zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, pozwoliło na jeszcze lepszą i kompleksową pomoc. W oparciu o przyjęte programy, pomocą objęto zarówno osoby doznające przemocy, jak również stosujące przemoc.

W zakresie oddziaływań prewencyjnych na bieżąco prowadzona jest przez Komendę analiza stanu zagrożenia narkomanią w powiecie żywieckim przez policję żywiecką, poprzez włączenie wszystkich pionów policyjnych w kształtowanie systemu rozpoznawania, przeciwdziałania zjawisku narkomanii i przestępczości z nią związanej. W ramach działań prewencyjno – profilaktycznych prowadzone były spotkania (prelekcje, pogadanki) z młodzieżą różnych typów szkół na temat odpowiedzialności i konsekwencji naruszania przepisów Ustawy o Przeciwdziałaniu Narkomanii (udzielanie, nakłanianie, posiadanie, wprowadzenie do obrotu itp.) oraz zażywanie środków odurzających, jako objaw demoralizacji – zgodnie z Ustawą o Postępowaniu w Sprawach Nieletnich. W celu przeciwdziałania zjawisku alkoholizmu oraz ograniczenia liczby osób popełniających czyny zabronione pod wpływem alkoholu policjanci KPP w Żywcu podejmowali również podobne działania prewencyjno – profilaktyczne oraz represyjno – kontrolne.

AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA

W Gminie Lipowa, na koniec 2013 roku, funkcjonowało 811 podmiotów gospodarki narodowej wpisanej do rejestru REGON, w tym: około 98% ogółu podmiotów, tj. 795 jednostek, należało do sektora prywatnego. W sektorze publicznym 87,5% podmiotów, tj. 14 sztuk, stanowiły państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego.

Natomiast w sektorze prywatnym dominującą część, tj. 91,8% ogółu, zajmowały: osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, a w dalszej kolejności: spółki handlowe: 1,1%.

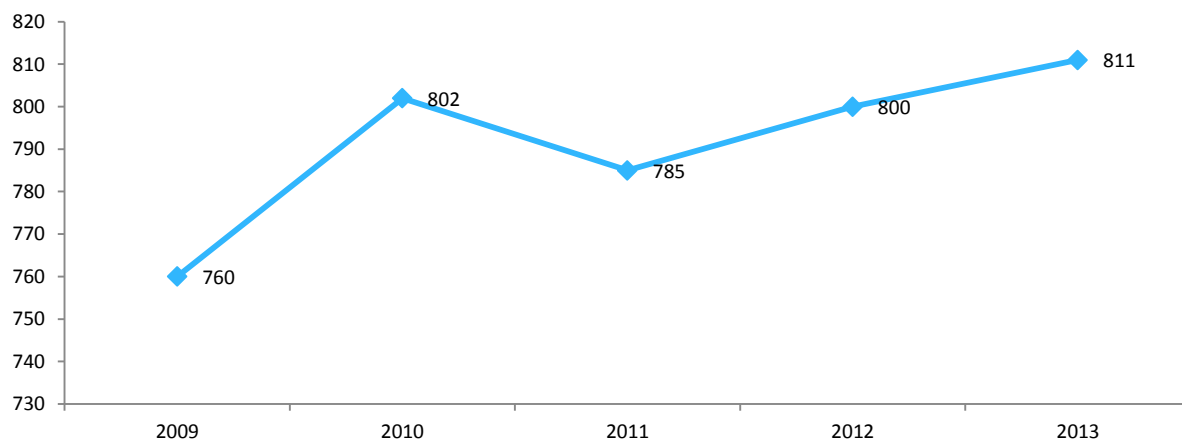
W latach 2009-2013 liczba podmiotów gospodarki narodowej wzrosła o ok. 6,7%, a zwiększenie nastąpiło przede wszystkim w sektorze prywatnym, w związku z większą liczbą osób prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy.

Tabela 15. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sektorów własnościowych w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
podmioty gospodarki narodowej ogółem	760	802	785	800	811
sektor publiczny - ogółem	15	15	15	16	16
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	13	13	13	14	14
sektor prywatny - ogółem	745	787	770	784	795
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	683	724	705	718	730
sektor prywatny - spółki handlowe	6	6	6	7	9
sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	1	1	1	1	1
sektor prywatny - spółdzielnie	1	1	1	1	1
sektor prywatny - fundacje	1	1	1	1	1
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	17	17	17	17	17

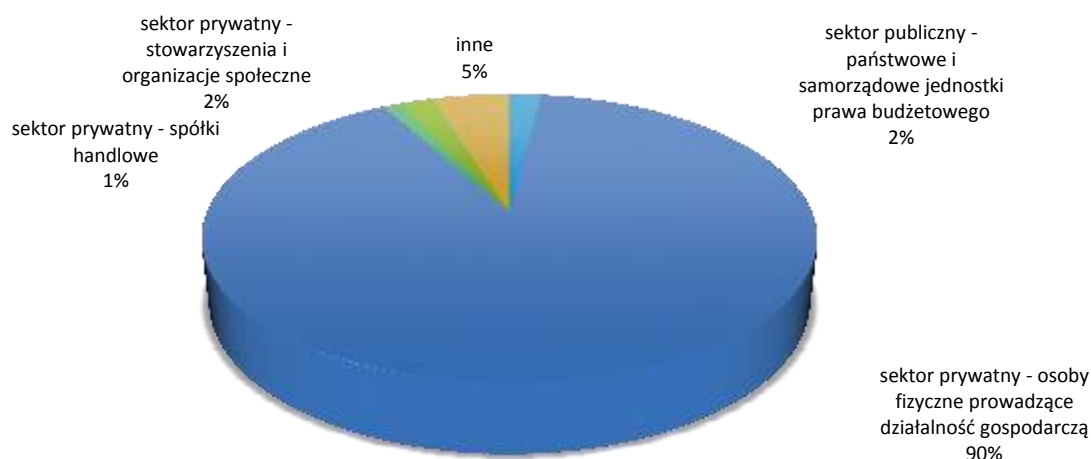
Źródło: GUS

Rysunek 25. Kształtowanie się liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych w rejestrze REGON w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 26. Struktura podmiotów gospodarki narodowej wpisanych w rejestrze REGON wg sektorów własności w Gminie Lipowa w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

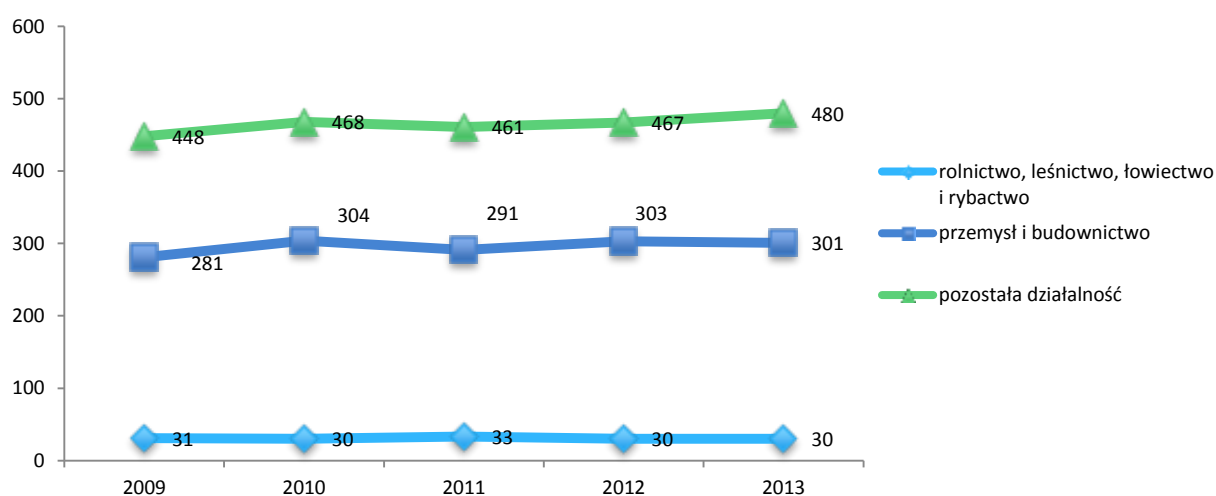
W Gminie Lipowa, podmioty gospodarcze działające w obszarze: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo stanowiły 3,7% ogółu wszystkich jednostek wpisanych do rejestru REGON, natomiast w obszarze: przemysł i budownictwo: ok. 37,1%. Największy udział miała pozostała działalność (w tym: usługi) – tj. 59,2% ogółu (wg stanu na koniec 2013 roku).

Tabela 16. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem	760	802	785	800	811
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	31	30	33	30	30
przemysł i budownictwo	281	304	291	303	301
pozostała działalność	448	468	461	467	480

Źródło: GUS

Rysunek 27. Struktura podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując poszczególne sekcje Polskiej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej – PKD 2007, należy stwierdzić, iż największa liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie była zarejestrowanych w sekcjach:

- G. Handel hurtowy i detaliczny; ; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle: 209 jednostek tj. 25,8% ogółu podmiotów (od 2009 roku liczba wzrosła o 7,7%);
- F. Budownictwo: 187 jednostek, tj. 23,1% ogółu podmiotów (od 2009 roku liczba wzrosła o 1,6%);
- C. Przetwórstwo przemysłowe: 110 jednostek, tj. 13,6% ogółu podmiotów (do 2009 roku liczba wzrosła o 15,8% - największy wzrost).

W Lipowej nie odnotowano działalności w sekcji B Górnictwo i wydobywanie, natomiast najmniej podmiotów działa w sekcjach: E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją oraz L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości.

Tabela 17. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sekcji i działów PKD 2007 w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem	760	802	785	800	811
Sekcja A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	31	30	33	30	30
Sekcja B Górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0	0
Sekcja C Przetwórstwo przemysłowe	95	106	108	110	110
Sekcja E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2	5	5	4	4
Sekcja F Budownictwo	184	193	178	189	187
Sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	194	199	206	210	209
Sekcja H Transport i gospodarka magazynowa	41	44	37	36	36
Sekcja I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	31	31	28	26	22
Sekcja J Informacja i komunikacja	9	7	8	9	12
Sekcja K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	21	18	17	19	19
Sekcja L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1	1	2	2	3
Sekcja M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	41	50	49	53	54
Sekcja N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	18	21	19	24	28
Sekcja O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	7	7	7	7	7
Sekcja P Edukacja	15	17	18	17	18
Sekcja Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	20	22	21	20	22
Sekcja R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	19	17	14	13	14
Sekcja S Pozostała działalność usługowa i T Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	31	34	35	31	36

Źródło: GUS

Największa liczba podmiotów funkcjonujących w gminie to mikroprzedsiębiorstwa – zatrudniające do 9 pracowników, tj. 96,7% ogółu a następnie małe przedsiębiorstwa zatrudniające do 10 do 49 osób – 26 sztuk – 2,3%. W Lipowej nie działają duże przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 250 pracowników w przeliczeniu na pełny etat.

Tabela 18. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg liczby osób zatrudnionych / wielkości w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem	760	802	785	800	811
0 - 9	731	773	757	773	784
10 - 49	27	27	26	26	26
50 - 249	2	2	2	1	1
0 - 249	760	802	785	800	811

Źródło: GUS

W latach 2009-2013 liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności uległa zwiększeniu do 786 jednostek na koniec okresu analizy. Zmalała jednak liczba jednostek nowo zarejestrowanych 86 w 2009 roku do 73 w 2013 roku. Na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym przypadało w gminie na koniec 2013 roku: 122,4 podmioty – poziom ten wzrósł w przeciągu ostatnich 5 lat o 2,5%. Natomiast 11 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przypadało na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Tabela 19. Podmioty gospodarki narodowej - wskaźniki w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Wskaźniki					
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	761	790	768	778	786
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	86	96	80	85	73
jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	58	55	106	69	62
podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	76	79	77	78	79
podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	119,6	123,8	120,2	121,5	122,4
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	68	71	69	70	71
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	10,7	11,2	10,8	10,9	11,0
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2	2	2	2	2
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	18	18	18	17	17
nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	0	0	1	0	0
podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	135	150	126	132	113
Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym					
ogółem	1195,7	1238,2	1202,1	1215,3	1224,3
0 - 9	1150,1	1193,5	1159,3	1174,2	1183,6
10 - 49	42,5	41,7	39,8	39,5	39,3
50 - 249	3,1	3,1	3,1	1,5	1,5

Źródło: GUS

Zdecydowana przewaga terenów rolniczych leży w zachodniej części gminy, w sołectwach Lipowa, Leśna, Sienna, i Twardorzeczka określając charakter tych miejscowości, jako rolniczy. Dominują gospodarstwa indywidualne cechujące się dużym rozdrobnieniem gruntów i małą wielkością. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi około 2,0 ha.

Zgodnie z Powszechnym Spisem Rolnym w 2010 roku, liczba gospodarstw ogółem wyniosła 1593 sztuki w tym do 1 ha włącznie: 74,5% ogółu gospodarstw. Całkowita powierzchnia gospodarstw rolnych wynosi: 1999,61 ha, w tym obszar gospodarstw prowadzących działalność rolniczą: 1775,69 ha.

Ponad 85,9% użytków rolnych to grunty rolne dobrej kulturze. Łąki trwałe stanowią 47,5% ogółu użytków, a pod zasiewami: 31,1%, lasy i grunty leśne: 16,5% oraz pozostałe użytki rolne: 14,1%.

Na użytkach rolnych uprawiane jest przede wszystkim zboża: 44,2% ogółu upraw, wśród których dominuje pszenica ozima, natomiast w następnej kolejności uprawy przemysłowe: 81,8% oraz ziemniaki: 31,7%.

Gospodarstwa rolne utrzymujące zwierzęta gospodarskie stanowią 42,4% ogółu gospodarstw, tj. 675 sztuk. Do najliczniejszych zwierząt gospodarczych zalicza się przede wszystkim drób kurzy.

Ponad 12% gospodarstw dysponuje ciągnikami, a 26,9% stosuje nawozy mineralne oraz 20,9% - nawozy azotowe.

Tabela 20. Rolnictwo w Gminie Lipowa wg Powszechnego Spisu Rolnego 2010 rok

Wyszczególnienie	J.m.	wartość
Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych		
gospodarstwa ogółem	-	1593
do 1 ha włącznie	-	1187
powyżej 1 ha razem	-	406
1 - 5 ha	-	395
5 ha i więcej	-	11
gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą ogółem	-	1096
gospodarstwa indywidualne ogółem	-	1592
Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych		
gospodarstwa ogółem		
ogółem	ha	1999,61
do 1 ha włącznie	ha	669,33
powyżej 1 ha razem	ha	1330,28
1 - 5 ha	ha	940,68
gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą	ha	1775,69
gospodarstwa indywidualne	ha	1681,30
Użytkowanie gruntów		
grunty ogółem	ha	1999,61
użytki rolne ogółem	ha	1554,41
użytki rolne w dobrej kulturze	ha	1334,84
pod zasiewami	ha	483,92
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	ha	14,05
uprawy trwałe	ha	13,16
sady ogółem	ha	9,93
ogrody przydomowe	ha	6,34
łąki trwałe	ha	737,50
pastwiska trwałe	ha	79,87

Wyszczególnienie	J.m.	wartość
pozostałe użytki rolne	ha	219,57
las i grunty leśne	ha	261,77
pozostałe grunty	ha	183,43
Powierzchnia zasiewów wg rodzaju gospodarstwa		
ogółem	ha	483,92
zboża razem	ha	214,08
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	ha	205,39
pszenica ozima	ha	78,17
pszenica jara	ha	14,04
żyto	ha	0,75
jęczmień ozimy	ha	22,77
jęczmień jary	ha	26,48
owies	ha	33,12
pszenżyto ozime	ha	11,99
pszenżyto jare	ha	6,08
mieszanki zbożowe ozime	ha	0,25
mieszanki zbożowe jare	ha	11,75
kukurydza na ziarno	ha	8,49
ziemniaki	ha	67,82
uprawy przemysłowe	ha	176,05
buraki cukrowe	ha	0,93
rzepak i rzepik razem	ha	0,00
strączkowe jadalne na ziarno razem	ha	0,00
warzywa gruntowe	ha	0,51
Pogłowie zwierząt gospodarskich w sztukach dużych		
gospodarstwa rolne ogółem		
gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie	-	675
pogłowie zwierząt w sztukach dużych (SD)	szt.	673
Pogłowie zwierząt gospodarskich (bydło, trzoda chlewna, konie, drób)		
bydło razem	szt.	438
bydło krowy	szt.	216
trzoda chlewna razem	szt.	173
trzoda chlewna lochy	szt.	12
konie	szt.	46
drób ogółem razem	szt.	10927
drób ogółem drób kurzy	szt.	8374
Ciągniki rolnicze		
gospodarstwa rolne posiadające ciągniki	-	200
ciągniki w gospodarstwach rolnych	szt.	233
Gospodarstwa stosujące nawozy mineralne i wapniowe		
mineralne	-	428
azotowe	-	333
fosforowe	-	8
potasowe	-	9
wieloskładnikowe	-	223
wapniowe	-	7

Źródło: GUS

Ze względu na znaczenie krajobrazowe i przyrodnicze gminy celowa jest ochrona niezabudowanych terenów rolnych zwłaszcza trwałych użytków zielonych.

Niekorzystna struktura agrarna, niesprzyjające warunki przyrodnicze, rozdrobnienie gospodarstw, szachownica pól utrudniają rozwój rolnictwa, wynikiem, czego z roku na rok rolnictwo schodzi na dalszy plan rozwoju gminy. Zlokalizowanych jest tu kilkanaście gospodarstw agroturystycznych, które dzięki atrakcyjnej lokalizacji blisko aglomeracji bielskiej i specyficznemu klimatowi mają dobre warunki do przyjmowania turystów chętnie odwiedzających gminę.

BUDOWNICTWO

W latach 2009-2013 systematycznie rosła liczba mieszkań oraz budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania. W 2013 roku wyniosła ona 67 obiektów, w tym 62 mieszkań (budynków jednorodzinnych) o łącznej powierzchni użytkowej: 7972 m². Do budynków niemieszkalnych zaliczają się przede wszystkim garaże: 83,3% ogółu obiektów niemieszkalnych oddanych do użytkowania.

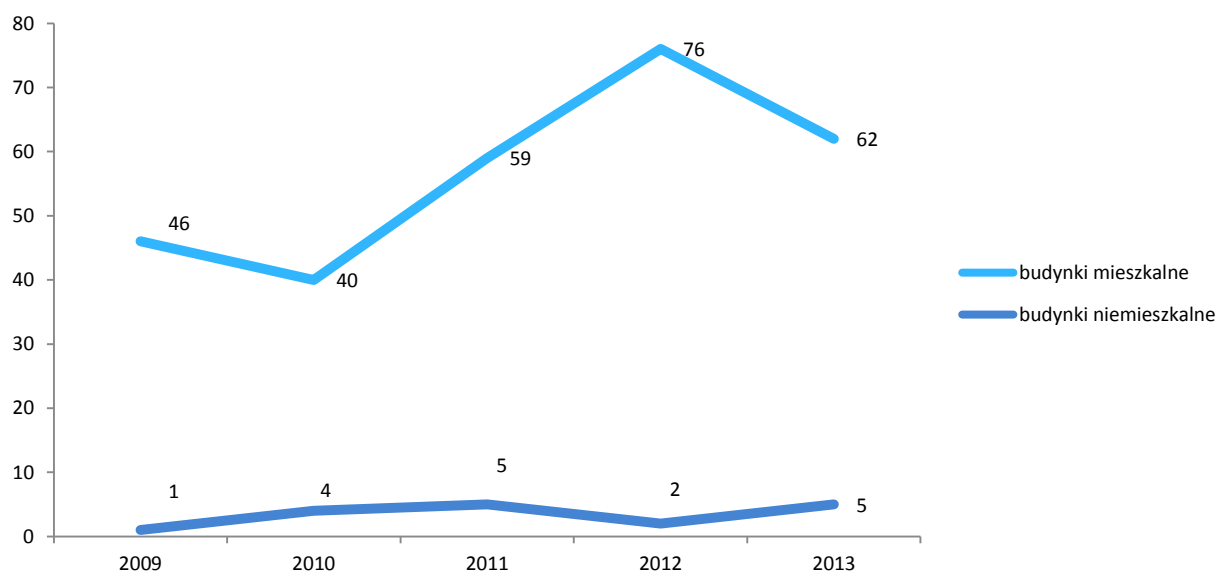
Tabela 21. Budownictwo mieszkaniowe i budynki w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Mieszkania oddane do użytkowania					
ogółem					
mieszkania	46	40	59	76	62
izby	251	244	312	413	311
powierzchnia użytkowa	5909	5656	7386	9119	7972
indywidualne					
mieszkania	46	40	58	72	62
izby	251	244	307	390	311
powierzchnia użytkowa	5909	5656	7273	8653	7972
Budynki nowe oddane do użytkowania					
ogółem	47	44	64	78	67
mieszkalne	46	40	59	76	62
budynki jednorodzinne tj.: budynki jednomieszkaniowe oraz budynki jednorodzinne nieprzystosowane do stałego zamieszkania	-	-	-	76	62
niemieszkalne	1	4	5	2	5
powierzchnia użytkowa mieszkań w nowych budynkach mieszkalnych	5909	5656	7386	9119	7972
powierzchnia użytkowa nowych budynków niemieszkalnych	33	363	419	78	248
kubatura nowych budynków ogółem	29199	28198	35777	45051	39356
kubatura nowych budynków mieszkalnych	29099	25839	33718	44722	38089
Budynki niemieszkalne, zbiorowego zamieszkania oraz domy letnie oddane do użytkowania					
nowe					
budynki					
ogółem	1	4	5	2	5

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
inwestor indywidualny	1	4	5	2	5
kubatura					
ogółem	100	2359	2059	329	1267
inwestor indywidualny	100	2359	2059	329	1267
powierzchnia użytkowa					
ogółem	33	363	419	78	248
inwestor indywidualny	33	363	419	78	248
budynki garaży					
budynki					
ogółem	1	3	3	1	4
inwestor indywidualny	1	3	3	1	4
kubatura					
ogółem	100	444	601	98	631
inwestor indywidualny	100	444	601	98	631
powierzchnia użytkowa					
ogółem	33	90	147	26	100
inwestor indywidualny	33	90	147	26	100
budynki gospodarstw rolnych					
budynki					
ogółem	0	1	1	1	1
inwestor indywidualny	0	1	1	1	1
kubatura					
ogółem	0	1915	280	231	636
inwestor indywidualny	0	1915	280	231	636
powierzchnia użytkowa					
ogółem	0	273	70	52	148
inwestor indywidualny	0	273	70	52	148

Źródło: GUS

Rysunek 28. Budownictwo w Gminie Lipowa w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA

Gmina Lipowa jest dogodnie położona pod względem dostępności do układu komunikacyjnego. Przez jej teren (wzdłuż wschodniej granicy) przebiega droga krajowa ekspresowa S69, łącząca miasto Bielsko-Biała (S1) – Żywiec – Zwardoń/Myto-Skalité (granica państwa ze Słowacją) – o łącznej długości ok. 48 km w całości na obszarze województwa śląskiego. Jako przedłużenie S69 na terenie Słowacji ustalono słowacką autostradę D3 w kierunku Bratysławy. Zarówno droga ekspresowa S69, jak i autostrada D3 są częścią Europejskiego Korytarza Transportowego nr VI.

Jednocześnie gmina zlokalizowana jest w odległości ok. 120 km od Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice-Pyrzowice. Dogodny dostęp do lotniska zapewnia droga krajowa S69, 86 i S1.

Sieć dróg na terenie gminy stanowią drogi powiatowe i gminne. Długość dróg powiatowych wynosi: 24,317 km.

Tabela 22. Sieć dróg powiatowych na terenie Gminy Lipowa

Klasa drogi	Numer drogi	Nazwa drogi	Długość drogi na obszarze gminy w km
Z	1458 S	Radziechowy – Twardorzeczka - Lipowa	2,651
Z	1455 S	Pietrzykowice – Lipowa – Ostre – Twardorzeczka - Leśna	9,999
G	1405 S	Żywiec – Lipowa - Buczkowice	9,447
Z	1402 S	Słotwina - Godziszka	2,220

Źródło: Powiatowy Zarząd Dróg w Żywcu

Stan techniczny wszystkich dróg powoduje ciągłe zainteresowanie ze strony zarządców, bowiem wiele z nich wymaga pilnych robót remontowych i modernizacyjnych, a niektóre przebudowy. Konieczność nakładów na infrastrukturę drogową dotyczy nie tylko bieżącego utrzymania dróg, czy remontów okresowych, ale również podniesienia nośności obiektów i przede wszystkim stworzenia ciągów pieszo-rowerowych, zwłaszcza wzdłuż dróg powiatowych.

Utrzymanie dróg we właściwym stanie technicznym oraz poprawa bezpieczeństwa ich użytkowników daje możliwość szybkiego i dogodnego komunikowania się z pozostałymi obszarami Powiatu Żywieckiego i Powiatu Bielskiego.

Najbliższy dworzec kolejowy zlokalizowany jest w Żywcu. Od 2013 roku głównym operatorem pasażerskich przewozów kolejowych, obsługującym połączenia kolejowe są Koleje Śląskie Sp. z o.o. (podmiot utworzony przez samorząd województwa śląskiego, który przejął obsługę połączeń od Przewozów Regionalnych Sp. z o.o.), w ramach linii: Katowice – Czechowice – Dziedzice – Bielsko-Biała – Żywiec – Zwardoń.

Transport publiczny na obszarze gminy zapewniany jest przez prywatnych przewoźników, w tym: JM-BUS oraz Travel-Bus. Przewozy pasażerskie realizowane są przede wszystkim do Żywca, jak również: Bielska-Białej i Katowic.

Analizując pokrycie Gminy Lipowa infrastrukturą telekomunikacyjną z dostępem do internetu, tylko jedna miejscowość posiada zakończenie sieci światłowodowej, zgonie z deklaracją przedsiębiorstwa telekomunikacyjnego (PT). W związku z tym, dostęp do szerokopasmowego internetu jest ograniczony. Na terenie gminy brakuje publicznych punktów dostępu do internetu (typu: hot spot oraz infomat).

Ponad 10 przedsiębiorstw telekomunikacyjnych deklaruje, że działa w minimum 4 miejscowościach, oferując zasięg sieci kablowych, czy terminali radiowych.

Tabela 23. Infrastruktura ICT na terenie Gminy Lipowa

Liczba miejscowości z zakończeniem sieci światłowodowej					Liczba miejscowości z węzłami telekomunikacyjnymi					Liczba miejscowości z optycznymi punktami styku sieci				
0 PT	1 PT	2 PT	3÷9 PT	10 PT lub więcej	0 PT	1 PT	2 PT	3÷9 PT	10 PT lub więcej	0 PT	1 PT	2 PT	3÷9 PT	10 PT lub więcej
4	2	0	0	0	0	0	0	6	0	4	2	0	0	0

Liczba miejscowości z dostępowymi węzłami telekomunikacyjnymi					Liczba miejscowości z zasięgiem sieci kablowych lub terminalami radiowymi				
0 PT	1 PT	2 PT	3÷9 PT	10 PT lub więcej	0 PT	1 PT	2 PT	3÷9 PT	10 PT lub więcej
0	0	4	2	0	0	0	0	2	4

Źródło: Raport pokrycia Polski infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013r. Urząd Komunikacji Elektronicznej

W Urzędzie Gminy w Lipowej nie wdrożono elektronicznych usług publicznych typu SEKAP (System Elektronicznej Komunikacji Administracji Publicznej) lub ePUAP. Nie ma możliwości załatwiania spraw przez internet. W związku z tym, można zidentyfikować niski poziom wykorzystania nowoczesnych technologii informacji i komunikacji.

Istnieje konieczność stworzenia teleinformatycznego środowiska dla świadczenia usług publicznych w formie elektronicznej, działań analitycznych związanych z przygotowaniem organizacyjnym do wdrożenia powyższego środowiska, a następnie zarządzania działaniami związanymi ze świadczeniem usług publicznych.

W pozostałych jednostkach samorządowych (w tych szkołach) również zidentyfikowano niedobór e-usług.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

W Gminie Lipowa na koniec 2013 roku długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej wyniosła 88,3 km, a podłączeń do budynków mieszkalnych: 2532 szt., długość kanalizacji sanitarnej: 109,8 km oraz podłączeń: 2722 szt., natomiast gazowej sieci rozdzielczej: 88,2 km oraz przyłączy: 1782 szt.

Źródłem zaopatrzenia gminy Lipowa w wodę (Słotwiny oraz Lipowej Poddziałec) jest ujęcie powierzchniowe na potoku Kalonka, usytuowane na jego dopływie. Na terenie gminy występuje ponadto ujęcie wody – źródło Żimnik – dla potrzeb nadleśnictwa oraz ujęcie wody na potoku Leśnianka dla Browaru Żywiec.

Pozostały teren gminy zasilany jest przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o. z siedzibą w Żywcu. Niestety słabą stroną systemu jest występowanie częstych awarii oraz strat wody, co w konsekwencji generuje duże wydatki z budżetu gminy. W związku z tym, istnieje konieczność budowy własnego ujęcia wody, co przyczyni się to zmniejszenia kosztów zaopatrzenia mieszkańców w wodę.

Poziom rozwoju infrastruktury technicznej, w tym przede wszystkim sieci kanalizacji sanitarnej uległ dużej poprawie w latach 2010-2013, dzięki realizacji inwestycji pn.: „Oczyszczanie ścieków na Żywiecczyźnie – Faza II”, współfinansowanej ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013. Projekt realizowany przez Związek Międzygminny ds. Ekologii w Żywcu zlokalizowany na terenie powiatu żywieckiego. Gminami członkowskimi Związku są: Gilowice, Jeleśnia, Koszarawa, Lipowa, Łodygowice, Milówka, Radziechowy – Wieprz, Rajcza, Ujsoły, Węgierska Górka oraz Żywiec. Związek działa na podstawie art. 64 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.). Jego głównym zadaniem jest wykonywanie przedsięwzięć proekologicznych na terenie jedenastu gmin powiatu żywieckiego.

Głównym dostawcą wody i odbiorcą ścieków jest Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. z siedzibą w Żywcu, którego przedmiotem działalności jest m.in.:

- produkcja wody pitnej na Stacji Uzdatniania Wody, pochodzącej z ujęć na rzece Koszarawie
- oczyszczanie ścieków doprowadzanych z miasta Żywca i kilku sąsiednich gmin
- świadczenie usług wodociągowych i kanalizacyjnych dla klientów poprzez:
 - dostarczanie wody pitnej do wszystkich odbiorców poprzez sieć wodociągową, której jakość jest nadzorowana poprzez bieżące kontrole wykonywane w laboratorium
 - odbiór ścieków bytowych i przemysłowych z rejonu Żywca i kilku sąsiednich gmin poprzez własną sieć kanalizacyjną i budowaną przez Związek Międzygminny w Ramach Programu „Oczyszczanie Ścieków na Żywiecczyźnie.
- laboratoryjna kontrola jakości wody pobieranej i uzdatnionej,
- nadzór i laboratoryjna kontrola ścieków przemysłowych odprowadzanych do kanalizacji miejskiej,
- eksploatacja, konserwacja i remonty urządzeń infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej,
- wdrażanie nowych technologii poprawiających jakość świadczonych usług poprzez modernizację i rozbudowę istniejących obiektów w celu spełnienia obowiązujących norm i dyrektyw unowocześniania gospodarki wodno-ściekowej.

Odbiornikiem ścieków z Gminy Lipowa jest Żywiecka Oczyszczalnia Ścieków, której głównym zadaniem jest ochrona Jeziora Żywieckiego. Akwen Tresna stanowi największy zbiornik w kaskadzie rzeki Soły, której najniższy zbiornik – w Czańcu jest miejscem poboru wody dla aglomeracji Śląskiej, dla miasta Bielska-Białej i przyległych miejscowości.

Oczyszczalnia ścieków jest oczyszczalnią mechaniczno-biologiczną z usuwaniem biogenów o dopuszczalnym obciążeniu ładunkiem zanieczyszczeń 209 366 RLM i maksymalnym przepływie 42 tys. m³/d. System sterowania komputerowego śledzi i stymuluje procesy oczyszczania, ułatwia eksploatację poprzez automatyzację czynności oraz archiwizację pomiarów i zdarzeń następujących po sobie w czasie.

Oczyszczalnia ścieków jest odbiorcą ścieków z terenów objętych szczególną ochroną jakimi są tereny Żywieckiego Parku Krajobrazowego. Stąd też Oczyszczalnia została włączona do programu „Oczyszczanie ścieków na Żywiecczyźnie”.

Przez teren gminy Lipowa przebiega sieć gazowa średniego ciśnienia PE eksploatowana przez Rozdzielnię Gazu Bielsko – Biała oraz gazociąg wysokiego ciśnienia DN 150 CN 2,5 MPa z odgałęzieniami do SRP Międzybrodzie.

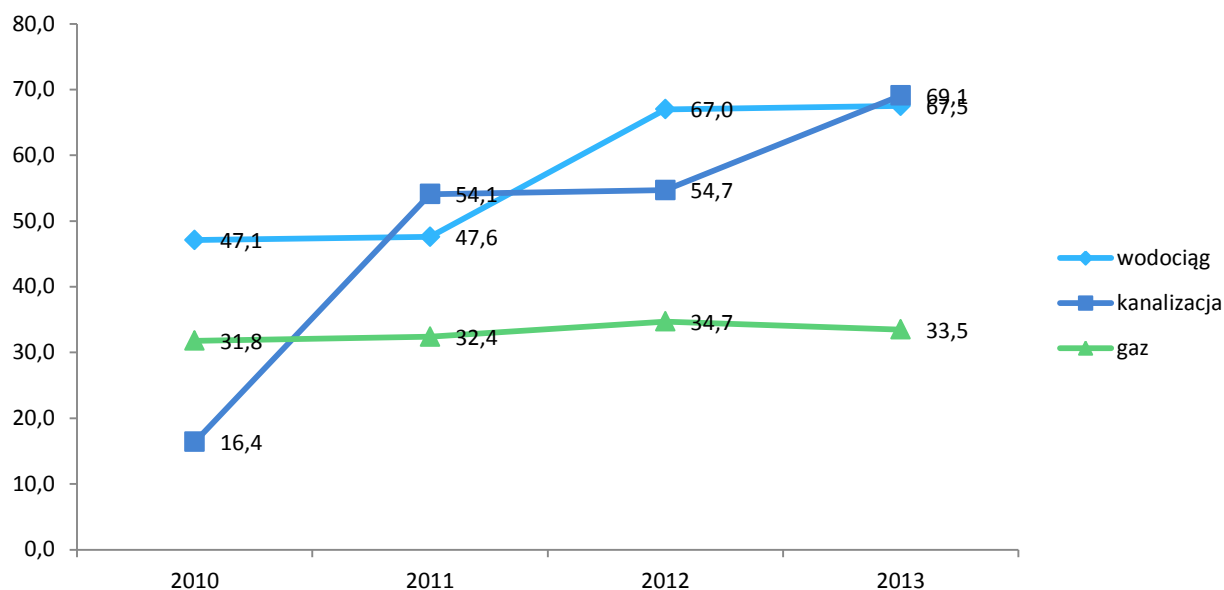
Tabela 24. Infrastruktura techniczna na terenie Gminy Lipowa w latach 2010-2013

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2010	2011	2012	2013
Wodociągi					
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	67,9	63,0	88,3	88,3
długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	57,1	52,2	77,5	77,5
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1364	1392	2481	2532
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam3	78,6	76,3	88,5	91,2
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	4779	4864	6888	6967
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	m3	7,8	7,5	8,6	8,8
Kanalizacja					
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	8,6	73,9	79,0	109,8
długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	8,6	3,9	3,9	0,0
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	371	1701	1738	2722
ścieki odprowadzone	dam3	93	129	228	216,0
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	1666	5529	5623	7127
Sieć gazowa					
długość czynnej sieci ogółem w m	m	86400	87511	87888	88218
długość czynnej sieci rozdzielczej w m	m	86400	87511	87888	88218
czynne przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieskalnych	szt.	1688	1729	1756	1782
odbiorcy gazu	gosp. dom.	931	967	1054	1038
odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	gosp. dom.	605	636	675	694
zużycie gazu w tys. m3	tys. m3	893,90	748,40	785,0	763,4
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań w tys. m3	tys. m3	686,8	587,5	649,5	629,5
ludność korzystająca z sieci gazowej	osoba	3231	3307	3573	3457
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności					
wodociąg	%	47,1	47,6	67,0	67,5
kanalizacja	%	16,4	54,1	54,7	69,1
gaz	%	31,8	32,4	34,7	33,5

Źródło: GUS

W związku z rozwojem infrastruktury technicznej na koniec 2013 roku udział osób zamieszkujących obszar Gminy Lipowa korzystających z sieci wodociągowej wyniósł: 67,5% ogółu ludności, sieci kanalizacyjnej: 69,1% oraz gazowej: 33,5%.

Rysunek 29. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w latach 2010-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gmina Lipowa jest zaopatrywana w energię elektryczną przez ENION Spółka Akcyjna. Na podstawie Decyzji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki z dnia 31 grudnia 2008 r. ENION GRUPA TAURON S.A. został wyznaczony na operatora systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego na okres od dnia 01 stycznia 2009 r. do dnia 31 grudnia 2025 r. to jest na okres obowiązywania posiadanej przez Spółkę koncesji na dystrybucję energii elektrycznej.

Przez obszar gminy przebiegają sieci elektroenergetyczne średniego, niskiego i wysokiego napięcia. Największe znaczenie z punktu widzenia zdrowia i życia mieszkańców mają sieci wysokiego napięcia, przebiegające przez gminę.

Corocznie sieć energetyczna jest rozbudowywana, dobudowywane są nowe odcinki sieci napowietrznej linii energetycznej i dobudowywane są stacje transformatorowe zarówno wysokiego jak i niskiego napięcia. Wynika to z ciągłego rozwoju terenów wiejskich i potrzeby mieszkańców posiadania dostępu do nieprzerwanych dostaw energii elektrycznej.

Na obszarze gminy nie występuje zintegrowany system ciepłowniczy. Na podstawie *Projektu Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe* gęstość cieplna terenów gminy nie stwarza podstaw do budowy zcentralizowanego systemu ciepłowniczego dla zabezpieczenia potrzeb cieplnych.

Potrzeby w zakresie centralnego ogrzewania, ciepłej wody użytkowej oraz technologii obiektów użyteczności publicznej, zakładów wytwórczo – usługowych oraz budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego na terenie gminy Lipowa zaspakajane są z kotłowni lokalnych. Łączna moc kotłowni wynosi ok. 2,3 MW.

W indywidualnym ogrzewnictwie funkcjonują jeszcze urządzenia grzewcze o przestarzałej konstrukcji jak kotły komorowe tradycyjne, bez regulacji i kontroli ilości podawanego paliwa do paleniska oraz bez regulacji i kontroli powietrza wprowadzanego do procesu spalania, o sprawności średniorocznej wynoszącej ok. 50%. W starych nieefektywnych urządzeniach grzewczych spala się niskiej jakości węgiel niesortymentowany, a często tak że różnego rodzaju materiały odpadowe i odpady komunalne.

W wyniku porozumienia gmin Powiatu Żywieckiego i Powiatu Bielskiego powstała Spółka z o.o. „BESKID” w celu rozwiązania problemów gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gmin, w tym Gminy Lipowa. Spółka w latach 1995 - 1997 wybudowała zakład utylizacji w Żywcu przy ul. Kabaty, składający się z sortowni odpadów komunalnych, składowiska i kompostowni. Od stycznia 1995r. gminy i spółka rozpoczęły realizację przyjętego programu gospodarki stałymi odpadami komunalnymi, tj.:

- selektywną zbiórkę odpadów komunalnych,
- selektywną zbiórkę odpadów surowcowych „u źródeł” ich powstawania,
- zbiórkę odpadów kuchennych w systemie pojemników Schefera,
- zbiórkę odpadów niebezpiecznych: zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, baterie, lekarstwa, akumulatory,
- usuwanie odpadów medycznych i weterynaryjnych oraz przekazanie ich do unieszkodliwienia,
- usuwanie eternitu pochodzącego z budynków mieszkalnych.

W 2013 roku liczba zmieszanych odpadów zebranych w ciągu roku z obszaru Gminy Lipowa wyniosła 383,00 tony (co przypada na 1 mieszkańca: 37,1 kg), w tym z gospodarstw domowych: 310,44 tony.

Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminie odpady odbierane są od wszystkich właścicieli nieruchomości zamieszkałych, niezamieszkałych oraz przedsiębiorców. Podmiotem odbierającym jest przedsiębiorstwo wybrane w drodze postępowania przetargowego. Zdecydowana większość mieszkańców zadeklarowała, iż odpady będą zbierane i oddawane w sposób selektywny.

Jednocześnie liczba zbiorników bezodpływowych na terenie gminy wynosiła 467 sztuk i zmalała w ciągu ostatnich 4 lat o ok. 81% - w związku z rozbudową sieci kanalizacji sanitarnej. Jednocześnie odnotowano 17 oczyszczalni przydomowych.

Tabela 25. Gospodarka odpadami na terenie Gminy Lipowa w latach 2010-2013

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2010	2011	2012	2013
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku					
ogółem	t	510,27	518,55	397,28	383,00
ogółem na 1 mieszkańca	kg	50,3	50,9	38,7	37,1
z gospodarstw domowych	t	353,39	339,52	339,60	310,44
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca	kg	34,9	33,3	33,1	30,0
Gromadzenie i wywóz nieczystości ciekłych					
zbiorniki bezodpływowe	szt.	2470	1453	348	467
oczyszczalnie przydomowe	szt.	14	15	15	17

Źródło: GUS

Naturalnym bogactwem gminy Lipowa jest krajobraz naturalny, w tym lasy oraz ukształtowanie terenu. Urozmaicona rzeźba terenu i bogata szata roślinna tworzy bardzo dobre tereny dla turystyki (pieszej, konnej, rowerowej, ekoturystyki, etc.), rekreacji i różnych form czynnego wypoczynku. Warunki letniskowe wzbogacają jej rzeki i potoki oraz duże bogactwa flory. Wokół gminy rozmieszczone są nowe ośrodki turystyczne: Szczyrk, Wisła, Ustroń, Żywiec. Bliskie sąsiedztwo Jeziora Żywieckiego stwarza możliwości uprawiania sportów wodnych oraz wędkarstwa. Sezon turystyczny w tym regionie trwa cały rok.

Tereny leśne gminy są bardzo atrakcyjne turystycznie, a stosunkowo dobrze rozwinięta sieć szlaków komunikacyjnych sprawia, że są to tereny łatwo dostępne dla turystów. Można korzystać z licznych szlaków pieszych i rowerowych, które wiodą przez pełne uroku malownicze tereny Beskidu Żywieckiego i Śląskiego.

Najpopularniejsze szlaki turystyczne to:

- Niebieski: Lipowa Ostre (ok. 539 m) - Hala Jaskowa (ok. 950 m) - Skrzyczne (1257 m)
- Żółty: Lipowa Ostre (ok. 539 m) - Dolina Żimnika - Łukasze - Kościelec (1022 m) - Malinowska Skała (1152 m)
- Zielony: Ostre (539 m) - Hala Ostre - Muronka (1017 m) - Magurka Radziechowska (1091 m).

Dobre warunki śniegowe oraz bliskość ośrodków sportów zimowych (Szczyrk, Wisła) sprawia, że gmina Lipowa atrakcyjna jest nie tylko latem, ale również zimą. Na terenie gminy funkcjonuje niewielki wyciąg narciarski "Orczyk" talerzykowy o długości 220 m z oświetleniem istnieją także doskonałe warunki do uprawiania narciarstwa biegowego.

Przez teren gminy biegną dwie trasy rowerowe:

- o długości 28 km, który prowadzi rowerzystów z pobliskich miejscowości w obręb lasów państwowych i podnóża szczytów Skrzyczne i Ostre. Jego atrakcją jest podjazd na wzniesienie Ostre, skąd rozpościera się przepiękna panorama na Jezioro Żywieckie, Kotlinę Żywiecką i otaczające je góry ze Skrzycznem i Baranią Górą.
- o długości 60 km ciągnący się przez miejscowość Lipowa, Ostre, Skrzyczne, Malinowska Skała, Zielony Kopiec, Magurka Wiślana, Barania Góra, Kamesznica, Złotna, Milówka i Lipowa. Jest to trasa o wysokim stopniu trudności, dla zawansowanych rowerzystów górskich.

Gmina Lipowa ma doskonałe warunki do uprawiania różnych form turystyki aktywnej. Położenie części gminy w obrębie Beskidu Śląskiego sprawia że istnieją tutaj doskonałe warunki do uprawiania turystyki pieszej. Z Ostrego wychodzą trzy górskie szlaki turystyczne, wytyczono tutaj również interesujący i zróżnicowany krajobrazowo szlak rowerowy. Licząca 28 kilometrów trasa rowerowa biegnie w obrębie lasów państwowych a także u podnóża szczytów Skrzyczne i Ostre. Trasa pozwala poznać niemal wszystkie miejscowości Gminy Lipowa oraz znajdujące się na ich terenie obiekty godne zwiedzania i ciekawe punkty widokowe.

Trasa rowerowa prowadzi przez miejscowości Leśna, Ostre, Sienna, Słotwina, Twardorzeczka. Nie jest to trasa trudna, ale w kilku miejscach znajdują się na niej dość uciążliwe podjazdy. W większości przebiega ona mało uczęszczanymi drogami i jest bezpieczna. Są jednak fragmenty prowadzące drogami, na których należy zachować szczególną ostrożność.

Dla wytrwałych rowerzystów górskich szczególnie polecana jest trasa: Lipowa, Ostre, Skrzyczne, Malinowska Skała, Zielony Kopiec, Magurka Wiślana, Barania Góra, Kamesznica, Złotna, Milówka i Lipowa. Długość trasy 60,0 km.

Znajdujący się w Lipowej Ośrodek Jeździecki "Hanka" przyciąga miłośników wypoczynku w siodle.

Dobre warunki śniegowe oraz bliskość ośrodków sportów zimowych (Szczyrk, Wisła) sprawia, że gmina atrakcyjna jest nie tylko latem ale również zimą. W obrębie gminy funkcjonuje niewielki wyciąg narciarski "Orczyk" talerzykowy o długości 220 m z oświetleniem oraz wyciąg narciarski (ok. 150 m) przy Hotelu „Żimnik”. Istnieją tutaj także doskonałe warunki do uprawiania narciarstwa biegowego.

Na obszarze gminy zlokalizowane są: Hotel Zimnik Luksus Natury **** oraz Hotel Zimnik *** to dwa hotele w jednej lokalizacji, u podnóża Góry Skrzyczne, najwyższego wzniesienia Beskidów. Hotele otacza centrum Doliny Zimnika, jednej z najpiękniejszych Dolin Beskidu Śląskiego. Oferta zawiera wypoczynek rodzinny jak i pobyt biznesowy, szkoleniowy czy integracyjny. Kompleks hotelowy, oprócz pokoi i apartamentów, zawiera zaplecze Wellness & SPA, salę konferencyjno -bankietową na 300 miejsc, rekreacyjny basen (z biczami wodnymi i przeciwprądem), centrum wellness: jacuzzi, sauna sucha, łaźnia parowa - centrum SPA składające się z pięciu gabinetów, pokój zabaw dla dzieci, boisko do siatkówki, tenisa ziemnego, plac zabaw dla dzieci, restauracje, wyciąg narciarski, itp.

Dodatkowo, w gminie funkcjonują obiekty agroturystyczne, apartamenty i pokoje dla turystów, jak również zlokalizowane są tutaj domki rekreacyjne.

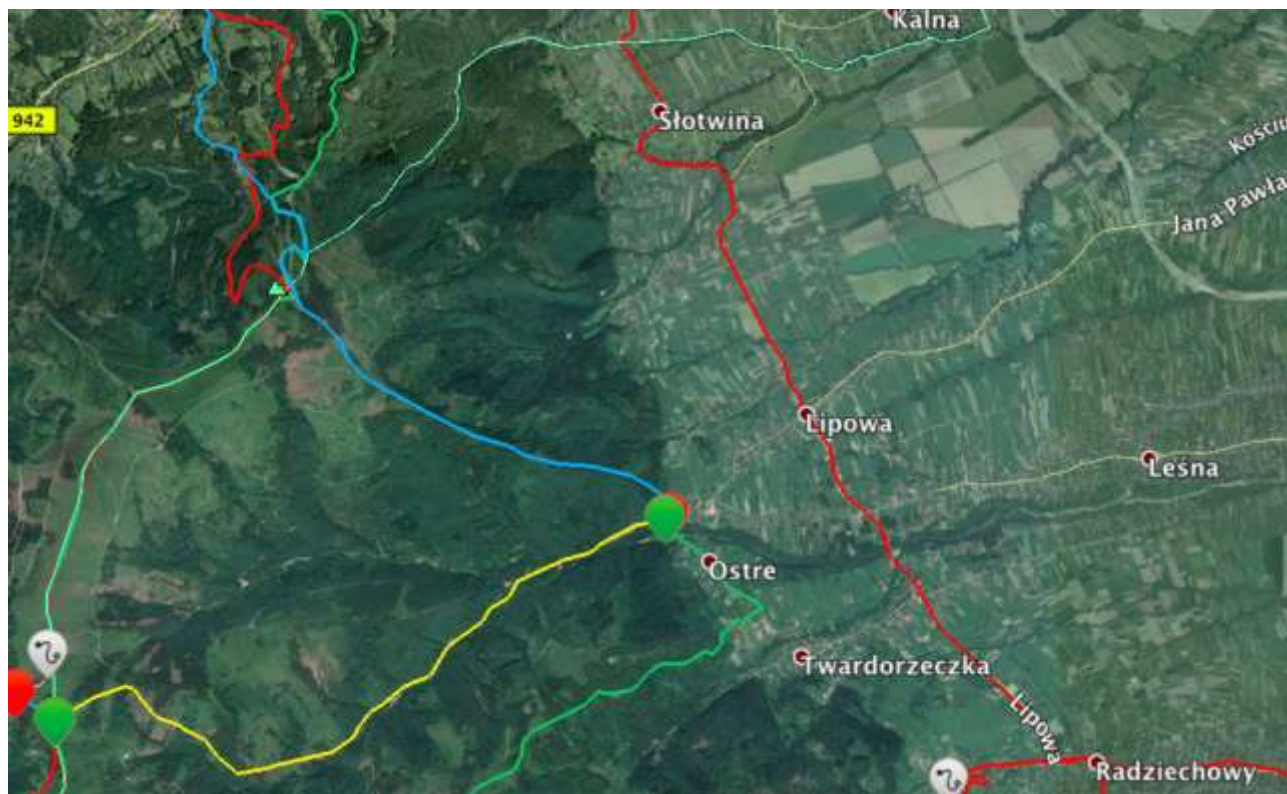
W 2013 roku zgodnie z danymi GUS udzielono turystom na terenie gminy: 11662 noclegi, w tym turystom zagranicznym: 171 noclegów (z czego: 70% turystów było obywatelami Niemiec).

W miejscowości Leśna znajduje się „Aquapark Leśna” – kompleks basenów oddany do użytkowania pod koniec 2011 roku, tj.:

- basen wewnętrzny rekreacyjny z biczami wodnymi i urządzeniami do masażu karku,
- basen wewnętrzny z ławkami do masażu wodnego i powietrznego,
- basen zewnętrzny - "wypływowy",
- zjeżdżalnia,
- sauna fińska,
- sauna parowa.

Jednocześnie na terenie aquaparku organizowane są wodne gry i zabawy, aquaerobik oraz nauka pływania.

Rysunek 30. Szlaki turystyczne zlokalizowane na obszarze Gminy Lipowa

Źródło: www.slaskie.travel

2.5. GMINA NA TLE POWIATU I WOJEWÓDZTWA

W celu przeprowadzenia analizy poziomu rozwoju Gminy Lipowej, dokonano porównania podstawowych wskaźników statystycznych ze średnimi wskaźnikami dla Powiatu Żywieckiego i Województwa Śląskiego.

Tabela 26. Porównanie głównych wskaźników statystycznych dla Gminy Lipowa ze średnimi wskaźnikami dla powiatu żywieckiego i województwa śląskiego (wg stanu na dzień 31.12.2013r.)

Wyszczególnienie	Gmina Lipowa	Powiat Żywiecki	Województwo Śląskie
Ludność na 1 km ²	176	147	373
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,9	-0,6	-1,4
Saldo migracji na 1000 ludności	6,2	0,2	-2,0
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	55,8	58,6	56,7
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %	8,6	8,6	7,1
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 10 tys. ludności	632,8	788,9	390,5
Podmioty w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	1224	1402	1527
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności	707	713	727
Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności	62	35	23
Lesistość w %	56,3	51,7	31,9
Ludność - w tym % ogółu ludności korzystająca z sieci:			
-wodociągowej	68	54	94
-kanalizacyjnej	69	52	72
-gazowej	33	11	62
Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat w %	61,3	74,4	77,5
Liczba ludności na 1 przychodnię	5160	2069	1702
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	254	163	185

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując wskaźniki statystyczne, na tle Województwa Śląskiego i Powiatu Żywieckiego, Gmina Lipowa wyróżnia się przede wszystkim:

- dodatnim przyrostem naturalnym (zarówno powiat i region charakteryzują się ujemnym przyrostem);
- dodatnim saldem migracji (w powiecie znacznie mniejsze, w województwie ujemne);
- liczbą mieszkań oddanych do użytkowania na 10 tys. ludności (wskaźnik prawie dwukrotnie wyższy niż średnia wartość dla powiatu i trzykrotnie niż dla województwa);
- wysokim wskaźnikiem lesistości (dwukrotnie wyższy niż średnia dla województwa);
- dużą liczbą czytelników bibliotek publicznych (wskaźnik o ok. 100 osób wyższy na 1000 mieszkańców w porównaniu z powiatem i regionem);
- wskaźnik ludności w wieku nieprodukcyjnym jest nieznacznie niższy niż średnia wartość dla Śląska i Żywiecczyny.

Natomiast do słabych stron zaliczyć można:

- niższy poziom przedsiębiorczości na terenie gminy, w porównaniu z powiatem i województwem, zarówno w zakresie: podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. ludności;
- większy udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w % w porównaniu z województwem śląskim;
- prawie dwukrotnie wyższy udział osób korzystających z pomocy społecznej na 10 tys. ludności, w porównaniu ze średnim wskaźnikiem dla regionu;
- niższy odsetek osób korzystających z infrastruktury technicznej (wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej), niż w województwie.

2.6. ANALIZA SWOT

W wyniku przeprowadzonej w poprzednich rozdziałach analizy stanu istniejącego oraz na podstawie danych historycznych (w tym: statystycznych) i wyników badań ankietowych wśród mieszkańców gminy Lipowa, opracowano analizę SWOT.

Analiza SWOT to jedna z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych, służąca do porządkowania informacji, w formie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń. Jest narzędziem, które służy do porządkowania informacji zebranych z otoczenia w związku z przeprowadzoną diagnozą oraz wynikami badań przeprowadzonych w ramach konsultacji społecznych.

Analiza SWOT polega na posegregowaniu posiadanych informacji na podstawie badań na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

- **S** (Strengths) – mocne strony
- **W** (Weaknesses) – słabe strony
- **O** (Opportunities) – szanse
- **T** (Threats) – zagrożenia

Rysunek 31. Model analizy SWOT

Źródło: opracowanie własne

Analiza strategiczna pozwala na identyfikację problemów w rozwoju społeczno-gospodarczym i przestrzennym, które muszą zostać rozwiązane.

Tabela 27. Analiza SWOT dla Gminy Lipowa

Mocne strony	Słabe strony
• Walory krajobrazowe i przyrodnicze, w tym lokalizacja w Beskidzie Śląskim i Żywieckim • Dogodna lokalizacja w układzie komunikacyjnym (bliskość drogi S69) • Rozwój infrastruktury technicznej • Rosnąca liczba mieszkańców • Dodatni przyrost naturalny • Dodatnie saldo migracji • Stosunkowo niski udział osób w wieku poprodukcyjnym • Duża aktywność społeczna mieszkańców • Tożsamość kulturowa i długoletnie tradycje • Planowanie przestrzenne, dostępność wolnych terenów pod mieszkalnictwo oraz inwestycje • Dobra jakość szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego	• Słaby rozwój i niezadowalający stan infrastruktury drogowej, brak chodników, poboczy • Niedostatecznie rozwinięty system ścieżek rowerowych • Niezadowalający stan substancji architektonicznej przede wszystkim przestrzeni publicznej i obiektów • Niewystarczająca oferta wydarzeń kulturalnych, brak ośrodka kultury, niski dostęp do kultury i rozrywki • Zanieczyszczenie środowiska naturalnego, w tym m.in. w wyniku „niskiej emisji”, „dzikie wysypiska” • Wysokie koszty utrzymania infrastruktury, uzależnienie od zewnętrznego dostawcy wody, straty wody, liczne awarie • Niski poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii, budynki wymagające termomodernizacji, usunięcia azbestu • Deficyt miejsc w przedszkolach • Duży udział osób bezrobotnych, niedostateczna atrakcyjność rynku pracy i możliwości zatrudnienia • Ryzyko zagrożeń wykluczenia społecznego i patologii społecznych (w tym wynikających z uzależnień, braku pracy) • Rosnący udział osób i gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej • Niedostateczny dostęp do świadczeń medycznych oraz programów profilaktycznych • Słabo wykwalifikowana kadra w branżach rozwijających się np. nowoczesnych technologii • Niski poziom rozwoju przedsiębiorczości • Niedostatecznie rozwinięte usługi dla rozwoju i obsługi ruchu turystycznego (gastronomiczne, noclegowe) • Brak instytucji otoczenia biznesu, w tym z zakresu wspierania rozwoju przedsiębiorczości, inicjatyw gospodarczych • Niski udział w gospodarce branż z zakresu nowoczesnych technologii oraz poziom wdrożenia innowacji w firmach • Rozdrobnione gospodarstwa rolne (brak specjalistycznych gospodarstw) • Brak nazewnictwa ulic

Szanse rozwoju	Zagrożenia rozwoju
• Wzrost liczby mieszkańców przede wszystkim w wieku produkcyjnym • Poprawa poziomu przedsiębiorczości, w tym firm wykorzystujących nowoczesne technologie i innowacje – tworzące nowe miejsca pracy • Wzrost zapotrzebowania na turystykę, w tym: rekreacyjną, ekoturystykę, agroturystykę oraz aktywnych form wypoczynku • Realizacja programu ograniczania niskiej emisji • Wzrost poziomu wykorzystania odnawialnych źródeł energii • Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców • rozwój infrastruktury komunikacyjnej (w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T) • Wykorzystanie potencjału krajobrazowego gminy oraz korzystnej lokalizacji w układzie komunikacyjnym • Dalszy rozwój infrastruktury technicznej, w tym sieci wodociągowej i kanalizacyjnej • Wprowadzenie udogodnień dla przedsiębiorców • Rozszerzenie oferty turystycznej i kulturalnej • Polepszająca się infrastruktura edukacji, w tym edukacji przedszkolnej • Rozwój infrastruktury TIK oraz usług świadczonych drogą elektroniczną • Programy i działania aktywizujące osoby bezrobotne i zmniejszające patologie i marginalizację społeczną wśród mieszkańców • Utrzymujący się wzrost gospodarczy • Intensyfikacja działań promocyjnych gminy oraz zwiększenie jej rozpoznawalności • Wykorzystanie środków ze środków zewnętrznych, w tym funduszy europejskich na rozwój gminy	• Brak korzystnej oferty na rynku pracy oraz wzrost bezrobocia, patologii i wykluczenia społecznego, przestępczości • Postępujący wzrost liczby osób w grupie wieku poprodukcyjnego • Stagnacja w rozwoju infrastruktury technicznej • Dalsza degradacja środowiska naturalnego • Brak polityki przestrzennej, nieład przestrzenny, niska estetyka obiektów i terenów, słaba dostępność przestrzeni publicznej • Bariery wynikające z Obszarów Natura 2000 • Zagrożenia powodziowe, osuwiskowe, pożarowe • Zwiększająca się konkurencyjność innych produktów turystycznych w Polsce i za granicą • Silna konkurencja ze strony większych ośrodków, w tym miast • Konflikty społeczne • Ograniczone środki finansowe budżetu gminy na pokrycie wkładu własnego w inwestycjach planowanych do realizacji w okresie 2014-2020 • Częste zmiany w prawodawstwie • Niestabilność systemu podatkowego i wysokość podatków • Niska opłacalność zaciągania kredytów bankowych dla potencjalnych inwestorów; • Niespójność prawa oraz ciągłe zmiany przepisów • Kryzys gospodarczy, w tym recesja na rynku nieruchomości

3. GŁÓWNE WYZWANIA W POLITYCE ROZWOJU GMINY

- Poprawa jakości środowiska naturalnego (w tym: redukcja niskiej emisji, nielegalnych wysypisk śmieci, usunięcie materiałów zawierających azbest)
- Ochrona obszarów cennych przyrodniczo
- Uzupelnienie braków w podstawowej infrastrukturze komunikacyjnej, technicznej, gospodarczej i społecznej
- Poprawa bezpieczeństwa publicznego, przeciwpowodziowego, przeciwpożarowego i wynikających z innych zagrożeń
- Rewitalizacja zdegradowanych obiektów i obszarów, zagospodarowanie przestrzeni publicznych
- Poprawa jakości życia mieszkańców, w zakresie poprawy dostępności do usług kulturalnych, zdrowotnych, edukacyjnych, rekreacyjnych, etc.
- Rozwój infrastruktury turystycznej oraz zwiększenie liczby turystów
- Wzrost przedsiębiorczości tworzącej nowe miejsca pracy
- Zmniejszenie poziomu bezrobocia, wykluczenia społecznego
- Rozwijanie powiązań i współpracy z jednostkami, przede wszystkim w powiecie, subregionie i regionie, w kontekście rozwoju turystyki i infrastruktury
- Kreowanie pozytywnego wizerunku i wzrost rozpoznawalności gminy (oferta inwestycyjna, kulturalna i turystyczna)

4. WIZJA ROZWOJU I MISJA GMINY

W wyniku przeprowadzonej diagnozy stanu istniejącego, z uwzględnieniem potrzeb i problemów mieszkańców wskazanych podczas badań ankietowych oraz analizy SWOT, wskazano wizję i misję dla Gminy Lipowa

Wizja rozwoju to obraz gminy oraz stan w przyszłości do którego dąży się poprzez realizację wielu zamierzonych działań oraz osiągając założone cele, przy zaangażowaniu możliwych i dostępnych zasobów. Natomiast misja wyznacza określony priorytet i kierunek działań rozwojowych i określa konkretne działania w kierunku osiągnięcia pożądanego stanu.

Wizja rozwoju

Lipowa to bogata, prężnie rozwijająca się gmina o unikalnych walorach krajobrazowych, czysta ekologicznie, zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców, wyposażona w infrastrukturę techniczną, społeczną i turystyczną, zasobna ekonomicznie, oferująca wysoki standard usług publicznych i miejsca pracy, rozpoznawalna w kraju i zagranicą

Misja

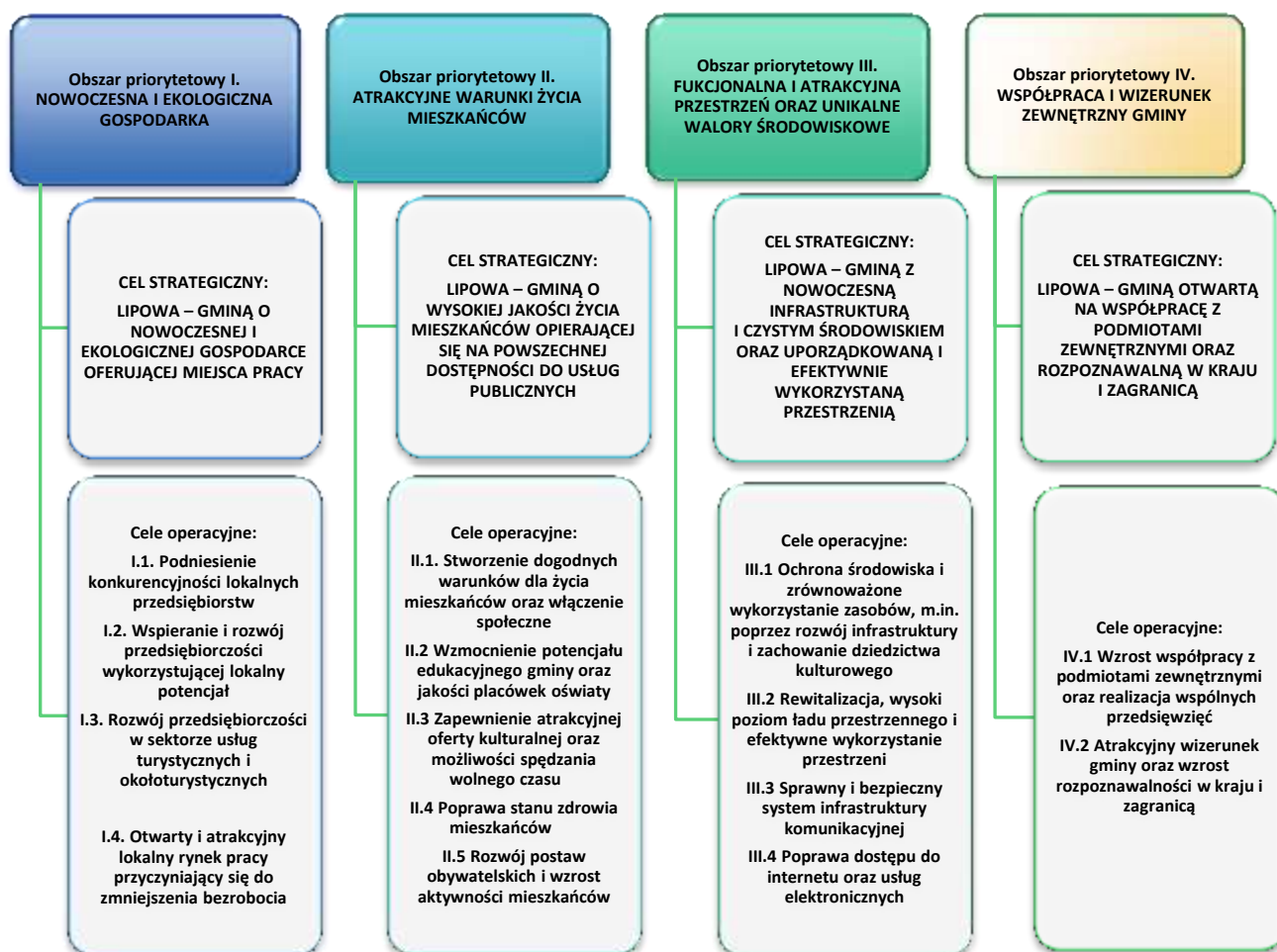
Stworzenie warunków pozwalających na dynamiczny, zrównoważony rozwój społeczno – gospodarczy, dążenie do postrzegania gminy jako miejsca wartego zamieszkania odpoczynku i pracy, przy zachowaniu tożsamości, dziedzictwa oraz walorów krajobrazowych

Źródło: opracowanie własne

5. OBSZARY PRIORYTETOWE, CELE I KIERUNKI ROZWOJU

Osiągnięcie zarysowanej wizji rozwoju wymagać będzie koncentracji działań na 4 obszarach priorytetowych, dla których sformułowano cele strategiczne polityki rozwoju. Wskazane cele operacyjne i zdefiniowane kierunki działań mają charakter horyzontalny w wymiarze przestrzennym tzn. ich osiągnięcie powinno prowadzić do zrównoważonego rozwoju gminy.

Rysunek 32. Obszary priorytetowe, cele strategiczne oraz operacyjne

Źródło: opracowanie własne

OBSZAR PRIORYTETOWY I. NOWOCZESNA I EKOLOGICZNA GOSPODARKA

CEL STRATEGICZNY: LIPOWA – GMINĄ O NOWOCZESNEJ I EKOLOGICZNEJ GOSPODARCE OFERUJĄCEJ MIEJSCA PRACY

Cel operacyjny I.1. Podniesienie konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw

Kierunki działań:

- Przyjazny „klimat” dla rozwoju przedsiębiorczości (ulgi podatkowe, proste i sprawne procedury urzędowe)
- Promowanie przedsiębiorczych postaw oraz samozatrudnienia wśród mieszkańców
- Wzrost znaczenia wartości kulturowych, środowiskowych, społecznych i etycznych w działalności gospodarczej
- Uzbrojenie i zwiększenie powierzchni inwestycyjnych udostępnianych przedsiębiorstwom
- Podniesienie zdolności firm do wdrażania innowacji i nowoczesnych technologii, przy wykorzystaniu ekologicznych rozwiązań oraz prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej
- Rozwój usług szkoleniowych i doradztwa w zakresie przedsiębiorczości, w tym oferowanych przez Instytucje Otoczenia Biznesu
- Wspieranie współpracy instytucji nauki, B+R i przedsiębiorstw, w tym rozwój powiązań kooperacyjnych

Cel operacyjny I.2. Wspieranie i rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej lokalny potencjał

Kierunki działań:

- Tworzenie i rozwój mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w tym firm rzemieślniczych promujących dziedzictwo lokalne
- Wsparcie sprzedaży lokalnych produktów na lokalnych rynkach, w tym produktów spożywczych – rozwój rynków zbytu
- Wzrost produktywności i konkurencyjności ekologicznego sektora rolno-spożywczego przy uwzględnieniu dobrych praktyk rolniczych
- Propagowanie i rozwój produktów lokalnych, w tym produktów tradycyjnych

Cel operacyjny I.3. Rozwój przedsiębiorczości w sektorze usług turystycznych i okołoturystycznych

Kierunki działań:

- Wzrost inwestycji w turystykę
- Podniesienie poziomu przedsiębiorczości w obszarze turystyki oraz usług wolnego czasu (w tym: w obszarze turystyki aktywnej, kulturowej, agroturystyki i ekoturystyki oraz rekreacji, wykorzystujących atrakcje i lokalny potencjał)
- Wspieranie przedsiębiorczości w zakresie rozwoju bazy noclegowej i gastronomicznej

Cel operacyjny I.4. Otwarty i atrakcyjny lokalny rynek pracy przyczyniający się do zmniejszenia bezrobocia

Kierunki działań:

- Tworzenie nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach
- Wzmocnienie aktywności społecznej i zawodowej społeczności lokalnych
- Podniesienie kwalifikacji mieszkańców poprzez zwiększenie dostępu do programów szkoleniowych
- Tworzenie warunków dla wykorzystywania potencjału osób o ograniczonej aktywności zawodowej

OBSZAR PRIORYTETOWY II. ATRAKCYJNE WARUNKI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

CEL STRATEGICZNY: LIPOWA – GMINĄ O WYSOKIEJ JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW OPIERAJĄCEJ SIĘ NA POWSZECHNEJ DOSTĘPNOŚCI DO USŁUG PUBLICZNYCH

Cel operacyjny II.1. Stworzenie dogodnych warunków dla życia dla mieszkańców oraz włączenie społeczne

Kierunki działań:

- Rozwój usług wspierających funkcjonowanie rodziny, w tym wspieranie podmiotów oferujących takie usługi
- Wdrożenie działań poprawiających warunki startu życiowego i zawodowego osób młodych
- Rozwój publicznych i rynkowych usług wspierających funkcjonowanie osób starszych
- Zapewnienie wysokiej jakości usług opiekuńczych nad dziećmi oraz innymi osobami zależnymi i starszymi
- Wspieranie społeczne i zawodowe osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym i patologiami m.in. poprzez tworzenie i rozwój centrów usług społecznościowych
- Wzmacnianie potencjału społeczno-zawodowego społeczności lokalnych
- Rewitalizacja społeczna obszarów o niskiej aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz nagromadzonych problemach społecznych
- Poprawa dostępu i zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych najuboższych mieszkańców
- Wdrażanie rozwiązań w zakresie poprawy bezpieczeństwa publicznego, w tym realizacja działań w obszarze zarządzania kryzysowego
- Wsparcie sektora ekonomii społecznej
- Wprowadzenie nazewnictwa ulic

Cel operacyjny II.2 Wzmocnienie potencjału edukacyjnego gminy oraz jakości placówek oświaty

Kierunki działań:

- Poprawa dostępu do edukacji przedszkolnej poprzez stworzenie nowych miejsc i oddziałów przedszkolnych, wydłużenie godzin pracy w przedszkolach oraz wsparcie innych form edukacji przedszkolnej
- Doskonalenie oferty edukacyjnej szkół (m.in. doradztwo zawodowe w gimnazjach, zajęcia pozalekcyjne i wyrównawcze, staże, stypendia, podwyższanie kwalifikacji nauczycieli)
- Dostęp do wysokiej jakości infrastruktury i wyposażenia placówek oświatowych
- Wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych w edukacji

Cel operacyjny II.3 Zapewnienie atrakcyjnej oferty kulturalnej oraz możliwości spędzania wolnego czasu

Kierunki działań:

- Poprawa dostępu do instytucji kultury zapewniających atrakcyjną i zróżnicowaną ofertę kulturalną dostosowaną do potrzeb mieszkańców
- Realizacja programów edukacji kulturalnej adresowanej do różnych grup odbiorców i zwiększających zainteresowanie uczestnictwem w kulturze
- Stworzenie warunków do rozwijania i odkrywania talentów mieszkańców gminy
- Podniesienie jakości i zwiększenie oferty w zakresie sportu i rekreacji zapewniającej możliwość atrakcyjnego spędzania wolnego czasu
- Wyposażenie przestrzeni publicznych w infrastrukturę umożliwiającą wspólne spędzanie czasu przez mieszkańców oraz integrację społeczności lokalnych
- Organizacja i propagowanie imprez kulturalnych i sportowych na obszarze gminy kierowanych do różnych grup ludności

- Rozwój i poprawa standardu instytucji kultury, obiektów sportowych i rekreacyjnych
- Zachowanie dziedzictwa lokalnego

Cel operacyjny: II.4 Poprawa stanu zdrowia mieszkańców

Kierunki działań:

- Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług medycznych, w tym podniesienie jakości infrastruktury ochrony zdrowia i rozszerzenie oferty usług medycznych
- Stworzenie systemu profilaktyki zdrowotnej, w tym działania na rzecz ograniczania chorób i uzależnień cywilizacyjnych z uwzględnieniem zmian demograficznych
- Wykorzystanie nowych technologii (w tym ICT) w zakresie obsługi pacjenta i diagnostyki medycznej
- Poprawa dostępu do profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji leczniczej ułatwiającej pozostanie w zatrudnieniu i powrót do pracy
- Promocja zdrowego i aktywnego trybu życia, m.in. poprzez tworzenie warunków do sportu i rekreacji
- Aktywne i zdrowe starzenie się

Cel operacyjny: II.5 Rozwój postaw obywatelskich i wzrost aktywności mieszkańców

Kierunki działań:

- Prowadzenie działań społeczno-edukacyjnych promujące organizowanie społeczności (edukacja obywatelska)
- Wzmacnianie więzi lokalnych i identyfikacja mieszkańców z miejscem pochodzenia
- Wsparcie dla liderów i animatorów lokalnych
- Wdrażanie instrumentów wspierających udział mieszkańców w procesach decyzyjnych na szczeblu lokalnym oraz współpracy w życiu publicznym
- Rozwój inicjatyw partnerskich oraz tworzenie nowych i wzmacnianie funkcjonujących partnerstw lokalnych.
- Promocja wolontariatu
- Realizacja przedsięwzięć o charakterze integracyjnym aktywizujących lokalną społeczność

OBSZAR PRIORYTETOWY III. FUNKCJONALNA I ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ ORAZ UNIKALNE WALORY ŚRODOWISKOWE

CEL STRATEGICZNY: LIPOWA – GMINĄ O Z NOWOCZESNĄ INFRASTRUKTURĄ I CZYSTYM ŚRODOWISKIEM ORAZ UPORZĄDKOWANĄ I EFEKTYWNIIE WYKORZYSTANĄ PRZESTRZENIĄ

Cel operacyjny: III.1 Ochrona środowiska i zrównoważone wykorzystanie zasobów, m.in. poprzez rozwój infrastruktury i zachowanie dziedzictwa kulturowego

Kierunki działań:

- Poprawa jakości wód powierzchniowych oraz ochrona wód podziemnych poprzez realizację inwestycji w sektorze wodno-ściekowym
- Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi wykorzystywanymi do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz poprawa zaopatrzenia w wodę
- Poprawa jakości powietrza poprzez wdrażanie rozwiązań ograniczających niską emisję
- Zmniejszenie zużycia zasobów środowiska i energii (w tym: do ogrzewania i oświetlenia) w przedsiębiorstwach, gospodarstwach domowych, obiektach, przestrzeni i infrastrukturze publicznej
- Wsparcie rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy minimalizacji kosztów środowiskowych i krajobrazowych: wykorzystanie wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej oraz wzrost produkcji i dystrybucji energii z odnawialnych źródeł, modernizacja linii przesyłowych
- Rozwój systemu gospodarki odpadami oraz segregacji odpadów, likwidacja „dzikich” wysypisk śmieci, usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest
- Wspieranie działań na rzecz zmniejszenia uciążliwości hałasu
- Wdrożenie działań zmierzających do zachowania i odtwarzania bioróżnorodności i georóżnorodności
- Rekultywacja i terenów zdegradowanych na cele środowiskowe oraz rewitalizacja przestrzeni, w tym: nadbrzeżnych rzek, potoków i zbiorników wodnych na cele rekreacyjne i przyrodnicze
- Rozwój trwale zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej
- Ochrona i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego i budownictwa tradycyjnego oraz krajobrazu wiejskiego
- Ochrona przeciwpowodziowa, przeciwpożarowa i ograniczanie skutków klęsk żywiołowych, w tym: przeciwdziałanie skutkom suszy, burzy, pożarów, etc. m.in. poprzez wzmocnienie potencjału służb ratowniczych
- Wspieranie edukacji ekologicznej i kształtowanie postaw prośrodowiskowych

Cel operacyjny: III.2 Rewitalizacja, wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni

Kierunki działań:

- Rewitalizacja przemysłowych i zdegradowanych terenów i obiektów wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia dla zmniejszenia problemów społecznych, powstania nowych form aktywności gospodarczej, rozwoju innowacji i nowych technologii
- Przekształcenie przestrzeni publicznych i wprowadzenie nowych elementów o terapeutycznym/korygującym znaczeniu: np. placów zabaw, boisk, siłowni zewnętrznych, placów, skwerów dążących do likwidacji barier dla niepełnosprawnych, wyrównywania szans grup zmarginalizowanych, przyciągania przedsiębiorców i tworzenia miejsc pracy

- Rewitalizacja zdegradowanych budynków, celem wzrostu spójności społecznej i zmniejszania dysproporcji w poziomie życia mieszkańców
- Tworzenie i rewitalizacja obszarów zieleni urządzonej oraz terenów rekreacyjnych
- Poprawa jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych, w tym zagospodarowanie terenów w centrach miejscowości
- Przywracanie pozycji lub nadawanie nowych funkcji obiektom zabytkowym, dziedzictwa kulturowego oraz symbolicznym w życiu społeczności lokalnej
- Zachowanie i eksponowanie unikalności dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego gminy oraz jej charakterystycznych walorów
- Rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomagane i chronione
- Utworzenie i rozwój centrum usług społecznościowych
- Racjonalne i optymalne gospodarowanie gruntami
- Tworzenie i rozwój targowisk lub innych obiektów przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów

Cel operacyjny: III.3 Sprawny i bezpieczny system infrastruktury komunikacyjnej

Kierunki działań:

- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej i obiektów inżynierskich
- Budowa, integracja i utrzymanie systemu szlaków i infrastruktury rowerowej
- Budowa i modernizacja chodników, poboczy, kanalizacji deszczowej wzdłuż dróg
- Rozwój infrastruktury transportu publicznego

Cel operacyjny: III.4 Poprawa dostępu do internetu oraz usług elektronicznych

Kierunki działań:

- Rozwój e-usług publicznych poprzez wdrażanie rozwiązań informatycznych służących świadczeniu usług publicznych drogą elektroniczną (front-office)
- Rozwój systemów wspomagania zarządzania, usprawniających dostęp do usług publicznych (back-office)
- Digitalizacja zasobów publicznych wraz z zapewnieniem dostępu do zdigitalizowanych treści drogą elektroniczną
- Budowa i rozbudowa sieci szerokopasmowych.
- Budowa publicznych punktów dostępu do Internetu oraz hotpot'ów
- Zwiększenie cyfrowych kompetencji administracji samorządowej
- Poprawa dostępności do infrastruktury ICT oraz e-usług publicznych i podnoszących kompetencje społeczeństwa informacyjnego
- Zastosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w działalności biznesowej, wdrażanie aplikacji usprawniających zarządzanie przedsiębiorstwem

OBSZAR PRIORYTETOWY IV. WSPÓŁPRACA I WIZERUNEK ZEWNĘTRZNY GMINY

CEL STRATEGICZNY: LIPOWA – GMINĄ OTWARTĄ NA WSPÓŁPRACĘ Z PODMIOTAMI ZEWNĘTRZNYMI ORAZ ROZPOZNAWALNĄ W KRAJU I ZAGRANICĄ

Cel operacyjny: IV.1 Wzrost współpracy z podmiotami zewnętrznymi oraz realizacja wspólnych przedsięwzięć

Kierunki działań:

- Aktywny udział we współpracy jednostek samorządu terytorialnego subregionu południowego województwa śląskiego w zakresie przygotowania i realizacji zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska, turystyki, gospodarki niskoemisyjnej, transportu publicznego i drogowego
- Wspieranie i rozwijanie przez podmioty publiczne i prywatne współpracy ponadregionalnej, transgranicznej i transnarodowej
- Współpraca lokalna w zakresie kreowania produktów turystycznych Podbeskidzia i Śląska

Cel operacyjny: IV.2 Atrakcyjny wizerunek gminy oraz wzrost rozpoznawalności w kraju i zagranicą

Kierunki działań:

- Promocja gminy jako miejsca atrakcyjnego dla mieszkańców, inwestorów, turystów
- Kreowanie ekologicznego wizerunku i potencjału gminy
- Organizacja imprez i wydarzeń, w tym: sportowych, kulturalnych promujących gminę i wykorzystujących jej atuty
- Promocja miejsc i obiektów o wartości historycznej, symbolicznej, architektonicznej, przyrodniczej
- Stworzenie i rozwój systemu identyfikacji wizualnej gminy
- Rozwój i promocja lokalnych produktów turystycznych

6. WDRAŻANIE STRATEGII ROZWOJU

Strategia Rozwoju Gminy Lipowa to dokument, który został opracowany na zasadach partnerstwa społecznego, określający priorytety i cele rozwoju w perspektywie długofalowej. Koordynacja wdrażania Strategii Rozwoju leży po stronie samorządu gminy. Głównym podmiotem odpowiedzialnym za proces realizacji założeń Strategii jest Urząd Gminy w Lipowej.

W celu prawidłowego wdrożenia założeń Strategii konieczna jest realizacja konkretnych przedsięwzięć, w tym inwestycji. Aby usprawnić realizację zawartych w dokumencie działań i osiągnięcia zakładanych celów, budżet gminy powinien zostać podporządkowany celom. Natomiast organizacja wykonania działań powierzona poszczególnym jednostkom samorządu według ich kompetencji, m.in. odpowiednim komórkom w Urzędzie Gminy lub samorządowym jednostkom organizacyjnym. Zadania o charakterze bardziej złożonym, wymagające współpracy z podmiotami zewnętrznymi, a także o charakterze ponadlokalnym, będą realizowane w formie partnerstwa podmiotów publicznych różnych szczebli.

Realizacja Strategii jest wyzwaniem, nie tylko dla władz samorządowych, lecz również dla wszystkich pozostałych podmiotów funkcjonujących w gminie, m.in.: organizacji pozarządowych, podmiotów gospodarczych oraz samych mieszkańców. Gmina jest również integralną częścią większej przestrzeni terytorialnej (powiatu, regionu, kraju, Unii Europejskiej), dlatego też komplementarnych działań oraz źródeł finansowania realizacji Strategii, należy poszukiwać także na szczeblach wyższych (np. fundusze Unii Europejskiej).

Etapy procesu wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Lipowa:

- długoletnie prognozowanie budżetu gminy, w tym: przychodów i wydatków, ocena kondycji finansowej gminy, określenie zdolności kredytowej gminy, opracowanie i aktualizacja Wieloletniej Prognozy Finansowej, wprowadzenie procesu hierarchizacji przedsięwzięć,
- przygotowanie, aktualizacja oraz realizacja programów, przedsięwzięć, projektów, w tym zadań inwestycyjnych,
- monitoring realizacji projektów i ich zakładanych efektów (produktów, rezultatów),
- aktualizacja Strategii Rozwoju, w tym: współpraca i prowadzenie konsultacji społecznych z podmiotami lokalnymi w zakresie planowanych zmian,
- prowadzenie działań promocyjnych i informacyjnych.

Realizacja założeń Strategii leży w gestii władz samorządowych. Podobnie jednak jak w fazie diagnozy i programowania, uspołecznienie procesów związanych z jej realizacją jest kluczowym czynnikiem, który przyczyniał się będzie do sukcesu.

7. MONITORING STRATEGII ROZWOJU

Monitoring to proces polegający na okresowej kontroli i ocenie stopnia realizacji działań zapisanych w Strategii Rozwoju oraz wprowadzaniu modyfikacji zgodnie ze zmieniającymi się warunkami zewnętrznymi i wewnętrznymi wpływającymi na rozwój gminy.

Monitorowanie wdrażania zapisów dokumentu jest podstawowym warunkiem realizacji określonych w nim celów. Monitoring ma również służyć kontroli postępu realizacji założonych działań, weryfikacji osiągniętych rezultatów i porównywaniu ich zgodności z celami. Z upływem czasu istotnym zadaniem będzie również ocena sytuacji zewnętrznej i założeń, które mogą się dezaktualizować w związku ze zmianami sytuacji gminy, regionu i kraju.

Odpowiednio przeprowadzony monitoring w postaci analizy wskaźników ilościowych i jakościowych (opisanych w ramach diagnozy) w odniesieniu do celów umożliwi sprawne zarządzanie rozwojem gminy. Dzięki niemu wdrażanie Strategii będzie procesem ciągłym i dynamicznym.

Punktem wyjścia dla procesu ewaluacji będzie ocena dokonywana na podstawie diagnozy sytuacji istniejącej w ramach konkretnych obszarów priorytetowych (dokonanej w niniejszym opracowaniu). Zakłada się również, iż istotnym elementem będzie przeprowadzanie analizy ex-ante, czyli przed przystąpieniem do realizacji konkretnych przedsięwzięć realizowanych przez Samorząd Gminy. Kolejne etapy ewaluacji będą obejmować ocenę mid-term, a także ex-post (ocena po zakończeniu okresu dla którego jest przewidziana Strategia) – w ramach raportu monitoringowego.

Monitoring wdrażania Strategii, poprzez realizację poszczególnych przedsięwzięć i projektów, będzie przeprowadzany w dwóch zakresach: rzeczowym i finansowym. Pierwszy będzie obrazem postępu w osiąganiu celów oraz będzie stanowił kontrolę realizacji założeń. Drugi natomiast oceniać będzie racjonalność i wysokość wydatków finansowych na realizację poszczególnych działań (nakład / rezultat).

Monitorowanie realizacji założeń zawartych w niniejszym dokumencie umożliwi dokonanie okresowych analiz i ocen skutków wdrażanych działań dla życia społeczno-gospodarczego gminy, w oparciu o szereg wskaźników pochodzących z publicznego systemu informacji statystycznej (GUS) lub wewnętrznego systemu sprawozdawczości gminy.

Szczególnie ważna jest spójność Strategii Rozwoju Gminy Lipowa z innymi dokumentami o charakterze rzeczowym, czy finansowym m.in. ze względu na długoterminowość zawartych zadań obejmujących kilka przyszłych lat budżetowych.

Wskazano główne wskaźniki ewaluacji celów strategicznych. Jednocześnie dodatkowe wskaźniki zostaną określone na etapie realizacji konkretnych przedsięwzięć.

Tabela 28. Główne wskaźniki ewaluacji celów strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Lipowa do 2020 roku

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło weryfikacji danych
Przyrost naturalny na 1000 ludności	osoba	GUS BDL
Saldo migracji na 1000 ludności	osoba	GUS BDL
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	GUS BDL
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	%	GUS BDL
Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych	%	GUS BDL
Udział bezrobotnych powyżej 50 roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych	%	GUS BDL
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 10 tys. ludności	osoba	GUS BDL
Podmioty w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	sztuka	GUS BDL
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności	osoba	GUS BDL
Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat	%	GUS BDL
Liczba ludności na 1 przychodnię	osoba	GUS BDL
Liczba tradycyjnych produktów lokalnych	sztuka	badania ankietowe
Uczestnicy imprez kulturalnych na 1 000 mieszkańców	osoba	badania ankietowe
Liczba przestępstw stwierdzonych na 1 000 mieszkańców	sztuka	GUS BDL
Frekwencja w wyborach samorządowych	%	PKW
Liczba aktywnych organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców	sztuka	GUS BDL
Odsetek mieszkańców, którzy wykorzystują Internet do spraw urzędowych	sztuka	badania ankietowe
Odsetek osób korzystających w ostatnim roku z bezpłatnych badań profilaktycznych	%	badania ankietowe
Udział energii pochodzących z odnawialnych nośników w zużyciu energii elektrycznej ogółem	%	GUS BDL
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ogólnej liczbie zebranych odpadów	%	GUS BDL
Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej	%	GUS BDL
Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	%	GUS BDL
Emisja zanieczyszczeń gazowych/pyłowych w przeliczeniu na km ²	t/km ²	GUS BDL
Udział obszarów chronionych w powierzchni ogółem	%	GUS BDL
Ocena stanu zagospodarowania centrum miejscowości przez mieszkańców (dobrze/bardzo dobrze)	%	badania ankietowe
Mieszkania oddane do użytkowania na 1 000 mieszkańców	sztuka	GUS BDL
Powierzchnia gruntów zrekultywowanych lub zagospodarowanych	ha	badania ankietowe
Powierzchnia obiektów zrewitalizowanych lub zagospodarowanych	m ²	badania ankietowe
Odsetek mieszkańców oceniających gminę pozytywnie	%	badania ankietowe
Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania	sztuka	GUS BDL
Turyści ogółem/zagraniczni korzystający z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania	osoba	GUS BDL

Źródło: opracowanie własne

8. ZGODNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Zapisy Strategii Rozwoju Gminy Lipowa do 2020 roku są zgodne z dokumentami strategicznymi, w których zawarte są cele i zamierzenia priorytetów regionu, kraju i Unii Europejskiej, do najważniejszych z nich należą:

Unia Europejska	Pakiet legislacyjny polityki spójności na lata 2014-2020 Strategia Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu
Kraj	Strategia Rozwoju Kraju 2020 Umowa Partnerstwa Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)
Województwo Śląskie	Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” Strategia Dla Rozwoju Polski Południowej w Obszarze Województw Małopolskiego i Śląskiego do roku 2020 Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 Strategia Ochrony Przyrody Plan Przestrzennego Zagospodarowania Województwa Śląskiego Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich
Subregion południowy województwa śląskiego	Strategia Rozwoju Subregionu Południowego Województwa Śląskiego wraz ze Strategią Regionalnych Inwestycji Terytorialnych na lata 2014-2020

Źródło: opracowanie własne